

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok 2015
GRUPY KAPITAŁOWEJ
RAIFFEISEN BANK POLSKA S.A.

Zarząd Banku przedstawia skonsolidowane sprawozdanie finansowe
Grupy Kapitałowej Raiffeisen Bank Polska S.A.
za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2015 roku

Piotr Czarnecki	Prezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Maciej Bardan	Pierwszy Wiceprezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Jan Czeremcha	Wiceprezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Ryszard Drużyński	Wiceprezes Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Łukasz Januszewski	Członek Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Marek Patuła	Członek Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Piotr Konieczny	Członek Zarządu	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>
Patrycja Zenik-Rychlik	Dyrektor Departamentu Rachunkowości Finansowej i Podatków	.....
<i>imię i nazwisko</i>	<i>stanowisko/funkcja</i>	<i>podpis</i>

Warszawa, 8 marca 2016 r.

Spis treści

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	7
SKONSOLIDOWANE ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITAŁACH WŁASNYCH	8
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	10
NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	12
1. INFORMACJE OGÓLNE	12
2. OPIS ISTOTNYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI	16
2.1. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego.....	16
2.2. Oświadczenie o zgodności.....	17
2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych	17
2.4. Konsolidacja	17
2.5. Ustalenie wyniku finansowego	19
2.5.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek.....	19
2.5.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	20
2.5.2.1. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji powiązanych z ubezpieczeniami	20
2.5.3. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany.....	23
2.5.4. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	23
2.5.5. Pozostałe przychody i koszty operacyjne	23
2.5.6. Inne pozycje wyniku finansowego	24
2.5.6.1. Świadczenia pracownicze	24
2.5.6.2. Przychody z tytułu dywidend	24
2.6. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych.....	24
2.7. Aktywa finansowe.....	24
2.7.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	25
2.7.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	26
2.7.3. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności.....	26
2.7.4. Pożyczki i należności.....	27
2.8. Reklasyfikacja aktywów finansowych.....	27
2.9. Utrata wartości aktywów finansowych.....	28
2.9.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu.....	30
2.9.1.1. Ekspozycje podlegające analizie indywidualnej	31
2.9.1.2. Ekspozycje podlegające analizie grupowej.....	32
2.9.2. Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	36
2.10. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu	36
2.11. Pochodne instrumenty finansowe.....	37
2.11.1. Ujęcie i wycena.....	37
2.11.2. Wbudowane instrumenty pochodne	38
2.11.3. Rachunkowość zabezpieczeń.....	38
2.11.3.1. Kryteria.....	39
2.11.3.2. Zabezpieczenie wartości godziwej.....	39
2.11.3.3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych.....	40
2.11.3.4. Zaprzestanie stosowania rachunkowości zabezpieczeń	40
2.12. Zobowiązania finansowe.....	41
2.13. Zobowiązania warunkowe.....	42
2.14. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu.....	43
2.15. Wyłączenie instrumentów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej.....	44
2.16. Wartości niematerialne	44
2.16.1. Koszty zakończonych prac rozwojowych.....	46
2.16.2. Inne wartości niematerialne.....	46
2.17. Rzeczowe aktywa trwałe.....	47
2.18. Leasing.....	48
2.18.1. Grupa jako leasingobiorca.....	48

Spis treści (cd.)

2.18.2.	Grupa jako leasingodawca	49
2.19.	Środki pieniężne	50
2.20.	Rezerwy	50
2.21.	Kapitały	51
2.22.	Podatek dochodowy	52
2.23.	Pozostałe pozycje	53
2.24.	Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów	54
2.24.1.	Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Grupę od 1 stycznia 2015 w zakresie, który dotyczył działalności Grupy	54
2.24.2.	Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Grupę	55
3.	ISTOTNE SZACUNKI	69
3.1.	Utrata wartości aktywów finansowych	69
3.2.	Utrata wartości portfela kredytowego	70
3.3.	Metody wyceny instrumentów finansowych	72
3.4.	Kalkulacja rezerw	72
3.5.	Wartości niematerialne rozpoznane w wyniku połączenia z Polbank EFG – test na utratę wartości	73
3.6.	Okres użytkowania oraz utrata wartości aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych	75
NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT		77
4.	INFORMACJE DOTYCZĄCE SEGMENTÓW DZIAŁALNOŚCI	77
5.	PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	83
6.	ODPISY NETTO Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ORAZ REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	84
7.	PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	86
8.	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ I Z POZYCJI WYMIANY	87
9.	OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	88
9.1.	Wynagrodzenia	88
9.2.	Pozostałe ogólne koszty administracyjne	88
10.	POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE	89
11.	PODATEK DOCHODOWY	90
12.	ZYSK NETTO PRZYPADAJĄCY NA JEDNĄ AKCJĘ	92
12.1.	Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję	92
12.2.	Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję	92
NOTY OBJAŚNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ		93
13.	KASA I ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM	93
14.	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	93
15.	POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE I INSTRUMENTY WBUDOWANE	94
15.1.	Pochodne instrumenty finansowe	94
16.	RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ	96
17.	AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU	99
18.	INWESTYCYJNE PAPIERY WARTOŚCIOWE	99
19.	KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	101
20.	WARTOŚCI NIEMATERIALNE	106
21.	RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE	108
22.	INNE AKTYWA	110
23.	ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW I POZOSTAŁYCH MONETARNYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH	112
24.	ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW	113
25.	ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE	113
26.	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	114
27.	POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	115
28.	GRUPA JAKO LEASINGOBIORCA	115
29.	GRUPA JAKO LEASINGODAWCA	116

Spis treści (cd.)

30.	REZERWY	118
31.	KAPITAŁY	119
32.	ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE	121
33.	AKTYWA, NA KTÓRYCH USTANOWIONO ZABEZPIECZENIA I O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA	122
34.	SEKURYTYZACJA ORAZ SPRZEDAŻ NALEŻNOŚCI.....	122
34.1.	<i>Syntetyczna sekurytyzacja portfela kredytów korporacyjnych w Jednostce Dominującej .....</i>	<i>122</i>
34.2.	<i>Sekurytyzacja wierzytelności leasingowych .....</i>	<i>123</i>
34.3.	<i>Sprzedaż należności.....</i>	<i>124</i>
35.	DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA.....	124
36.	INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	125
37.	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH	127
38.	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH	127
39.	KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH.....	134
40.	TRANSAKCJE Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI	137
41.	ZDARZENIA PO DACIE SPRAWOZDAWCZEJ	141
	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	143
42.	CHARAKTER I ZAKRES RYZYKA ZWIĄZANEGO Z INSTRUMENTAMI FINANSOWYMI	143
43.	RYZYO KREDYTOWE.....	147
44.	RYZYO UTRATY PŁYNNOŚCI	169
45.	POZOSTAŁE RYZYKA RYNKOWE	172
45.1.	<i>Ryzyko rynkowe.....</i>	<i>172</i>
45.2.	<i>Ryzyko walutowe .....</i>	<i>172</i>
45.3.	<i>Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej.....</i>	<i>174</i>
45.4.	<i>Ryzyko operacyjne.....</i>	<i>180</i>

Skonsolidowany rachunek zysków i strat

Nofa	Za rok obrotowy	Za rok obrotowy
	kończący się 31 grudnia 2015	kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu odsetek	1 917 818	2 148 490
Koszty z tytułu odsetek	-836 571	-924 161
Wynik z tytułu odsetek	1 081 247	1 224 329
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-186 796	-106 555
<i>w tym Odzyski ze sprzedaży wierzytelności i inne</i>	35 060	261 712
Przychody z tytułu prowizji i opłat	707 718	706 231
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-94 199	-93 470
Wynik z tytułu prowizji i opłat	613 519	612 761
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	39 592	58 478
Ogólne koszty administracyjne	-1 359 427	-1 349 363
Pozostałe przychody operacyjne	90 309	67 418
Pozostałe koszty operacyjne	-25 095	-61 505
Zysk brutto	253 349	445 562
Podatek dochodowy	-67 171	-108 623
Zysk netto	186 178	336 939
Zysk przypadający akcjonariuszom niesprawującym kontroli	0	-741
Zysk przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej	186 178	337 680
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w szt.)	12	248 260
Zysk przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję zwykłą (w zł)	12	750
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych (w szt.)	12	248 260
Rozwodniony Zysk przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej na jedną akcję zwykłą (w zł)	12	750

Noty przedstawione na stronach 12-181 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk netto	186 178	336 939
Pozostałe dochody podlegające opodatkowaniu, które mogą być przeniesione do wyniku, w tym:	51 590	-37 264
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne brutto	10 585	-52 419
Podatek dochodowy dotyczący instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne	-2 011	9 960
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży brutto	53 106	6 415
Podatek dochodowy dotyczący aktywów dostępnych do sprzedaży	-10 090	-1 219
Dochody całkowite netto	237 768	299 676
Dochody całkowite przypadające akcjonariuszom niesprawującym kontroli	0	-741
Dochody całkowite przypadające akcjonariuszom Jednostki Dominującej	237 768	300 417

Noty przedstawione na stronach 12-181 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej

Aktywa	Nota	Na dzień	
		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Kasa i środki w Banku Centralnym	13	2 703 510	2 683 875
Należności od banków	14	1 326 350	654 891
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	17	12 570 410	361 623
Pochodne instrumenty finansowe	15	562 046	900 712
Inwestycyjne papiery wartościowe	18	3 841 655	12 529 109
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	19	39 206 125	39 819 298
Wartości niematerialne	20	551 659	589 399
Rzeczowe aktywa trwałe	21	276 229	302 996
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	11	559 285	487 800
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		2 173	27 937
Inne aktywa	22	305 501	290 725
Aktywa razem		61 904 943	58 648 365

Zobowiązania i kapitały	Nota	Na dzień	
		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	23	13 088 797	16 389 675
Pochodne instrumenty finansowe	15	1 478 611	1 124 302
Zobowiązania wobec klientów	24	37 762 146	32 878 290
Zobowiązania podporządkowane	25	724 789	320 006
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	26	1 758 677	1 136 394
Pozostałe zobowiązania	27	430 018	380 974
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		110 267	47 053
Rezerwy	30	162 323	220 096
Zobowiązania razem		55 515 628	52 496 791
Kapitały własne przypadające właścicielom Jednostki Dominującej		6 389 315	6 151 515
Kapitał akcyjny	31	2 256 683	2 256 683
Kapitał zapasowy		2 370 746	2 357 406
Pozostałe kapitały	31	1 018 927	947 287
Wynik z lat ubiegłych i roku bieżącego	31	742 959	590 139
Udziały niekontrolujące		0	59
Kapitały razem		6 389 315	6 151 574
Zobowiązania i kapitały razem		61 904 943	58 648 365

Noty przedstawione na stronach 12-181 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitałach własnych

Stan na 1 stycznia 2015	Nota	Niepodzielony wynik finansowy					Kapitały przypadające właścicielom Jednostki Dominującej	Udziały niekontrolujące	Kapitały razem
		Kapitał akcyjny	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik finansowy lat ubiegłych	Wynik bieżącego okresu			
		2 256 683	2 357 406	947 287	252 459	337 680	6 151 515	59	6 151 573
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto		0	0	43 016	0	0	43 016	0	43 016
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto		0	0	8 574	0	0	8 574	0	8 574
Zysk netto za bieżący okres		0	0	0	0	186 178	186 178	0	186 178
Dochody całkowite razem		0	0	51 590	0	186 178	237 768	0	237 768
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych		0	0	0	337 680	-337 680	0	0	0
Nabycie udziałów od jednostek niesprawujących kontroli		0	0	50	-18	0	32	-59	-27
Transakcje z właścicielami		0	13 340	20 000	-33 340	0	0	0	0
Przeniesienie wyniku netto na fundusz ogólnego ryzyka bankowego		0	0	20 000	-20 000	0	0	0	0
Przeniesienie wyniku netto na kapitał zapasowy		0	13 340	0	-13 340	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia 2015	31	2 256 683	2 370 746	1 018 927	556 781	186 178	6 389 315	0	6 389 315

Noty przedstawione na stronach 12-181 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane zestawienie zmian w kapitałach własnych (cd.)

	Nota	Niepodzielony wynik finansowy				Wynik finansowy lat ubiegłych	Wynik bieżącego okresu	Kapitały przypadające właścicielom Jednostki Dominującej	Udziały niekontrolujące	Kapitały razem
		Kapitał akcyjny	Kapitał zapasowy	Pozostałe kapitały	Wynik finansowy lat ubiegłych					
Stan na 1 stycznia 2014		2 207 461	2 366 229	944 550	155 443	147 412	5 821 095	297 557	6 118 652	
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto		0	0	5 196	0	0	5 196	0	5 196	
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto		0	0	-42 460	0	0	-42 460	0	-42 460	
Zysk netto za bieżący okres		0	0	0	0	337 680	337 680	-741	336 939	
Dochody całkowite razem		0	0	-37 264	0	337 680	300 417	-741	299 676	
Emisja akcji		49 222	73 774	0	0	0	122 996	0	122 996	
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych		0	0	0	147 412	-147 412	0	0	0	
Nabycie udziałów od jednostek niesprawujących kontroli		0	-99 519	0	-2 924	0	-102 443	-277 557	-380 000	
Dywidendy wypłacone		0	0	0	0	0	0	-20 000	-20 000	
Pozostałe związane z konsolidacją		0	1 341	0	8 109	0	9 450	800	10 250	
Transakcje z właścicielami		49 222	89 355	40 000	-55 581	0	122 996	0	122 996	
Przeniesienie wyniku netto na fundusz ogólnego ryzyka bankowego		0	0	40 000	-40 000	0	0	0	0	
Przeniesienie wyniku netto na kapitał zapasowy		0	15 581	0	-15 581	0	0	0	0	
Stan na 31 grudnia 2014	31	2 256 683	2 357 406	947 287	252 459	337 680	6 151 515	59 615	574	

Noty przedstawione na stronach 12-181 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna	Nota	Za rok obrotowy	Za rok obrotowy
		kończący się	kończący się
		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zysk brutto		253 349	445 562
Korekty o pozycje:		564 944	768 427
Amortyzacja	20, 21	161 319	177 403
Niezrealizowane różnice kursowe		210 463	316 668
(Zysk)/strata ze zbycia inwestycji oraz składników rzeczowego majątku trwałego		-2 791	15 742
Przeniesienie odsetek i dywidend dotyczących działalności inwestycyjnej i finansowej		227 496	319 473
Pozostałe korekty		-31 543	-60 860
Zmiany stanu aktywów i pasywów :		-10 271 892	11 597 232
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	36	-611 919	-360 664
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	36	-12 387 979	8 171 823
Inwestycyjne papiery wartościowe		0	2 347
Pochodne instrumenty finansowe	36	502 397	147 329
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	36	-775 381	-3 782 707
Inne aktywa		8 742	35 996
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	36	-2 766 332	2 479 619
Zobowiązania wobec klientów	36	4 999 566	3 561 195
Pozostałe zobowiązania		53 522	-60 182
Rezerwy		-57 736	-630
Podatek dochodowy zapłacony/otrzymany		-87 711	31 364
Odsetki otrzymane		1 797 488	2 019 242
Odsetki zapłacone		-946 549	-647 500
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej		-9 453 599	12 811 221

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych (cd.)

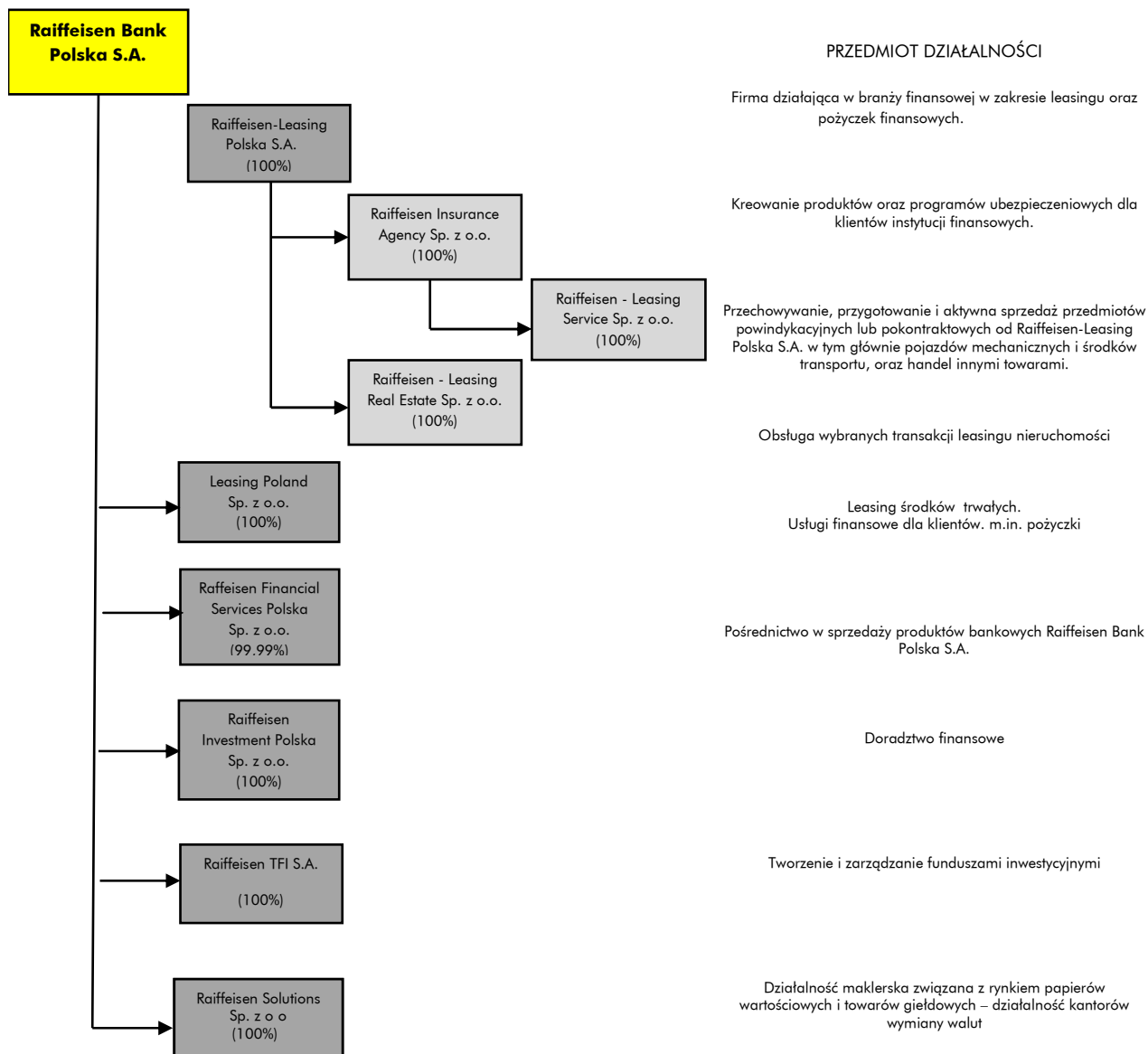
Działalność inwestycyjna	Nota	Za rok obrotowy	Za rok obrotowy
		kończący się	kończący się
		31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wpływy z tytułu sprzedaży inwestycyjnych papierów wartościowych		16 258 264	1 429 174
Wpływy z tytułu sprzedaży składników rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych		9 721	3 530
Środki pieniężne pozyskane w związku z objęciem konsolidacją		0	38 399
Wydatki z tytułu nabycia inwestycyjnych papierów wartościowych		-7 447 638	-12 157 658
Wydatki z tytułu nabycia akcji w spółkach zależnych		-29	-380 000
Wydatki z tytułu nabycia składników rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych		-78 626	-100 434
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej		8 741 692	-11 166 990
Działalność finansowa			
Wpływy z tytułu zaciągnięcia zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych		4 982 691	3 462 598
Wydatki z tytułu spłaty zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych		-4 759 481	-6 101 825
Wpływy z tytułu emisji papierów dłużnych		617 700	1 134 434
Wydatki z tytułu spłaty odsetek od papierów dłużnych		-29 354	0
Wpływy z emisji akcji		0	122 996
Dywidendy zaptacone		0	-20 000
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej		811 555	-1 401 797
Zmiana stanu środków pieniężnych netto		99 648	242 434
Środki pieniężne na początek okresu	36	2 813 558	2 571 124
Środki pieniężne na koniec okresu	36	2 913 206	2 813 558

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Informacje ogólne

Jednostką sporządzającą skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest **Raiffeisen Bank Polska S.A.** z siedzibą w Warszawie 00-549, ul. Piękna 20 wpisany do polskiego Krajowego Rejestru Sądowego jako Spółka Akcyjna pod numerem KRS 0000014540.

Skład Grupy Kapitałowej Raiffeisen Bank Polska S.A. prezentuje poniższy schemat:

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Konsolidacją metodą pełną objęte zostały następujące jednostki:

- **Raiffeisen Bank Polska S.A. („Jednostka Dominująca“)**
- **Raiffeisen-Leasing Polska S.A.**
- **Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.**
- **Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o.**
- **Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o.**
- **Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.**
- **Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.**
- **Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.**
- **Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.**

Ponadto Grupa obejmuje konsolidacją spółki celowe Compass Variety Funding LTD oraz ROOF Poland 2014 LTD, obie z siedzibą w Irlandii, z wykorzystaniem których Grupa przeprowadziła sekurytyzację wierzytelności leasingowych. Spółki te zostały objęte konsolidacją, ponieważ zgodnie z MSSF 10 Jednostka Dominująca sprawuje nad nimi kontrolę, mimo iż nie posiada w nich zaangażowania kapitałowego (z tego względu nie zostały one zaprezentowane w powyższej strukturze kapitałowej Grupy).

Program sekurytyzacji wierzytelności leasingowych prowadzony z wykorzystaniem spółki celowej Compass Variety Funding LTD został zakończony 2 kwietnia 2015 roku, spółka ta została objęta konsolidacją do dnia zakończenia programu sekurytyzacji.

Sekurytyzowane wierzytelności leasingowe prezentowane są w aktywach Grupy z uwagi na niespełnienie warunków wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej określonych w MSR 39 pkt. 19, w szczególności warunku obowiązku niezwłocznego przekazywania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów.

Spółka Leasing Poland Sp. z o.o. nie została objęta konsolidacją ze względu na jej nieistotność.

Grupa Kapitałowa Raiffeisen Bank Polska S.A. prowadzi działalność w zakresie bankowości detalicznej, korporacyjnej oraz działalności inwestycyjnej, leasingowej i faktoringowej na terenie Polski, zatrudniając 6 051 osób na koniec 2015 roku (6 267 osoby na koniec 2014 roku).

Występujące w niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym określenia oznaczają odpowiednio:

Bank lub Jednostka Dominująca – Raiffeisen Bank Polska S.A.

Jednostki Zależne – Raiffeisen-Leasing Polska S.A., Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o., Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o., Raiffeisen Leasing Real Estate Sp.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

z o.o., Leasing Poland Sp. z o.o., Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o., Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A., Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.,

RZB – Raiffeisen Zentralbank Österreich AG, będący jednostką nadrzędną najwyższego szczebla

RBI – Raiffeisen Bank International AG, będący jednostką nadrzędną

Grupa lub Grupa Kapitałowa – Grupę Kapitałową Raiffeisen Bank Polska S.A.

Grupa RZB – Grupę Kapitałową Raiffeisen Zentralbank Oesterreich AG (RZB), w skład której wchodzi między innymi banki kontrolowane przez RBI i RZB z Europy Środkowej i Wschodniej, oddziały zagraniczne RZB, austriackie instytucje finansowe oraz inne instytucje wspomagające.

Zatwierdzenie niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Zarząd Jednostki Dominującej dokonał zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego w dniu 8 marca 2016 roku.

Informacje o akcjonariuszach Jednostki Dominującej

Akcjonariuszem większościowym Jednostki Dominującej jest Raiffeisen Bank International, który powstał z obszarów wydzielonych z Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (RZB) i Raiffeisen International Bank-Holding AG (RI). RBI jest całkowicie skonsolidowanym podmiotem zależnym RZB. RZB posiada 60,7% akcji RBI. Pozostała część kapitału akcyjnego jest w wolnym obrocie na wiedeńskiej giełdzie papierów wartościowych, na której Raiffeisen notowany jest od 2005 roku. RBI jest spółką nadrzędną dla Raiffeisen Bank Polska S.A i posiada w nim 100% udziału.

Istotne zmiany w strukturze Grupy w bieżącym okresie sprawozdawczym

W okresie objętym niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym wystąpiły następujące istotne zmiany w strukturze Grupy:

- Zakończone zostało postępowanie likwidacyjne spółki TELPOL3 S.A. w likwidacji. Wykreślenie spółki z Krajowego Rejestru Sądowego nastąpiło 30 czerwca 2015 roku;
- Jednostka Dominująca nabyła 50,01% udziałów z Spółce Raiffeisen Investment Sp. z o.o. i w konsekwencji posiada obecnie 100% udziałów w tej spółce. Akt notarialny dotyczący nabycia udziałów został podpisany 24 czerwca 2015 roku;
- Zakończone zostało postępowanie likwidacyjne spółki RI Inwestycje. Wykreślenie spółki z Krajowego Rejestru Sądowego nastąpiło 21 grudnia 2015 roku;
- W październiku 2015 roku Bank powołał Spółkę Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. której przewidywaną formą działalności będzie tworzenie funduszy inwestycyjnych i

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

zarządzanie nimi. Obecnie spółka oczekuje na wymagane w tym zakresie zezwolenie Komisji Nadzoru Finansowego.

- We wrześniu 2015 roku spółka celowa Compass Variety Funding LTD została zlikwidowana.

Skład Zarządu Jednostki Dominującej według stanu na 31 grudnia 2015 roku

Piotr Czarnecki	– Prezes Zarządu
Maciej Bardan	– Pierwszy Wiceprezes Zarządu
Jan Czeremcha	– Wiceprezes Zarządu
Ryszard Drużyński	– Wiceprezes Zarządu
Łukasz Januszewski	– Członek Zarządu
Piotr Konieczny	– Członek Zarządu
Marek Patuła	– Członek Zarządu

Skład Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej według stanu na 31 grudnia 2015 roku

Karl Sevelda	– Przewodniczący Rady Nadzorczej
Martin Grüll	– Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
Klemens Breuer	– Członek Rady Nadzorczej
Władysław Gołębiowski	– Członek Rady Nadzorczej
Andreas Gschwenter	– Członek Rady Nadzorczej
Peter Lennkh	– Członek Rady Nadzorczej
Selcuk Sari	– Członek Rady Nadzorczej
Herbert Stepic	– Członek Rady Nadzorczej
Johann Strobl	– Członek Rady Nadzorczej

W trakcie roku obrotowego kończącego się 31 grudnia 2015 roku miały miejsce następujące zmiany w składzie Rady Nadzorczej:

- w dniu 31 marca 2015 roku Aris Bogdaneris złożył rezygnację z pełnionej funkcji Członka Rady Nadzorczej,
- w dniu 8 września 2015 roku Andreas Gschwenter został powołany na Członka Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2. Opis istotnych zasad rachunkowości

2.1. Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 roku, dane porównawcze zaprezentowano za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 roku. Skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Grupę działalności gospodarczej w niezmnieszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia sprawozdawczego.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy uwzględnia wymogi wszystkich zatwierdzonych przez Unię Europejską Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz związanych z nimi interpretacji. Zmiany standardów i interpretacji, które weszły w życie od 1 stycznia 2015 roku oraz ich wpływ na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy - zostały zaprezentowane w nocie 2.24.1 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Skonsolidowane sprawozdanie nie uwzględnia zmian standardów i interpretacji, które oczekują na zatwierdzenie przez Unię Europejską bądź zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, ale weszły lub wejdą w życie dopiero po dniu sprawozdawczym (nota 2.24.2 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

W okresie objętym sprawozdaniem finansowym Grupa nie dokonała istotnych zmian zasad rachunkowości w zakresie wyceny aktywów i pasywów oraz pomiaru wyniku finansowego w stosunku do zasad przyjętych w poprzednim okresie.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla: instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu, aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane przez wynik finansowy oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej,
- według zamortyzowanego kosztu dla pozostałych aktywów finansowych, w tym dla kredytów i pożyczek oraz pozostałych zobowiązań finansowych
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych,

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- aktywa trwałe (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

2.2. Oświadczenie o zgodności

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe („skonsolidowane sprawozdanie finansowe”) Grupy zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską i innymi obowiązującymi przepisami prawa.

2.3. Pozycje wyrażone w walutach obcych

Pozycje zawarte w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym Grupa prowadzi działalność (tzw. waluta funkcjonalna). Skonsolidowane sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich (zł), który jest walutą funkcjonalną.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Pozycje pieniężne sprawozdania z sytuacji finansowej wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego na dzień sprawozdawczy (tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego).

Wszystkie powstałe różnice kursowe, w tym zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia transakcji ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany” - za wyjątkiem różnic kursowych powstałych na instrumentach finansowych dostępnych do sprzedaży, które wykazywane są w pozostałych całkowitych dochodach.

2.4. Konsolidacja

Jednostki zależne to jednostki, wobec których Jednostka Dominująca sprawuje kontrolę.

Jednostka Dominująca sprawuje kontrolę nad jednostką, w której dokonano inwestycji, wtedy i tylko wtedy, gdy Jednostka Dominująca jednocześnie:

- sprawuje władzę na jednostką, w której dokonano inwestycji,
- z tytułu swojego zaangażowania w jednostce, w której dokonano inwestycji, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych, oraz
- posiada możliwość wykorzystania sprawowanej władzy nad jednostką, w której dokonano inwestycji do wywierania wpływu na wysokość swoich wyników finansowych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Jednostki zależne podlegają konsolidacji metodą pełną od dnia przejęcia nad nimi kontroli przez Grupę. Konsolidowanie jednostek zależnych ustaje z dniem utraty kontroli. Polityka rachunkowości jednostek zależnych jest dostosowana do polityki rachunkowości Grupy.

W 2015 Jednostka Dominująca objęła konsolidacją spółkę Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A.

W okresie objętym niniejszym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym nie wystąpiły postanowienia umowne wymagające od Grupy udzielenia wsparcia finansowego żadnej z konsolidowanych spółek celowych, w tym zdarzenia lub okoliczności narażające Grupę na straty.

Zgodnie z postanowieniami umownymi Raiffeisen Leasing Polska S.A. udzielił pożyczek nabywcom sekurytyzowanych należności leasingowych w następującej wartości obejmującej naliczone niezapłacone odsetki: 253 049 tys. zł na 31 grudnia 2015 (ROOF Poland 2014 LTD). Na 31 grudnia 2014 roku: 333 352 tys. zł (ROOF Poland 2014 LTD) i 77 563 tys. zł (Compass Variety Funding LTD).

Jednostki zależne w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Jednostkę Dominującą do dnia ustania kontroli podlegają pełnej konsolidacji, co polega na sumowaniu poszczególnych odpowiadających pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, rachunku zysków i strat Jednostki Dominującej oraz jednostek zależnych w pełnej wysokości oraz dokonaniu odpowiednich korekt i wyłączeń konsolidacyjnych.

Wyłączeniu podlegają transakcje wewnątrzgrupowe i salda wewnątrzgrupowe (wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze jednostek objętych konsolidacją) oraz niezrealizowane zyski i straty lub przychody i koszty powstałe w wyniku transakcji wewnątrzgrupowych. Wyłączeniu podlegają również dywidendy naliczone lub wypłacone przez Jednostki Zależne Jednostce Dominującej i innym jednostkom objętym konsolidacją oraz bilansowa wartość udziałów posiadanych przez Jednostkę Dominującą w Jednostkach Zależnych oraz kapitał własny tych jednostek na moment ich nabycia.

Nabycia Jednostek Zależnych (objęcia kontroli) przez Grupę rozlicza się na dzień nabycia metodą nabycia. W dniu nabycia ujmuje się możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i przejęte zobowiązania oraz wszelkie niekontrolujące udziały w jednostce przejmowanej wyceniane według ich wartości godziwych na dzień nabycia.

Sumę:

- przekazanej zapłaty (wycenianej według wartości godziwej na dzień nabycia),
- kwoty wszelkich niekontrolujących udziałów w podmiocie przejmowanym (wycenionych w wartości godziwej lub w wartości proporcjonalnego udziału niekontrolujących udziałów w możliwych do zidentyfikowania aktywach netto przejmowanego podmiotu) oraz

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- udziału w kapitale podmiotu przejmowanego, należącego poprzednio do Jednostki Dominującej (wycenionego według wartości godziwej na dzień nabycia) - w przypadku połączenia realizowanego etapami

porównuje się do wartości netto możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań. W przypadku, gdy różnica pomiędzy tymi pozycjami stanowi nadwyżkę, rozpoznaje się ją jako wartość firmy, w przeciwnym wypadku różnicę tę ujmuje się bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

W procesie połączenia z innymi podmiotami może powstać wartość firmy i inne wartości niematerialne – zasady rachunkowości ich dotyczące omówiono w nocie 2.16 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

2.5. Ustalenie wyniku finansowego

2.5.1. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Grupa rozpoznaje przychody odsetkowe od aktywów finansowych, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości uzyska korzyści ekonomiczne i kwota przychodu może być wyceniona w wiarygodny sposób.

W rachunku zysków i strat ujmowane są przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej oraz aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy i papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży. W ramach przychodów i kosztów odsetkowych prezentowane są również odsetki od pochodnych instrumentów finansowych, stanowiących pozycję zabezpieczającą w ramach stosowanej przez Grupę rachunkowości zabezpieczeń.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanego kosztu składnika aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji związanych z nimi przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest stopą, którą dyskontowane są przyszłe przepływy pieniężne do bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Przy obliczaniu efektywnej stopy procentowej przepływy pieniężne szacowane są przy uwzględnieniu warunków umownych danego instrumentu finansowego, nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie płatności odsetkowe, prowizje i opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, oraz wszelkie inne premie lub dyskonta.

Dla udzielonych oraz otrzymanych kredytów i pożyczek o nieustalonych harmonogramach przyszłych przepływów pieniężnych lub o nieustalonych terminach zmian oprocentowania, dla których nie można ustalić efektywnej stopy procentowej, prowizje i opłaty otrzymane i zapłacone są rozliczane liniowo.

W przypadku instrumentów finansowych dla których rozpoznano utratę wartości, przychody odsetkowe są naliczane od wartości bieżącej należności (czyli wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość) przy

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

zastosowaniu stopy procentowej użytej do zdyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych dla celów wyceny utraty wartości.

2.5.2. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone bezpośrednio związane z powstaniem aktywów lub zobowiązań finansowych są prezentowane w przychodach lub kosztach odsetkowych zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.5.1 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Pozostałe opłaty i prowizje są rozliczane liniowo lub ujmowane jednorazowo w przychodach i kosztach z tytułu prowizji i opłat.

Do prowizji rozliczanych liniowo przez okres życia produktu zaliczane są prowizje i opłaty otrzymane oraz zapłacone dotyczące wystawienia gwarancji i akredytyw.

Prowizje otrzymywane lub płacone z tytułu wykonania określonych usług finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat jednorazowo w momencie wykonania usługi np. prowizje za przelewy, operacje gotówkowe, opłaty związane z obsługą środków pieniężnych.

Prowizje dotyczące kredytów konsorcjalnych organizowanych przez Grupę są rozpoznawane w momencie zakończenia procesu aranżacji konsorcjum, pod warunkiem, że Grupa nie jest jednym z podmiotów finansujących albo zachowuje część finansowania, przy takiej samej efektywnej stopie procentowej dla porównywalnego ryzyka jak pozostali uczestnicy konsorcjum.

2.5.2.1. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji powiązanych z ubezpieczeniami

Przychody z bancassurance

Grupa osiąga przychody z tytułu „bancassurance”, tj. sprzedaży poprzez kanały dystrybucji Grupy produktów ubezpieczeniowych. W celu odzwierciedlenia treści ekonomicznej oraz właściwego ujęcia przychodów i kosztów dotyczących oferowanych produktów ubezpieczeniowych, Grupa przyjęła odrębne zasady prezentacji i rozliczenia opłat uzyskiwanych z tytułu bancassurance w zależności od występowania powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym na rzecz tego samego klienta bądź braku takiego powiązania. W przypadku wykazania powiązania dwóch lub większej liczby transakcji, kryteria ujmowania przychodu stosuje się łącznie do tych transakcji.

Bezpośrednie powiązanie produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Grupę zawsze z produktem ubezpieczeniowym,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Grupę wyłącznie z instrumentem finansowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Grupie produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez zakupu produktu łączonego z instrumentem finansowym.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

W przypadku braku zaistnienia co najmniej jednego z wymienionych warunków dokonywana jest dalsza analiza powiązania transakcji sprzedaży instrumentu finansowego i ubezpieczenia w oparciu o analizę treści ekonomicznej tych transakcji i przy wykorzystaniu kryteriów takich jak:

- a) stopień sprzedaży produktów łączonych, tj. procentowy udział instrumentów finansowych z ochroną ubezpieczeniową do ilości umów dotyczących instrumentów finansowych w portfelu Grupy,
- b) średnie rzeczywiste roczne oprocentowanie poszczególnych instrumentów finansowych w portfelu Grupy w podziale na zawierające ochronę ubezpieczeniową (w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Grupy, produkty ubezpieczeniowe i grupy ubezpieczeń) i bez ochrony ubezpieczeniowej (w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Grupy),
- c) możliwości przystąpienia do ochrony ubezpieczeniowej bez instrumentu finansowego,
- d) przy braku wymogu Grupy zawarcia przez klienta umowy ubezpieczenia do nabywanego przez niego instrumentu finansowego - liczby zbliżonych w zakresie warunków i zasad umów ubezpieczenia zawartych w innych zakładach ubezpieczeń niż zakład ubezpieczeń, którego produkty są oferowane przez Grupę łącznie z instrumentem finansowym,
- e) liczby rezygnacji i wysokości zwracanych prowizji – w podziale na instrumenty finansowe zgodnie z ofertą produktową Grupy, produkty ubezpieczeniowe i grupy ubezpieczeń,
- f) zakres czynności wykonywanych na rzecz ubezpieczyciela w trakcie trwania umowy ubezpieczenia.

Analizą powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym objęte są również instrumenty finansowe, które nie są oferowane umownie łącznie z umową ubezpieczenia.

Analiza powiązania transakcji sprzedaży produktów ubezpieczeniowych ze sprzedażą instrumentów finansowych dokonywana jest każdorazowo wraz z wprowadzeniem do oferty Grupy nowego produktu ubezpieczeniowego, jak również weryfikowana i uaktualniana corocznie dla całego portfela produktów oferowanego przez Grupę w celu potwierdzenia treści ekonomicznej tych produktów i związanych z nimi transakcji.

Produkty ubezpieczeniowe niepowiązane z instrumentami finansowymi

Przychody z tytułu produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z produktami kredytowymi oferowanymi przez Grupę, ujmowane są w księgach Grupy zgodnie z zasadą przewagi treści ekonomicznej nad formą prawną oraz z wykorzystaniem zasady współmierności przychodów i kosztów. W przypadku sprzedaży produktów ubezpieczeniowych, gdzie Grupa działa jedynie w roli agenta ubezpieczającego oraz nie ma obowiązku świadczenia dalszych usług bądź wykonywania czynności na rzecz ubezpieczyciela po dokonaniu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, przychody z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych ujmowane są jednorazowo w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polis ubezpieczeniowych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

W przypadku, gdy sprzedaż niepowiązanych produktów ubezpieczeniowych wiąże się z zobowiązaniem Grupy do świadczenia dodatkowych usług, innych niż doprowadzenie do zawarcia umowy ubezpieczenia, Grupa ujmuje przychody według stopnia zaawansowania usługi i w rezultacie część otrzymanego wynagrodzenia rozliczana jest przez okres, w którym Grupa ma obowiązek świadczenia usług wynikających z oferowanego produktu ubezpieczeniowego. Okres ten w znacznej mierze pokrywa się również z okresem, w którym Grupa narażona jest na ryzyko zwrotu pobranego wynagrodzenia w przypadku rezygnacji klienta.

W przypadku części produktów klienci zachowują prawo do anulowania ochrony ubezpieczeniowej i zwrotu nadpłaconej składki w dowolnym momencie. Dla takich produktów Grupa weryfikuje czy kwotę wynagrodzenia do rozpoznania można oszacować w wiarygodny sposób, a wpływ korzyści ekonomicznych z transakcji jest prawdopodobny oraz dokonuje wiarygodnego szacunku rezerwy na zwroty, czyli kwoty, o którą winna być pomniejszona suma wynagrodzenia do ujęcia, jako racjonalnie pewny przychód. Grupa ponadto pomniejsza przychody ujmowane jednorazowo o szacunek rezerwy dotyczącej części wynagrodzenia, która będzie zwracana w związku z przedterminowym zakończeniem umowy leasingu i sprzedażą bądź likwidacją środka trwałego będącego przedmiotem umowy ubezpieczeniowej.

Szacunek rezerwy na zwroty oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

Produkty ubezpieczeniowe powiązane z instrumentami finansowymi

Prowizje z tytułu produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentami finansowymi rozliczane są według tzw. metody względnej wartości godziwej. Metoda względnej wartości godziwej polega na proporcjonalnej alokacji przychodu z tytułu łącznej transakcji kredytu i sprzedaży ubezpieczenia na następujące elementy: element kredytu, element usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego, element rezerwy na zwroty wynagrodzenia, oraz element dotyczący innych czynności na rzecz ubezpieczyciela w okresie życia polisy ubezpieczeniowej.

Jednostka Dominująca raz w roku, na datę sprawozdawczą, dokonuje weryfikacji przyjętych parametrów wejściowych oraz kluczowych założeń w modelu bancassurance (poza rezerwami na zwroty, które są szacowane raz na pół roku). Dodatkowo na każdą datę sprawozdawczą Grupa dokonuje oceny, czy przyjęta polityka ujmowania przychodów i kosztów z bancassurance odpowiada treści ekonomicznej tych prowizji, oraz czy istnieje lepsza metoda ich ujmowania.

Prowizje z tytułu produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentami finansowymi (element kredytowy) rozliczane są metodą efektywnej stopy procentowej przez okres istnienia instrumentu finansowego. Przychody i koszty tego typu prezentowane są odpowiednio w przychodach i kosztach odsetkowych. Element usługi pośrednictwa jest ujmowany jednorazowo w przychodach prowizyjnych. Element dotyczący innych czynności na rzecz ubezpieczyciela jest rozliczany metodą liniową przez okres ochrony ubezpieczeniowej.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.5.3. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany

Wynik na aktywach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat i z pozycji wymiany zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmiany wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu, a także zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmiany wartości godziwej instrumentów przeznaczonych do obrotu.

Wynik ten obejmuje także wynik zrealizowany i niezrealizowany na walutowych instrumentach pochodnych, na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową, na instrumentach dłużnych i na instrumentach kapitałowych, a także wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających.

Wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających prezentuje skutki kompensowania zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego oraz pozycji zabezpieczanej wpływające na rachunek zysków i strat, tj. część zabezpieczenia, która jest nieefektywna.

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, powstałe z rewaluacji aktywów i pasywów nominowanych w walutach obcych oraz wynik zrealizowany na transakcjach spot. Rewaluacja przeprowadzana jest na bazie dziennej w odniesieniu do kursu średniego ogłaszanego dla danej waluty przez NBP obowiązującego na dzień sprawozdawczy (zgodnie z zasadami opisanymi w nocie 2.3. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

W wyniku z pozycji wymiany ujmowany jest ponadto komponent walutowy z wyceny do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS – walutowe swapy stopy procentowej oraz opcje walutowe).

2.5.4. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Wynik z tytułu odpisów netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe powstaje w wyniku zaewidencjonowania odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych, w tym przede wszystkim ekspozycji kredytowych wobec banków i klientów (por. nota 2.9. skonsolidowanego sprawozdania finansowego) oraz odzysków ze sprzedaży wierzytelności Grupy.

2.5.5. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie przychody dotyczące sprzedaży usług niezwiązanych z podstawową działalnością Grupy, jak również przychody z tytułu sprzedaży, likwidacji lub utraty wartości składników majątku trwałego (w tym aktywów przejętych za długi) oraz z tytułu odwrócenia utraty wartości tych składników, rozwiązania odpisów z tytułu pozostałych rezerw oraz przychody z tytułu windykacji wierzytelności Grupy.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Pozostałe koszty operacyjne są to głównie koszty windykacji, koszty wynikające z poniesienia straty ze sprzedaży lub likwidacji majątku trwałego (w tym aktywów przejętych za długi) oraz wartości niematerialnych i prawnych, koszty odnoszące się do kar, grzywien i odszkodowań, koszty zawiązania pozostałych rezerw oraz koszty dotyczące działalności niebankowej.

2.5.6. Inne pozycje wyniku finansowego

2.5.6.1. Świadczenia pracownicze

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze zawierają: wynagrodzenia, premie, płatne urlopy oraz składki na ubezpieczenia społeczne i ujmowane są jako koszty w momencie ich poniesienia. Grupa rozpoznaje zobowiązanie z tytułu niewykorzystanych urlopów pracowniczych. Zobowiązanie to prezentowane jest w pozycji Rezerwy.

2.5.6.2. Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania.

2.6. Prezentacja i wycena aktywów i zobowiązań finansowych

Ujmowanie transakcji w księgach dla każdej grupy instrumentów finansowych jest dokonywane w dniu rozliczenia transakcji.

Kompensowanie składników aktywów i zobowiązań finansowych jest dokonywane w przypadku, gdy Grupa posiada ważny i niezależny od przyszłych zdarzeń tytuł prawny do rozliczenia transakcji na bazie kwoty netto. Dodatkowo, jeżeli Grupa oraz jej kontrahenci mają intencję do przeprowadzenia kompensaty lub do jednoczesnej realizacji aktywów i zobowiązań finansowych, przy całkowitej eliminacji lub istotnym zmniejszeniu ryzyka kredytowego oraz ryzyka utraty płynności (patrz nota 39 skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Do długoterminowych aktywów i zobowiązań finansowych Grupa zalicza odpowiednio aktywa i zobowiązania finansowe o terminie zapadalności lub wymagalności powyżej 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego.

2.7. Aktywa finansowe

Grupa klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, aktywa dostępne do sprzedaży, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz kredyty, pożyczki i inne należności.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.7.1. Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje trzy podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, instrumenty finansowe wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu oraz pochodne instrumenty finansowe.

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu obejmują aktywa finansowe nabyte w celu odsprzedaży w bliskim terminie, aktywa finansowe będące częścią portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieje potwierdzenie aktualnego faktycznego wzoru generowania krótkoterminowych zysków oraz aktywa będące instrumentami pochodnymi niestanowiącymi kontraktów gwarancji finansowych ani instrumentów zabezpieczających.

Instrumenty finansowe są wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu tylko w przypadku, gdy:

- zastosowanie takiej klasyfikacji eliminuje lub znacząco zmniejsza niespójność co do sposobu wyceny lub co do sposobu ujmowania związanych z nimi zysków lub strat (tzw. niedopasowanie księgowe);
- grupa aktywów finansowych jest zarządzana, a jej wyniki oceniane w oparciu o wartość godziwą, zgodnie z udokumentowanymi zasadami zarządzania ryzykiem lub strategią inwestycyjną Grupy i zgodnie z przyjętym wewnętrznym systemem raportowania sytuacji tego portfela;
- składnik aktywów finansowych, który jest ujęty łącznie, zawiera jeden lub więcej wbudowanych instrumentów pochodnych, przy czym wbudowany w ten składnik aktywów finansowych instrument pochodny nie zmienia znacząco wynikających z podstawowej umowy przepływów pieniężnych, a jego wydzielenie jest zabronione.

Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat w momencie początkowego ujęcia, jak również po początkowym ujęciu wycenia się w wartości godziwej. Skutki wyceny i różnice kursowe dotyczące tej wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat, i prezentowane w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Grupa przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.7.2. Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży są to aktywa finansowe niebędące instrumentami pochodnymi, które zostały wyznaczone jako dostępne do sprzedaży lub niebędące:

- pożyczkami i należnościami,
- aktywami finansowymi utrzymywanymi do terminu zapadalności,
- aktywami finansowymi wycenianymi do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Aktywa finansowe klasyfikowane jako dostępne do sprzedaży wyceniane są do wartości godziwej, z wyjątkiem tych aktywów, gdzie wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, które ujmują się w cenie nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Skutki zmiany wartości godziwej, z wyłączeniem odpisów z tytułu utraty wartości, rozpoznawane są w sprawozdaniu z całkowitych dochodów aż do momentu wyłączenia składnika aktywów ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, kiedy skumulowany wynik ujmowany jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

2.7.3. Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Grupa zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności oraz które nie spełniają definicji pożyczek i należności.

Ze względu na przyjętą politykę Grupy i wymogi MSSF UE, która nie zezwala na sprzedaż instrumentów finansowych klasyfikowanych jako utrzymywane do terminu zapadalności, w Grupie nie występuje możliwość „zarażenia” portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności w wyniku sprzedaży istotnej części aktywów zakwalifikowanych do tego portfela. Gdyby jednak Grupa dokonała takiej sprzedaży, wówczas wszystkie aktywa z tej kategorii są przeklasyfikowane do kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz w okresie następnych dwóch lat obrotowych Grupa nie może kwalifikować żadnych aktywów finansowych jako utrzymywanych do terminu zapadalności.

Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności ujmują się w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej na dzień rozliczenia transakcji kupna danego składnika aktywów. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Grupa przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności.

2.7.4. Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, które nie są notowane na aktywnym rynku, inne niż:

- aktywa finansowe, które Grupa zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie (finansowanie udzielone przez Grupę klientowi w celu wygenerowania krótkoterminowych zysków; klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu) i te, które Grupa zaklasyfikowała jako instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przy początkowym ujęciu;
- aktywa finansowe wyznaczone przez Grupę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży; lub
- aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty początkowej inwestycji z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu (klasyfikowane są jako dostępne do sprzedaży).

Do kategorii „Pożyczek i należności” zaliczane są kredyty, pożyczki udzielone bankom oraz klientom włączając skupione wierzytelności oraz inwestycje w nienotowane na aktywnym rynku instrumenty dłużne.

Kredyty i pożyczki są rozpoznawane w momencie wypłaty środków kredytobiorcy.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia te aktywa finansowe według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej i z uwzględnieniem utraty wartości, a skutki wyceny odnoszone są do rachunku zysków i strat.

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Grupa przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych z tego składnika i dokonuje przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich pożytków z tytułu ich własności a także, gdy Grupa nie oczekuje dalszych przepływów pieniężnych z danego składnika aktywów finansowych.

2.8. Reklasyfikacja aktywów finansowych

Składnik aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży Grupa może przekwalifikować do kategorii pożyczek i należności, jeżeli składnik ten spełnia definicję pożyczek i należności oraz gdy Grupa ma zamiar i możliwość utrzymać dany składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

terminu jego wymagalności, lub do aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności, jeżeli nastąpiła zmiana intencji lub możliwości albo minęły „dwa kolejne lata obrotowe”, o których mowa w nocie 2.7.3 do skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży z określonym terminem wymagalności, uprzednie zyski i straty związane z takim składnikiem, które zostały ujęte w innych całkowitych dochodach amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu wymagalności, przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wszelkie różnice pomiędzy nowym zamortyzowanym kosztem i kwotą umorzeniową amortyzuje się przez pozostały okres do terminu wymagalności składnika aktywów przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej, podobnie do amortyzacji premii lub dyskonta.

Grupa może przeklasyfikować aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności.

Składnik aktywów finansowych jest reklasyfikowany według jego wartości godziwej w dniu reklasyfikacji. Zyski lub straty, które zostały ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat do momentu reklasyfikacji, nie podlegają odwróceniu. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu reklasyfikacji uznaje się odpowiednio za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

2.9. Utrata wartości aktywów finansowych

Na każdy dzień sprawozdawczy Grupa ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

O utracie wartości składnika lub grupy aktywów finansowych i stratach poniesionych z tego tytułu mowa jest wyłącznie wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości na skutek zajścia wydarzenia lub wydarzeń, które nastąpiły po pierwotnym ujęciu w księgach Grupy danego składnika aktywów (tzw. zdarzenie powodujące stratę) oraz gdy to zdarzenie (lub zdarzenia) mają wpływ na dotyczące tego aktywa lub grupy aktywów finansowych przyszłe przepływy pieniężne, które można wiarygodnie oszacować.

Zidentyfikowanie pojedynczego zdarzenia powodującego utratę wartości może nie być możliwe –wówczas utratę wartości będzie determinować łączny efekt kilku zdarzeń. Potencjalne straty oczekiwane w wyniku przyszłych zdarzeń, bez względu na prawdopodobieństwo ich wystąpienia, nie są rozpoznawane.

W oparciu o wymogi MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena oraz zalecenia zawarte w Rekomendacji R Komisji Nadzoru Finansowego, Grupa zdefiniowała katalog przesłanek utraty wartości dostosowany do profilu działalności Grupy.

W zakresie portfela ekspozycji detalicznych Grupa zdefiniowała następujące przesłanki utraty wartości:

- opóźnienie w spłacie przekraczające 90 dni,
- stwierdzenie wyłudzenia kredytu przez klienta,

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- otrzymanie informacji o śmierci kredytobiorcy,
- wypowiedzenie umowy przez Grupę,
- kwestionowanie przez kontrahenta istnienia ekspozycji kredytowej na drodze sądowej,
- wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec pożyczkobiorcy,
- pogorszenie wyników analizy scoringowej,
- restrukturyzacja ekspozycji po 90 dniu przeterminowania,
- uzyskanie informacji o problemach finansowych kredytobiorcy,
- blokada limitu dla produktów odnawialnych.

W zakresie portfela ekspozycji korporacyjnych Grupa identyfikuje przestanki utraty wartości przede wszystkim w oparciu o następujące kryteria:

- znaczące trudności finansowe kontrahenta na podstawie negatywnej oceny sytuacji finansowej kontrahenta,
- niedotrzymanie warunków umowy,
- przyznanie kontrahentowi ustępstwa przez bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych kontrahenta, którego w innym wypadku bank by nie udzielił. Poprzez ustępstwo rozumie się każdą zmianę warunków umowy wobec Klienta doświadczającego problemów finansowych,
- wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji finansowej kontrahenta,
- zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na problemy finansowe emitenta,
- uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwie klienta,
- wypowiedzenie umowy,
- znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej,
- kwestionowanie bilansowej ekspozycji kredytowej przez kontrahenta na drodze postępowania sądowego,
- wniosek banku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego wobec kontrahenta,
- nieznane miejsca pobytu i nieujawniony majątek kontrahenta,
- obniżenie przez uznaną i powszechnie akceptowaną zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej (agencję ratingową) ratingu kontrahenta,

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- w makrootoczeniu wystąpiły sygnały mogące mieć negatywny wpływ na ryzyko działalności klienta,
- wystąpiły negatywne wiadomości medialne na temat klienta, inne sygnały, zmiany mogące mieć negatywny wpływ na ryzyko działalności klienta,
- istotna zmiana wartości lub jakości kluczowych zabezpieczeń,
- spadek obrotów przechodzących przez rachunki w Grupie,
- dla klientów, którzy zaliczani są do klasy aktywów Instytucje Finansowej - utrata licencji,
- dla klientów, którzy zaliczani są do klasy aktywów rządu i banki centralne – moratorium płatnicze.

Uszczegółowienie przesłanek utraty wartości zostało zawarte w instrukcjach wewnętrznych Grupy.

Proces identyfikacji przesłanek utraty wartości dla portfela korporacyjnego wspierany jest przez funkcjonujący w Grupie system wczesnego ostrzegania.

Ocena utraty wartości aktywów finansowych odbywa się w ramach procesu analizy indywidualnej oraz analizy grupowej. Analizie indywidualnej podlegają aktywa indywidualnie znaczące określone według kryteriów segmentacji klientów przyjętych przez Grupę oraz wielkości zaangażowania wobec klienta.

Analiza grupowa obejmuje natomiast poniższe dwa typy ekspozycji:

- ekspozycje bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości – ekspozycje poddawane są analizie grupowej pod kątem oszacowania odpisu na poniesione, lecz jeszcze niezidentyfikowane straty (model IBNR);
- ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości indywidualnie nieistotne;
- ekspozycje, dla których w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości.

2.9.1. Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Jeżeli istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości pożyczek i należności lub aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwota odpisu aktualizującego jest równa różnicy pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów, a wartością bieżącą szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych (z wyłączeniem nieponiesionych przyszłych strat kredytowych). Do dyskontowania oczekiwanych przepływów pieniężnych wykorzystywana jest co do zasady pierwotna efektywna stopa procentowa kontraktu.

Kalkulacja bieżącej wartości szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dotyczących zabezpieczonego składnika aktywów finansowych uwzględnia przepływy pieniężne wynikające z przyjętego zabezpieczenia pomniejszone o koszty jego nabycia i sprzedaży, niezależnie od tego, czy zajęcie jest prawdopodobne czy nie.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Po przeprowadzeniu kalkulacji i ustaleniu wysokości odpisu wartość bilansowa składnika aktywów zostaje zmniejszona poprzez odpis aktualizujący, a kwota odpisu obciąża rachunek zysków i strat.

Odpisy z tytułu utraty wartości ewidencjonowane są na odrębnych kontach księgowych. Dla celów bilansowych i ustalenia bieżącej wartości księgowej danego składnika aktywów finansowych są one prezentowane łącznie ze składnikami aktywów finansowych, w przypadku których nastąpiła utrata wartości.

Jeżeli w następnym okresie wysokość odpisu z tytułu utraty wartości zmniejszy się, a zmniejszenie to można w obiektywny sposób powiązać ze zdarzeniem następującym po ujęciu odpisu z tytułu utraty wartości (np. z poprawą oceny zdolności kredytowej dłużnika), to uprzednio ujęty odpis jest odwracany, a skutki odwrócenia rozpoznawane są w rachunku zysków i strat. Wartość bilansowa składnika aktywów ustalona w wyniku odwrócenia odpisu z tytułu utraty wartości nie może być wyższa niż wartość, która zostałaby określona według zamortyzowanego kosztu w przypadku, gdyby odpis z tytułu utraty wartości nie został rozpoznany.

Należności nieściągalne, przedawnione lub te, w przypadku których jednostka Dominująca podjęła decyzję o zaniechaniu windykacji są spisywane w ciężar odpisów na utratę wartości. W przypadku odzyskania uprzednio spisanej kwoty, jej wysokość jest wykazywana w rachunku zysków i strat w pozostałych przychodach operacyjnych.

2.9.1.1. Ekspozycje podlegające analizie indywidualnej

a) Ekspozycje niedetaliczne

Przestanki utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnych identyfikowane są w ramach standardowego procesu monitorowania portfela kredytowego w zakresie sytuacji finansowej klienta oraz w ramach procesów restrukturyzacji ekspozycji kredytowych wynikających z trudności finansowych klienta.

W przypadku identyfikacji przesłanek utraty wartości kalkulacja odpisów aktualizujących metodą indywidualną polega na porównaniu wartości bilansowej analizowanego zaangażowania kredytowego z wartością oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych do wartości bieżącej pierwotną efektywną stopą procentową kontraktu.

Metoda szacowania przyszłych przepływów pieniężnych oparta jest na określeniu wielkości oczekiwanych przepływów środków pieniężnych wynikających z:

- dobrowolnej spłaty kredytobiorcy,
- realizacji zabezpieczeń.

Odzysk wyznaczany jest w sposób ekspercki w ramach zdefiniowanych przez Grupę scenariuszy procesu windykacji oraz założeń związanych z wynikami oceny sytuacji finansowej kredytobiorcy.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

W przypadku, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych z dobrowolnych spłat klienta oraz odzysków z zabezpieczeń jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej, wówczas zostaje rozpoznana utrata wartości i księgowany odpis aktualizujący.

Jeżeli w wyniku analizy indywidualnej Grupa stwierdzi, że nie wystąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości indywidualnie ocenianego składnika aktywów finansowych lub przesłanki wystąpiły, jednak w wyniku analizy indywidualnej nie stwierdzono utraty wartości, to włącza ten składnik do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości. Aktywa oceniane indywidualnie pod kątem utraty wartości, dla których utrata wartości została rozpoznana nie są włączane do oceny grupowej.

b) Ekspozycje detaliczne

Identyfikacja przesłanek utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnych dokonywana jest na poziomie klienta w toku cyklicznie przeprowadzanej analizy dotyczącej tych zaangażowań.

W przypadku identyfikacji przesłanek utraty wartości odpis aktualizujący wyznaczany jest poprzez porównanie wartości bilansowej analizowanego zaangażowania kredytowego z wartością oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych do wartości bieżącej pierwotną efektywną stopą procentową kontraktu.

Przyszłe przepływy pieniężne z ekspozycji zabezpieczonych ustalane są w oparciu o oczekiwane odzyski z zabezpieczeń. W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych brane są pod uwagę szacowane odzyski z ekspozycji.

Utrata wartości zostaje rozpoznana, a odpis aktualizujący księgowany, gdy łączna zdyskontowana wartość oczekiwanych przepływów pieniężnych jest niższa niż wartość bilansowa ekspozycji kredytowej.

Jeżeli przesłanka utraty wartości ekspozycji indywidualnie istotnej nie została rozpoznana, to jest ona włączana do grupy aktywów finansowych ocenianych grupowo pod kątem utraty wartości.

2.9.1.2. Ekspozycje podlegające analizie grupowej

W podejściu grupowym identyfikowane są grupy aktywów finansowych o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego, które następnie zbiorczo oceniane są pod kątem utraty wartości.

Podział aktywów finansowych na grupy o podobnych cechach ryzyka kredytowego jest przeprowadzany według stosowanego przez Grupę systemu segmentacji uwzględniającego: rodzaj produktu, typ klienta, przeterminowanie należności i inne istotne czynniki. Cechy te mają wpływ na oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych dla określonych grup aktywów, ponieważ wskazują na możliwości spłaty przez dłużników całości ich zobowiązań zgodnie z warunkami umów dotyczących ocenianych aktywów.

Grupa stosuje odrębne modele grupowe dla oceny utraty wartości grup ekspozycji bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości oraz ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości:

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

a) ekspozycje bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości (IBNR)

W przypadku podejścia grupowego stosowanego do ekspozycji bez zidentyfikowanych przesłanek utraty wartości kwota utraty wartości jest wyznaczona z wykorzystaniem parametrów: PD (prawdopodobieństwa niewywiązania się dłużnika ze spłaty zobowiązań) oraz LGD (współczynnika straty z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań). W przypadku ekspozycji wobec przedsiębiorstw zamiast parametru PD stosuje się HDR (historyczne wskaźniki odzwierciedlające odsetek zdarzeń niewywiązania się z zobowiązań w danym okresie czasu).

Parametr PD/HDR estymowany jest metodami statystycznymi w oparciu o obserwowany historycznie (z uwzględnieniem najnowszych obserwacji) odsetek kredytów z utratą wartości dla grup o podobnych cechach ryzyka kredytowego. Dla poszczególnych grup parametr PD jest kalkulowany w horyzoncie czasowym odpowiadającym właściwemu dla danej grupy okresowi ujawnienia strat (LIP).

W celu odzwierciedlenia wysokości straty w momencie zidentyfikowania utraty wartości, Grupa wyznacza dla poszczególnych grup ekspozycji parametr LGD.

Poniżej przedstawione są najważniejsze informacje na temat kluczowych założeń i sposobu wyznaczania przez Grupę parametrów PD, LIP oraz LGD:

- parametr PD oraz LIP – ekspozycje detaliczne:

Do estymacji parametru PD wykorzystywana jest najnowsza, dostępna na moment estymacji historia. PD szacowane jest jako średnia z 6-ciu wskaźników wyrażających odsetek ekspozycji, dla których w ciągu okresu odpowiadającemu LIP od daty obserwacji pojawia się przesłanka utraty wartości (średnia ta jest ważona liczbą ekspozycji z daty obserwacji). Parametry PD aktualizowane są z częstotliwością miesięczną.

Parametr LIP dla kredytów detalicznych, przeterminowanych bez utraty wartości został wyznaczony jako średni czas od momentu wystąpienia przeterminowania do wejścia dłużnika w stan utraty wartości. Dla pozostałych kredytów detalicznych, został wyznaczony w oparciu o przeprowadzone analizy ukierunkowane na określenie momentu wystąpienia zdarzenia, w następstwie którego stwierdzono wejście dłużnika w stan utraty wartości. Na 31 grudnia 2015 przyjęty LIP wynosił odpowiednio 9 miesięcy dla portfela kredytów mieszkaniowych oraz 6 miesięcy dla pozostałych kredytów detalicznych.

- parametr PD/HDR oraz LIP – ekspozycje niedetaliczne:

Parametr HDR/PD wykorzystywany w procesie kalkulacji odpisów przypisywany jest na podstawie oceny wiarygodności kredytowej nadanej klientowi w procesie kredytowym. Ocena wiarygodności kredytowej wynika ze skali ratingowej zdefiniowanej w ramach danego systemu/modelu ratingowego, aktualizacja oceny ratingowej odbywa się co kwartał. Parametry HDR/PD przypisane do poszczególnych klas ratingowych aktualizowane są z częstotliwością roczną.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Parametr LIP dla ekspozycji niedetalicznych wynosi 9 miesięcy i uwzględnia okres od wystąpienia zdarzenia powodującego stratę do nadania statusu utraty wartości. Przy jej wyznaczeniu wzięto pod uwagę funkcjonujące procesy związane z monitorowaniem ekspozycji kredytowych klientów niedetalicznych (częstotliwość weryfikacji i raportowania), jak również analizy indywidualne przeprowadzone na próbie danych dotyczące identyfikacji rzeczywistego momentu wystąpienia zdarzenia.

Dla ekspozycji wobec przedsiębiorstw oraz instytucji finansowych Jednostka Dominująca wyznacza parametr HDR w oparciu o wyniki estymacji statystycznej.

Dla pozostałych ekspozycji niedetalicznych, w tym wobec projektów inwestycyjnych, zakładów ubezpieczeń, jednostek sektora publicznego, z uwagi na to, że brak jest reprezentatywnej próby klientów z rozpoznaną utratą wartości identyfikowanych historycznie, parametr PD wyznaczany jest w oparciu o założenia wewnętrznych systemów ratingowych oraz oczekiwań ekspertów dotyczące poziomu oczekiwanej szkodowości.

- parametr LGD – ekspozycje detaliczne:

Podejście do przypisywania parametru LGD różni się w podziale na ekspozycje zabezpieczone i niezabezpieczone. Parametr LGD dla ekspozycji zabezpieczonych ma na celu odzwierciedlić stratę na skutek nieodzyskania pełnej wartości zabezpieczenia. Dla ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie parametr LGD wyznaczany jest w oparciu o historycznie obserwowane stopy odzysków (RR; recovery rate) na podstawie rzeczywistych danych z procesu sprzedaży zabezpieczeń (bezpośrednio od komorników lub od zewnętrznych agencji pośrednictwa w obrocie nieruchomościami) odnoszonych do ostatniej wykorzystywanej przez Jednostkę Dominującą (przed datą sprzedaży) wyceny zabezpieczenia.

W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych LGD kalkulowane jest na podstawie historycznie obserwowanych odzysków pomniejszonych o koszty, jakie ponosi Jednostka Dominująca w celu odzyskania swoich należności, uwzględniając odsetek klientów, którzy w okresie 12 miesięcy od rozpoznania utraty wartości uregulowali zaległość wobec Jednostki Dominującej. Estymacja przeprowadzona jest na portfelu rachunków, dla których Jednostka Dominująca rozpoznała utratę wartości, przy czym kryterium wyodrębniania jednorodnych grup klientów jest ustanowione na poziomie portfela produktowego oraz liczby miesięcy od momentu zidentyfikowania utraty wartości danego rachunku. Zatem dla danego segmentu produktowego parametr LGD przyjmuje formę krzywej, która rośnie wraz z upływem czasu od momentu zidentyfikowania utraty wartości. Dla portfela ekspozycji bez utraty wartości przypisywany jest parametr agregujący informację o odzyskach występujących na całej przestrzeni założonego okresu odzysku. Ponadto, odzyski są korygowane o historycznie obserwowane wyniki transakcji sprzedaży portfeli należności z utratą wartości oraz cen uzyskanych przez Jednostkę Dominującą z tych sprzedaży.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

- parametr LGD – ekspozycje niedetaliczne:

Parametr LGD przypisywany jest na poziomie pojedynczej ekspozycji kredytowej w oparciu o informacje dotyczące wartości i kategorii zabezpieczenia dostarczonego przez klienta. Na podstawie informacji o kategorii zabezpieczenia przypisywany jest parametr odzwierciedlający oczekiwane przepływy z realizacji zabezpieczenia oraz średni czas, w jakim oczekiwane są odzyski. Wspomniane wyżej parametry wyznaczane są ekspercko. W zależności od poziomu zabezpieczenia indywidualnej ekspozycji, Grupa jako źródło odzysku identyfikuje w części zabezpieczonej przepływy z tytułu zabezpieczeń oraz dobrowolne spłaty klienta. W przypadku spłat ze źródeł innych niż realizacja zabezpieczeń, założenia dotyczące oczekiwanego poziomu odzysku oraz czasu, w którym zostanie zrealizowany wyznaczane są w sposób ekspercki. Efektywna wartość parametru LGD przypisana do kontraktu uwzględnia zarówno odzyski z zabezpieczeń, jak i przepływy z innych źródeł, jak również koszt pieniądza w czasie.

b) Ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości

W odniesieniu do ekspozycji, dla których zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, kwota utraty wartości jest wyznaczana metodą grupową w oparciu o oczekiwaną zdyskontowaną kwotę przyszłych przepływów pieniężnych wyznaczaną na podstawie historycznych parametrów strat lub odzysków.

Podjęcie do wyliczenia odpisu z tytułu utraty wartości różni się w podziale na ekspozycje zabezpieczone i niezabezpieczone. W przypadku ekspozycji zabezpieczonych odpis wyznaczany jest jako różnica pomiędzy wartością bilansową ekspozycji i zdyskontowaną wartością oczekiwanych odzysków z zabezpieczeń (uwzględniając średni czas oraz stopę odzysku charakterystyczną dla danego typu zabezpieczenia, wyznaczone w sposób ekspercki). Dodatkowo brane jest pod uwagę prawdopodobieństwo powrotu do regularnej obsługi zadłużenia oraz prawdopodobieństwo ponownego przejścia do kategorii z utratą wartości po odnotowaniu „uzdrowienia”.

W przypadku ekspozycji niezabezpieczonych, założenia dotyczące kalkulacji parametru LGD określone zostały w części dedykowanej opisowi modelu IBNR, przy czym dla ekspozycji z utratą wartości estymowana wartość parametru LGD przypisywana jest z tej części krzywej LGD, która odpowiada indywidualnej dla danego rachunku informacji o liczbie miesięcy od zidentyfikowania utraty wartości.

c) Ekspozycje ze zidentyfikowanymi przesłankami, bez rozpoznanej utraty wartości

Ekspozycje niedetaliczne ze zidentyfikowanymi przesłankami utraty wartości, dla których na moment szacowania odpisów utrata wartości nie została rozpoznana, poddawane są analizie grupowej. Podstawę wyznaczenia odpisu tych ekspozycji stanowi wskaźnik pokrycia odpisem indywidualnym w kolejnych okresach po rozpoznaniu przesłanki utraty wartości.

Kalkulacja odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości weryfikowana jest w ramach procesu zarządzania ryzykiem modeli, w związku z tym, że stosowane przez Grupę modele kalkulacji odpisów oraz estymacji parametrów ryzyka są obarczone ryzykiem jakości danych i założeń metodologicznym oraz

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

administrowania. W ramach procesu zarządzania ryzykiem modeli przeprowadzana jest ocena jakości procesu administrowania modelami oraz weryfikacja historyczna przyjętych parametrów, która ma na celu zminimalizowanie ryzyka przyjęcia błędnych parametrów. Proces zarządzania ryzykiem modeli nadzorowany jest przez Komitet Walidacji Modeli.

2.9.2. Utrata wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży

Jeśli zmniejszenie wartości godziwej aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży ujmowane było w kapitale własnym i występują obiektywne przesłanki utraty wartości tego składnika aktywów, to skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym są przenoszone z kapitału i ujmowane w rachunku zysków i strat, nawet jeśli składnik aktywów finansowych nie został wyłączony ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej Grupy.

Kwota skumulowanych strat, która zostaje przeniesiona z kapitału własnego do skonsolidowanego rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą (pomniejszoną o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów uprzednio ujęte w skonsolidowanym rachunku zysków i strat).

W przypadku wystąpienia utraty wartości aktywa finansowego klasyfikowanego jako dostępne do sprzedaży, dla którego wcześniej ujęto w kapitałach własnych zwyżki z przeszacowania do wartości godziwej, wartość odpisu z tytułu utraty wartości najpierw pomniejsza kapitał własny, a następnie – jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości – różnicę odnosi się do skonsolidowanego rachunku zysków i strat w pozycji „Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

Odniesionych do skonsolidowanego rachunku zysków i strat odpisów z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych zaliczanych do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży nie odwraca się.

W przypadku instrumentów dłużnych, jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączy ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w skonsolidowanym rachunku zysków i strat, to odpis z tytułu utraty wartości należy odwrócić, a kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

2.10. Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej umownej cenie.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (sell buy back, repo) na moment zawarcia ujmują się w „Zobowiązaniach wobec banków” lub „Zobowiązaniach wobec klientów”, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje zakupu papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odsprzedaży (buy sell back, reverse repo) prezentowane są w aktywach: jako Należności od banków lub Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w zależności od kontrahenta transakcji.

Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży i odkupu wyceniane są analogicznie do pozostałych pozycji prezentowanych w danej grupie aktywów lub pasywów. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszt/przychód odsetkowy i rozliczana w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Grupa dokonuje oceny, w jakim stopniu ryzyko i korzyści związane z aktywem pozostają w Grupie. Papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych portfeli papierów wartościowych.

2.11. Pochodne instrumenty finansowe

2.11.1. Ujęcie i wycena

Instrumenty pochodne klasyfikowane są jako instrumenty przeznaczone do obrotu i prezentowane w odrębnej pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, po stronie aktywów bądź pasywów. Instrumenty pochodne wyceniane są w wartości godziwej, bez uwzględniania kosztów transakcji, które będą poniesione przy ich sprzedaży. Instrument pochodny jest aktywem, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia, a zobowiązaniem – gdy jego wartość godziwa jest ujemna.

Najlepszą podstawą do wyznaczenia wartości godziwej instrumentu finansowego przy początkowym ujęciu jest cena transakcyjna (tj. wartość godziwa uiszczonej lub otrzymanej zapłaty). W pozostałych przypadkach jest to wartość godziwa określona na podstawie modelu wyceny, bazującego na danych pozyskanych z aktywnego rynku. Wykorzystywane przez Grupę techniki bazują między innymi na modelach zdyskontowanych przepływów pieniężnych, krzywych dochodowości oraz uznanych modelach wyceny opcji.

Zmiany wartości godziwej ujmowane są w rachunku zysków i strat – wartość tę zalicza się do wyniku z tytułu instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej (za wyjątkiem odmiennego sposobu ujęcia w przypadku stosowania rachunkowości zabezpieczeń – por. nota 2.11.3. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Kwoty bazowe transakcji pochodnych wykazane są jako pozycje pozabilansowe od dnia zawarcia transakcji przez cały okres ich trwania.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.11.2. Wbudowane instrumenty pochodne

Wbudowane instrumenty pochodne są składnikiem instrumentu złożonego zawierającego również umowę zasadniczą niebędącą instrumentem pochodnym, która sprawia, iż część przepływów pieniężnych wynikających z instrumentu łącznego zmienia się w sposób podobny do przepływów wynikających z samodzielnie występującego instrumentu pochodnego, np. w oparciu o stopę procentową, kurs walutowy, indeks kredytowy lub indeks cen, cenę instrumentu finansowego, rating kredytowy lub inną zmienną – pod warunkiem, że zmienna ta nie jest specyficzna dla żadnej ze stron kontraktu.

Oceny czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny dokonuje się na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne.

Instrument pochodny wykazywany jest odrębnie, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- złożony instrument nie jest wyceniany w wartości godziwej, ze skutkiem odnoszonym do rachunku zysków i strat,
- charakter ekonomiczny wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem ekonomicznym umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiadałaby cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego.

Wydzielone instrumenty wbudowane są wyceniane na zasadach obowiązujących dla instrumentów pochodnych, natomiast umowa zasadnicza – zasad rachunkowości mających zastosowanie do konkretnych umów.

Wycena prezentowana jest w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej wydzielonych wbudowanych instrumentów pochodnych odnoszone są do rachunku zysków i strat do pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

Grupa zalicza do tej kategorii instrumenty wbudowane w lokaty strukturyzowane. Do instrumentów wbudowanych zaliczane są również posiadane przez Jednostkę Dominującą obligacje zamienne na akcje, które wyceniane są według kosztu zakupu z uwzględnieniem ewentualnej utraty wartości.

2.11.3. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa może wykorzystywać pochodne instrumenty finansowe w celu zabezpieczenia przed ryzykiem walutowym oraz ryzykiem stóp procentowych wynikającymi z działalności operacyjnej, finansowej i inwestycyjnej. W tym celu Grupa posługuje się relacjami zabezpieczającymi wartość godziwą (fair value hedge) i relacjami zabezpieczającymi przepływy pieniężne (cash flow hedge).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.11.3.1. Kryteria

Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest przez Grupę, gdy spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również zdefiniowano cel zarządzania ryzykiem przez jednostkę oraz strategię ustanawiania zabezpieczeń. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, pozycji lub transakcji zabezpieczanej, charakter zabezpieczanego ryzyka, a także sposób, w jaki jednostka będzie oceniała efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub zmian przepływów pieniężnych pozycji zabezpieczanej związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia jest wysoce prawdopodobna oraz będzie stanowić ekspozycję narażoną na zmiany przepływów pieniężnych, co w rezultacie będzie miało wpływ na rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego mogą być wiarygodnie wycenione,
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Grupa wyznacza pewne instrumenty pochodne jako zabezpieczające wartość godziwą lub zabezpieczające przepływy pieniężne. W momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznacza się i dokumentuje powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem w Grupie oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji oraz charakter zabezpieczanego ryzyka. Grupa dokumentuje również w momencie ustanowienia zabezpieczenia i na bieżąco ocenę efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.

2.11.3.2. Zabezpieczenie wartości godziwej

Zabezpieczenie wartości godziwej jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmianami wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania bądź uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zyski lub straty wynikające z przeszacowania instrumentu zabezpieczającego do wartości godziwej (dla pochodnego instrumentu zabezpieczającego) lub komponent walutowy jego wartości bilansowej (dla instrumentów finansowych innych niż instrumenty pochodne) wykazuje się skonsolidowanym w rachunku zysków i strat.

W przypadku pozycji zabezpieczanej, którą w innych okolicznościach wycenia się według zamortyzowanego kosztu, zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

W przypadku pozycji zabezpieczanej, którą są aktywa finansowe dostępne do sprzedaży, zyski lub straty wynikające z zabezpieczanego ryzyka są ujmowane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Różnica pomiędzy zmianą wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego a zmianą wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego, stanowiąca wynik nieefektywności relacji zabezpieczającej ujmowana jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

2.11.3.3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka związanemu z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją i które mogłyby wpływać na skonsolidowany rachunek zysków i strat.

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych w części stanowiącej efektywną część zabezpieczenia ujmowane są bezpośrednio w skonsolidowanych pozostałych dochodach całkowitych. Kwoty odniesione bezpośrednio na skonsolidowane pozostałe dochody całkowite przenoszone są do skonsolidowanego rachunku zysków i strat w tym samym okresie lub okresach, w których zabezpieczana planowana transakcja wywiera wpływ na skonsolidowany rachunek zysków i strat. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w skonsolidowanym rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany”.

2.11.3.4. Zaprzestanie stosowania rachunkowości zabezpieczeń

Grupa zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy:

- instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany – w takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,

- zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń – w takim przypadku skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym przepływy pieniężne odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji (w przypadku zabezpieczenia przepływów pieniężnych) – w takim przypadku wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- Grupa unieważnia powiązanie zabezpieczające – w takim przypadku wszystkie skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat (chyba że zabezpieczenie przepływów pieniężnych dotyczyło realizacji planowanej transakcji – wtedy skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji lub do momentu gdy zaprzestano oczekiwać realizacji planowanej transakcji, kiedy to reklasyfikuje się je do rachunku zysków i strat).

Za wygaśnięcie lub rozwiązanie instrumentu zabezpieczającego nie uważa się zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę.

2.12. Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe są klasyfikowane do kategorii: zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz pozostałe zobowiązania finansowe.

Grupa decyduje o klasyfikacji zobowiązania finansowego w momencie jego początkowego ujęcia.

Do kategorii zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy zaliczane są pochodne instrumenty finansowe. Pochodne instrumenty finansowe wyceniane są do wartości godziwej poprzez wynik finansowy (chyba że są wyznaczonymi i efektywnymi instrumentami zabezpieczającymi; por. nota 2.11.3. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Do kategorii pozostałych zobowiązań finansowych klasyfikowane są zobowiązania inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszonym do wyniku finansowego, obejmujące głównie zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych, klientów oraz zobowiązania podporządkowane. W momencie początkowego ujęcia taki składnik zobowiązań finansowych wycenia się w wartości godziwej, która jest powiększana lub pomniejszana o koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do emisji składnika zobowiązania finansowego.

Po początkowym ujęciu pozostałe zobowiązania finansowe wyceniane są według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej.

2.13. Zobowiązania warunkowe

W ramach działalności operacyjnej Grupa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Grupy, lub
- obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Główne zobowiązania pozabilansowe Grupy to przyznane linie kredytowe, a także udzielone gwarancje finansowe, które wymagają od wystawcy dokonania wyspecyfikowanych wypłat pokrywających stratę poniesioną przez posiadacza z powodu niedokonania przez określonego dłużnika płatności w terminie zgodnym z warunkami instrumentu dłużnego. Tego rodzaju gwarancji finansowych Grupa udziela innym bankom, instytucjom finansowym i innym organizacjom w imieniu klientów w celu zabezpieczenia kredytów, linii kredytowych i innych bankowych narzędzi finansowania.

W momencie początkowego ujęcia, gwarancje finansowe wycenia się w wartości godziwej na dzień udzielenia gwarancji. Po początkowym ujęciu zobowiązania Grupy wynikające z takich gwarancji wycenia się według wartości wyższej z: wartości oczekiwanej kwoty wypływu środków oraz początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach o skumulowane odpisy amortyzacyjne.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy. Rezerwa z tytułu zobowiązań pozabilansowych wyliczana jest w oparciu o ustanowiony limit i możliwą do odzyskania kwotę należności rozumianą jako bieżąca wartość szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dyskontowanych za pomocą rynkowych stóp

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

procentowych. Przyszłe przepływy dotyczące zobowiązań pozabilansowych oblicza się na podstawie dostępnego limitu oraz terminu odpowiadającego końcowej dacie tego zobowiązania i prawdopodobieństwa wypływu środków z Grupy.

W zobowiązaniach pozabilansowych Grupa prezentuje również gwarancje niefinansowe, np. gwarancje właściwego wykonania kontraktu, gwarancje przetargowe, rękojmie i akredytywy typu „standby” dotyczące poszczególnych transakcji.

2.14. Metoda ustalania wartości godziwej i zamortyzowanego kosztu

Grupa decyduje o klasyfikacji składnika aktywów finansowych w momencie jego początkowego ujęcia. W momencie początkowego ujęcia składnik aktywów finansowych wycenia się co do zasady w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu Grupa wycenia do wartości godziwej aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy oraz aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe publikowane przez rzetelne i wiarygodne źródła, np. serwis Reuters, Bloomberg, GPW, itp. Instrumenty finansowe wyceniane są względem cen ogłaszanych w wymienionych wyżej serwisach, przyjmując dla aktywów stronę BID. Do wyceny instrumentów finansowych stosowane są:

- ceny zamknięcia rynku dla rynków regulowanych,
- ceny fixingowe dla rynku OTC,
- ceny podawane przez pośredników (Brokerów) dla rynku OTC w przypadku braku cen fixingowych.

W przypadku, gdy nie jest dostępna wiarygodna cena rynkowa instrumentu finansowego, wycena przeprowadzana jest w oparciu o cenę teoretyczną zbudowaną na podstawie modelu krzywej dochodowości. Model krzywej dochodowości oparty jest na notowaniach rynkowych z rynku pieniężnego oraz kontraktów swap dla poszczególnych walut. Model wyceny zawiera elementy korekty o ryzyko kredytowe.

W odniesieniu do kapitałowych instrumentów finansowych, które nie są notowane na aktywnym rynku, Grupa nie dokonuje ich wyceny do wartości godziwej, ponieważ ich wiarygodna wycena nie jest możliwa. Instrumenty te wyceniane są według kosztu nabycia pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

Po początkowym ujęciu Grupa wycenia według zamortyzowanego kosztu aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności oraz pożyczki i należności.

Metoda zamortyzowanego kosztu jest metodą ustalenia wartości instrumentu finansowego, poprzez ujęcie wartości, w jakiej instrument finansowy został wyceniony w momencie początkowego ujęcia, pomniejszenie jej o spłaty kwoty kapitału, powiększenie lub pomniejszenie o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic między wartością początkową, a wartością w terminie zapadalności oraz pomniejszenie jej o odpisy z tytułu utraty wartości.

2.15. Wyłączenie instrumentów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Grupa przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub gdy Grupa zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów poza Grupę.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Grupa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W tym przypadku:

- jeżeli Grupa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej, i jednocześnie odrębnie rozpoznaje jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Grupę lub powstałe podczas tego transferu,
- jeżeli Grupa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Grupa nie przenosi ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, Grupa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych. W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy do wysokości wynikającej z kontynuowanego zaangażowania, a w przypadku braku kontroli składnik aktywów finansowych jest wyłączany i jednocześnie odrębnie rozpoznawane są jako aktywa lub zobowiązania wszelkie prawa i obowiązki zachowane przez Grupę lub powstałe podczas tego transferu.

Grupa wyłącza ze swojego skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

2.16. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne są nieposiadającymi formy fizycznej, ale możliwymi do zidentyfikowania niepieniężnymi składnikami majątkowymi kontrolowanymi przez Grupę, które spowodują w przyszłości wpływ do Grupy korzyści ekonomicznych powiązanych bezpośrednio z tymi aktywami.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Do wartości niematerialnych Grupa zalicza w szczególności:

- licencje na oprogramowanie komputerowe,
- autorskie prawa majątkowe do oprogramowania komputerowego lub innego dzieła,
- koszty zakończonych prac rozwojowych,
- markę,
- bazę relacji z klientami,
- wartość firmy.

Składnik wartości niematerialnych i prawnych Grupy przy początkowym ujęciu wycenia się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. W przypadku oprogramowania komputerowego, jako wartości niematerialnej, cena nabycia lub koszt wytworzenia obejmuje:

- cenę zakupu licencji lub autorskich praw majątkowych, należną dostawcy, pomniejszoną o udzielone rabaty i upusty, a powiększoną o cło i podatek akcyzowy od importu oraz podatek od towarów i usług nie podlegający odliczeniu,
- wszystkie inne dające się bezpośrednio przyporządkować nakłady lub koszty związane z dostosowaniem nabytego oprogramowania do używania lub z jego wytworzeniem we własnym zakresie, zgodnie z przeznaczeniem planowanym przez Grupę, naliczone od dnia nabycia lub od dnia rozpoczęcia wytwarzania do dnia przekazania oprogramowania do używania.

Do bezpośrednich nakładów lub kosztów zalicza się w szczególności:

- koszty konsultacji zewnętrznych,
- koszty uruchomienia i testów sprawdzających działanie programów komputerowych,
- koszty świadczeń pracowniczych pracowników Grupy, w odniesieniu do nabytego lub wytworzonego oprogramowania wskazanego w ramach danego projektu IT, poniesione wyłącznie w związku z jego dostosowaniem do wymogów Grupy lub wytworzeniem we własnym zakresie. Do kosztów tych zalicza się krótkoterminowe świadczenia pracownicze (koszty osobowe) pracowników obejmujące: wynagrodzenia zasadnicze, godziny nadliczbowe, premie, które można odnieść do danego oprogramowania, pozostałe świadczenia pracownicze powiązane z powyższymi.

Koszty związane z bieżącym utrzymaniem wartości niematerialnych odnoszone są do rachunku zysków i strat z chwilą poniesienia. Po początkowym ujęciu składnik wartości niematerialnych wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia (koszt historyczny) pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (model ceny nabycia lub kosztu wytworzenia).

Umorzenia dokonuje się przez szacowany okres użyteczności danego składnika aktywów. Zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikają z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów wartości niematerialnych).

Nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych składników wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, podlegają one testom na utratę wartości na każdy dzień sprawozdawczy.

Przełądu czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości dokonuje się na każdy dzień sprawozdawczy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne” w okresie którego dotyczy, jeżeli wartość księgowa wartości niematerialnej przekracza jej wartość odzyskiwalną. Odpis ten może ulec odwróceniu, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgowa składnika aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałby ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży wartości niematerialnych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

2.16.1. Koszty zakończonych prac rozwojowych

W obszarze działań informatycznych Grupy koszty związane z:

- etapem prac badawczych prowadzonego przedsięwzięcia IT odnoszone są w koszty bieżące z chwilą poniesienia.
- etapem prac rozwojowych, jeżeli spełnią warunki kwalifikacji, będą ujmowane jako wartości niematerialne, a ich okres amortyzacji równy będzie okresowi ekonomicznej użyteczności aktywowanych prac rozwojowych.

W roku 2015 Grupa nie wytwarzała we własnym zakresie oprogramowania komputerowego na własne potrzeby.

2.16.2. Inne wartości niematerialne

Do wartości niematerialnych zalicza się przede wszystkim:

- zakupione licencje na oprogramowanie komputerowe, które aktywuje się w wysokości ceny nabycia, tj. kosztów poniesionych na zakup i dostosowanie nabytego konkretnego oprogramowania komputerowego do używania zgodnie z wymogami Grupy,
- nabyte autorskie prawa majątkowe do wdrażanego oprogramowania,
- licencje lub autorskie prawa majątkowe do dzieł innych niż oprogramowanie.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Amortyzację wartości niematerialnych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia jego wartości początkowej przez okres użytkowania, który wynosi co do zasady od 5 do 10 lat.

2.17. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe po początkowym ujęciu wykazuje się wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia (koszt historyczny) pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości (model ceny nabycia lub kosztu wytworzenia).

Umorzenia dokonuje się przez szacowany okres użyteczności danego składnika aktywów. Zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości, wynikają z przeprowadzanych testów na utratę wartości (w przypadku zidentyfikowania istotnych przesłanek utraty wartości podczas okresowych przeglądów rzeczowych aktywów trwałych).

Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem i przystosowaniem do używania lub wytworzeniem danych aktywów.

Ulepszenia w obcych środkach trwałych ponoszone są głównie na dostosowanie do potrzeb Grupy wynajmowanych lokali z przeznaczeniem na placówki obsługi klientów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego składnika rzeczowych aktywów trwałych lub ujmuje jako odrębny składnik tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi dodatkowy wpływ korzyści ekonomicznych dla Grupy, które można przyporządkować danemu składnikowi rzeczowych aktywów trwałych, zaś cenę nabycia lub koszt wytworzenia danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć.

Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie, w którym je poniesiono.

Amortyzację składników rzeczowych aktywów trwałych nalicza się metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej, pomniejszonej o wartość końcową, jeżeli występuje i jest istotna, na przestrzeni szacunkowego okresu ich użytkowania.

Okresy amortyzacji stosowane co do zasady dla podstawowych kategorii rzeczowych aktywów trwałych wynoszą:

Ulepszenia w obcych środkach trwałych (w budynkach lub lokalach)	12 lat lub w okresie trwania umowy najmu, w zależności który okres jest dłuższy
Urządzenia techniczne i maszyny	3 - 12 lat
Składniki zaliczane do grupy "Środków transportu"	5 - 10 lat
Komputery	3 - 8 lat
Pozostałe środki trwałe	3 - 12 lat

Przyjęte okresy użytkowania weryfikowane są co najmniej raz w roku.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Przeglądu, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości środków trwałych dokonuje się na każdy dzień sprawozdawczy. Jeśli wystąpiły takie przesłanki, ustalana jest wartość odzyskiwalna tych aktywów. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży i wartości użytkowej.

Odpis aktualizacyjny z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat w pozycji „Pozostałe koszty operacyjne” w okresie, którego dotyczy, jeżeli wartość księgowa składnika aktywów przekracza jego wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony, ale tylko do takiego poziomu, aby wartość księgowa aktywów nie przekroczyła wartości księgowej, którą miałyby ten składnik aktywów (po pomniejszeniu o kwotę amortyzacji), jeżeli nie zostałyby ujęte odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Zyski lub straty ze sprzedaży środków trwałych prezentowane są odpowiednio jako pozostałe przychody lub koszty operacyjne.

2.18. Leasing

2.18.1. Grupa jako leasingobiorca

Grupa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których przyjmuje do odpłatnego użytkowania środki trwałe na uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę jest zakres, w jakim ryzyko i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę, klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

Przedmiot leasingu finansowego jest ujmowany w aktywach Grupy jako środek trwały w kwocie równej mniejszej z: wartości godziwej przedmiotu leasingu lub wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Jednocześnie Grupa rozpoznaje zobowiązanie w tej wartości.

Opłaty leasingowe są dzielone między zmniejszenie salda zobowiązania (w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek leasingowych od pozostałego do spłaty zobowiązania) i koszty opłat leasingowych. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat. Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jeżeli brak jest uzasadnionej pewności, iż po zakończeniu umowy leasingu finansowego, nastąpi przeniesienie własności przedmiotu leasingu, aktywa amortyzuje się przez okres krótszy z: okres wynikający z umowy leasingowej lub szacowany okres użyteczności ekonomicznej aktywa.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Całość opłat z tytułu leasingu operacyjnego (w tym raty leasingowe) jest ujmowana jako koszty w skonsolidowanym rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

2.18.2. Grupa jako leasingodawca

Grupa jest stroną umów leasingowych, na podstawie których oddaje do odpłatnego używania i pobierania pożytków środki trwałe przez uzgodniony okres. Podstawą klasyfikacji umów leasingowych przez Grupę jest zakres, w jakim ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy.

Umowy leasingowe, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę, klasyfikowane są jako umowy leasingu finansowego.

W przypadku leasingu finansowego przedmiot leasingu przestaje być ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej, natomiast w pozycji aktywów należności z tytułu leasingu oraz kredyty i pożyczki udzielone klientom ujmowana jest wartość należności w kwocie równej inwestycji leasingowej netto. Inwestycja leasingowa netto to inwestycja leasingowa brutto zdyskontowana stopą procentową leasingu.

Stopa procentowa leasingu zdefiniowana zostaje w postaci początkowego uwzględnienia kosztów bezpośrednich w należnościach z tytułu leasingu finansowego.

Przychody leasingowe ujmuje się przez okres trwania leasingu finansowego metodą inwestycji netto (przed opodatkowaniem). Są one wykazane jako przychody z tytułu odsetek.

Początkowe koszty bezpośrednie, poniesione w związku z negocjacjami i działaniami służącymi doprowadzeniu do zawarcia umowy leasingu finansowego, ujmowane są w wartości początkowej należności z tytułu leasingu finansowego i następnie rozpoznawane w rachunku zysków i strat w okresie trwania leasingu.

Umowy leasingowe, na mocy których nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków z tytułu posiadania przedmiotu leasingu, klasyfikowane są jako umowy leasingu operacyjnego.

W przypadku umów leasingu operacyjnego zawartych przez Grupę jako leasingodawcę, przedmiot leasingu jest ujmowany w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy, ponieważ nie nastąpiło przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę. Aktywa oddane w leasing operacyjny są prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej zgodnie z charakterem tych aktywów.

Przychody z tytułu leasingu operacyjnego rozpoznawane są jako przychód metodą liniową przez okres trwania umowy leasingu. Koszty, łącznie z amortyzacją, poniesione w celu uzyskania przychodów z tytułu leasingu, ujmowane są jako koszty w skonsolidowanym rachunku zysków i strat.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Początkowe koszty bezpośrednie poniesione w związku z negocjacjami i działaniami służącymi doprowadzeniu do zawarcia umowy leasingu operacyjnego zwiększają wartość bilansową przedmiotu leasingu i są ujmowane jako koszty w okresie leasingu na tej samej podstawie co przychody z tytułu leasingu.

Grupa amortyzuje oddane w leasing operacyjny składniki aktywów zgodnie z zasadami amortyzacji przyjętymi przez Grupę w odniesieniu do zbliżonych aktywów, z uwzględnieniem okresu trwania umowy leasingu operacyjnego.

2.19. Środki pieniężne

Do środków pieniężnych oraz ich ekwiwalentów na potrzeby sprawozdania z przepływów środków pieniężnych zaliczane są płynne aktywa krótkoterminowe (do 3 miesięcy od daty sprawozdawczej), które nie są narażone na ryzyko istotnej zmiany wartości, takie jak:

- kasa i środki w Banku Centralnym,
- środki na rachunkach nostro oraz lokaty międzybankowe o terminach zapadalności do 3 miesięcy,

Ekwiwalenty środków pieniężnych służą realizacji krótkoterminowych obciążeń pieniężnych i nie mają na celu działalności inwestycyjnej lub innej.

2.20. Rezerwy

Rezerwy tworzone są, gdy na Grupie ciąży istniejący obowiązek świadczenia (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wykorzystania już posiadanych lub przyszłych aktywów Grupy oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej, która odzwierciedla koszt pieniądza dla Grupy (może to być stopa wolna od ryzyka) oraz przy uwzględnieniu ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

Grupa tworzy w szczególności rezerwy:

- na bieżące zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy, jak również rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi wyceniane metodą aktuarialną,
- na skutki toczącego się postępowania sądowego,
- na koszty restrukturyzacji.

Rezerwy na bieżące zobowiązania tworzone są w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych lub ogólnych kosztów administracyjnych. Na dzień, w którym nastąpiło zmniejszenie lub ustanie ryzyka uzasadniającego

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

ich utworzenie, niewykorzystane rezerwy są co do zasady odnoszone w pozostałe przychody operacyjne Grupy.

Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione są następujące warunki:

- Grupa posiada szczegółowy, formalny plan restrukturyzacji (który określa co najmniej działalność lub część działalności, której ten plan dotyczy, podstawowe lokalizacje, które zostaną nim objęte, miejsce zatrudnienia, funkcje i przybliżoną liczbę pracowników, którzy mają uzyskać odszkodowania w zamian za zakończenie stosunku pracy, kwotę nakładów, które będą poniesione oraz termin, w jakim plan zostanie wdrożony) oraz
- Grupa rozpoczęła wdrażanie planu lub ogłosiła główne elementy planu zainteresowanym stronom (czym wzbudziła oczekiwania stron, których plan dotyczy, co do planowanych działań restrukturyzacyjnych).

Grupa ustala wysokość rezerwy na koszty restrukturyzacji na podstawie najlepszych dostępnych oszacowań bezpośrednich nakładów wynikających z restrukturyzacji, a niezwiązanych z bieżącą działalnością Grupy.

2.21. Kapitały

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Jednostki Dominującej.

Kapitał podstawowy obejmuje zarejestrowany kapitał akcyjny. Wartość kapitału zaprezentowana w sprawozdaniu finansowym odpowiada wartości kapitału zakładowego Jednostki Dominującej i wykazana jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru sądowego.

Do kapitałów własnych zaliczane są również: niepodzielony wynik finansowy, który składa się z niepodzielonego wyniku roku bieżącego oraz wyniku lat poprzednich, a także następujące pozycje:

- kapitał zapasowy, powstały ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej oraz tworzony z odpisów z zysku. Na kapitał zapasowy przekazuje się przynajmniej 8% zysku za dany rok obrotowy, dopóki kapitał ten nie osiągnie co najmniej jednej trzeciej wysokości kapitału zakładowego,
- fundusz ogólnego ryzyka bankowego,
- pozostałe kapitały rezerwowe, tworzone z odpisów z zysku, przeznaczone, zgodnie ze statutem Jednostki Dominującej, na pokrycie strat bilansowych,
- kapitał z aktualizacji wyceny instrumentów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży,
- część efektywną relacji zabezpieczających przepływy pieniężne.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.22. Podatek dochodowy

Podatek dochodowy od osób prawnych obejmuje podatek bieżący i odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat.

Podatek bieżący obliczany jest w oparciu o wynik księgowy brutto skorygowany o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty nieuznawane przez przepisy podatkowe za koszty uzyskania przychodu oraz o koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi. Ponadto dla celów podatkowych wynik księgowy brutto koryguje się o przychody i koszty z lat ubiegłych zrealizowane dla celów podatkowych w danym okresie sprawozdawczym oraz odliczenia od dochodu.

Przy ustalaniu odroczonego podatku dochodowego uwzględnia się wartość aktywów i rezerwy na odroczony podatek na dzień sprawozdawczy rozpoczynający i kończący okres sprawozdawczy.

Wartość odroczonego podatku dochodowego na dzień sprawozdawczy ustala się z zastosowaniem metody bilansowej jako zmianę stanu pozycji bilansowych - aktywów i rezerw na odroczony podatek dochodowy.

Z uwagi na odmiennosc momentu uznania przychodu za osiągnięty lub kosztu za poniesiony w rozumieniu przepisów prawa bilansowego i podatkowego Grupa tworzy rezerwę oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań, a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego, przeliczoną odpowiednią stawką podatkową.

Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w skonsolidowanym rachunku zysków i strat lub (w przypadku skutków wyceny aktywów finansowych odnoszonych na inne dochody całkowite) w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów w pozycji „Pozostałe dochody całkowite”. Grupa tworzy rezerwę na podatek odroczony w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych.

Kwoty podatku odroczonego oblicza się w wysokości stawki podatkowej, która według przewidywań będzie stosowana wówczas, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub zobowiązanie rozliczone, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego. Aktywa z tytułu podatku odroczonego i rezerwy na podatek odroczony nie podlegają dyskontowaniu.

Grupa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.23. Pozostałe pozycje

Pozycja „Inne aktywa” obejmuje przede wszystkim:

- koszty zapłacone z góry, a dotyczące późniejszych okresów sprawozdawczych,
- przychody do otrzymania,
- aktywa przejęte za długi,
- nierozliczone transakcje klientowskie.

Koszty zapłacone z góry ujmuje się w księgach rachunkowych w momencie ich zapłaty kontrahentowi i rozlicza w czasie do rachunku zysków i strat metodą liniową, przez okres którego dotyczy zapłacona kwota kosztów.

Aktywa przejęte za długi wykazuje się według ich wartości godziwej. Pozycja „Pozostałe zobowiązania” obejmuje przede wszystkim:

- nierozliczone transakcje klientowskie,
- rozliczenia międzyokresowe kosztów,
- przychody przyszłych okresów.

Pozycja nierozliczone transakcje klientowskie składa się z nierozliczonego na dzień sprawozdawczy salda zobowiązań wobec banków. Rozliczenia te przeprowadzane są za pośrednictwem Krajowej Izby Rozliczeniowej (KIR).

Rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty do zapłacenia głównie z tytułu gospodarki własnej, nieudokumentowane fakturą zakupu. Koszty te dotyczą bieżącego okresu sprawozdawczego i ujmowane są w księgach rachunkowych w momencie wykonania usługi lub dostawy, tj. powstania zobowiązania. Są płatne w późniejszym okresie w momencie otrzymania faktur od dostawców.

Pozycja przychody przyszłych okresów obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

2.24. Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów

2.24.1. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane i zastosowane przez Grupę od 1 stycznia 2015 w zakresie, który dotyczył działalności Grupy

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/a przez Unię Europejską	Opis zmian
Interpretacja KIMSF 21 Opłaty publiczne	Listopad 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 17 czerwca 2014 lub później	Tak	<p>Interpretacja zawiera wytyczne w zakresie identyfikacji zdarzeń obligujących, powodujących powstanie zobowiązania z tytułu opłat publicznych oraz momentu ujęcia takiego zobowiązania.</p> <p>Zgodnie z Interpretacją, zdarzenie obligujące to zdarzenie wynikające z odpowiednich przepisów prawa, które skutkuje powstaniem zobowiązania do uiszczenia danej opłaty publicznej i koniecznością jego ujęcia w sprawozdaniu finansowym.</p> <p>Zobowiązanie z tytułu opłaty publicznej jest ujmowane w sposób stopniowy w przypadku jeśli zdarzenie obligujące następuje w ciągu pewnego okresu.</p> <p>W przypadku, jeśli zdarzeniem obligującym jest osiągnięcie określonego minimalnego progu działalności, zobowiązanie ujmowane jest w momencie osiągnięcia tego progu.</p> <p>Interpretacja wyjaśnia, że fakt, iż jednostka jest ekonomicznie zobowiązana do kontynuowania działalności w kolejnym okresie nie powoduje zwyczajowo oczekiwanego obowiązku uiszczenia opłaty publicznej, która wynika z prowadzenia działalności w przyszłości. Oczekuje się, że w momencie początkowego zastosowania, nowa Interpretacja nie będzie miała istotnego wpływu na roczne sprawozdanie finansowe.</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej 2011-2013	Grudzień 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2015 lub później	Tak	Doroczne ulepszenia MSSF 2011-2013 zawierają 4 zmiany standardów, z odpowiednimi zmianami do pozostałych standardów i interpretacji. Powyższe zmiany nie miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy.
---	---------------	---	-----	--

2.24.2. Opublikowane standardy i interpretacje, które zostały wydane, ale jeszcze nie obowiązują i nie zostały wcześniej zastosowane przez Grupę

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSSF 9 Instrumenty finansowe (2014)	Lipiec 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	<p>Nowy standard zastępuje zawarte w MSR 39 Instrumenty Finansowe: ujmowanie i wycena wytyczne na temat klasyfikacji oraz wyceny aktywów finansowych, w tym wytyczne dotyczące utraty wartości. MSSF 9 eliminuje też istniejące obecnie w MSR 39 kategorie aktywów finansowych: utrzymywane do terminu wymagalności, dostępne do sprzedaży oraz pożyczki i należności.</p> <p>Zgodnie z wymogami nowego standardu, w momencie początkowego ujęcia aktywa finansowe winny być klasyfikowane do jednej z trzech kategorii:</p> <ul style="list-style-type: none"> aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu; aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy; lub aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez inne

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				<p>całkowite dochody.</p> <p>Składnik aktywów finansowych jest klasyfikowany do kategorii wycenianych po początkowym ujęciu według zamortyzowanego kosztu, jeżeli spełnione są następujące dwa warunki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywa utrzymywane są w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu; oraz • jego warunki umowne powodują powstanie w określonych momentach przepływów pieniężnych stanowiących wyłącznie spłatę kapitału oraz odsetek od niespłaconej części kapitału. <p>W sytuacji, gdy powyższe warunki nie są spełnione (jak to ma miejsce na przykład w przypadku instrumentów kapitałowych innych jednostek), składnik aktywów finansowych jest wyceniany w wartości godziwej.</p> <p>Zyski i straty z wyceny aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej ujmowane są w wyniku bieżącego okresu, za wyjątkiem aktywów utrzymywanych w ramach modelu biznesowego, którego celem jest utrzymywanie aktywów zarówno w celu uzyskania przepływów pieniężnych z kontraktów jak i ich sprzedaż – dla tych aktywów zyski i straty z wyceny ujmowane są w innych całkowitych dochodach.</p> <p>Ponadto w przypadku, gdy inwestycja w instrument kapitałowy nie jest przeznaczona do obrotu, MSSF 9 daje możliwość dokonania nieodwracalnej decyzji o wycenie takiego instrumentu finansowego, w momencie początkowego ujęcia, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Wyboru takiego można dokonać dla każdego instrumentu osobno. Wartości ujęte w innych całkowitych dochodach w związku z powyższą wyceną nie mogą w późniejszych okresach zostać przekwalifikowane do wyniku bieżącego okresu.</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				<p>Nowy standard zachowuje niemal wszystkie dotychczasowe wymogi MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych oraz wyłączenia aktywów finansowych i zobowiązań finansowych. MSSF 9 wymaga jednak, aby zmiana wartości godziwej dotycząca zmiany ryzyka kredytowego zobowiązania finansowego wyznaczonego w momencie początkowego ujęcia jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy były prezentowane w innych całkowitych dochodach. Jedynie pozostała część zysku lub straty z wyceny do wartości godziwej ma być ujmowana w wyniku bieżącego okresu. W przypadku jednak, gdyby zastosowanie tego wymogu powodowało brak współmierności przychodów i kosztów lub gdyby zobowiązanie finansowe wynikało z zobowiązań do udzielenia pożyczki lub umów gwarancji finansowych, cała zmiana wartości godziwej byłaby ujmowana w zysku lub stracie bieżącego okresu.</p> <p>W zakresie szacunku utraty wartości aktywów finansowych MSSF 9 zastępuje model „straty poniesionej” zawarty w MSR 39 modelem „straty oczekiwanej”, co oznacza, że zdarzenie powodujące powstanie straty nie musiałyby poprzedzać jej rozpoznania i utworzenia odpisu. Nowe zasady mają na celu zapobieganie sytuacjom, w których odpisy na straty kredytowe są tworzone zbyt późno i w niewystarczającej wysokości.</p> <p>W skrócie, model oczekiwanej straty wykorzystuje dwa podejścia do szacowania straty, zgodnie z którymi strata jest ustalana na podstawie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • straty kredytowej oczekiwanej w okresie 12 miesięcy, albo • straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności (ang. life-time expected loss). <p>To, które podejście zostanie zastosowane zależy od tego, czy w przypadku danego składnika aktywów od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego. W przypadku, jeśli ryzyko</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				<p>kredytowe związane z aktywami finansowymi nie wzrosło istotnie w porównaniu do jego poziomu z momentu początkowego ujęcia, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie w okresie 12 miesięcy. W przypadku natomiast, jeśli nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, odpis z tytułu utraty wartości tych aktywów finansowych będzie równy oczekiwanej stracie przez cały okres życia instrumentu, zwiększając tym samym wysokość ujętego odpisu. Standard przyjmuje przy tym założenie, zgodnie z którym - w przypadku braku przeciwnych argumentów – wystarczającym kryterium dla rozpoznania straty kredytowej oczekiwanej do zapadalności jest wystąpienie zaległości w spłacie wynoszącej 30 dni.</p> <p>Na moment sporządzania niniejszego sprawozdania finansowego wiarygodne oszacowanie wpływu zmian będących skutkiem zastosowania danego standardu po raz pierwszy nie zostało wykonane przez Grupę.</p>
Zmiana do MSR 19 Świadczenia pracownicze zatytułowaną Programy określonych świadczeń: składki pracowników	Grudzień 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lutego 2015 lub później	Tak	<p>Zmiana dotyczy składek wnoszonych do programów określonych świadczeń przez pracowników lub strony trzecie. Celem zmian jest uproszczenie ujęcia składek, które nie zależą od okresu zatrudnienia, na przykład składki pracownicze ustalone jako stały procent wynagrodzenia.</p> <p>Oczekuje się, że w momencie początkowego zastosowania, Zmiany nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy. Grupa nie ma programów określonych świadczeń z zastosowaniem tego typu składek.</p>
Zmiany do Międzynarodowych Standardów	Grudzień 2013	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 lutego	Tak	<p>Doroczne ulepszenia MSSF 2010-2012 zawierają 8 zmian do 7 standardów, z odpowiednimi zmianami do pozostałych standardów i</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Sprawozdawczości Finansowej 2010-2012		2015 lub później		interpretacji. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.
MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe	Styczeń 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Nie	Ten przejściowy standard: - zezwala jednostkom stosującym MSSF po raz pierwszy na kontynuowanie dotychczasowych zasad ujmowania aktywów i zobowiązań regulacyjnych zarówno przy pierwszym zastosowaniu MSSF jak i w sprawozdaniach finansowych za późniejsze okresy; - wymaga aby jednostki prezentowały aktywa i zobowiązania regulacyjne oraz ich zmiany w odrębnych pozycjach w sprawozdaniach finansowych; oraz - wymaga szczegółowych ujawnień umożliwiających określenie rodzaju oraz ryzyk związanych z regulowanymi stawkami w związku z którymi rozpoznano aktywa i zobowiązania regulacyjne zgodnie z tym przejściowym standardem. Z uwagi na zakres działalności Grupy MSSF 14 nie ma zastosowania.
Ujmowanie nabycia udziałów we wspólnych działaniach (Zmiany do MSSF 11 Wspólne ustalenia umowne)	Maj 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	Zmiany zawierają wytyczne w zakresie ujmowania nabycia udziału we wspólnych działaniach które stanowią przedsięwzięcie. Nabywający udział we wspólnych działaniach które stanowią przedsięwzięcia w rozumieniu MSSF 3 Połączenia jednostek jest zobowiązany do stosowania wszystkich zasad ujmowania połączenia jednostek zawartych w MSSF 3 oraz innych MSSF za wyjątkiem tych zasad, które są sprzeczne z wytycznymi zawartymi w MSSF 11. Ponadto nabywający jest zobowiązany do ujawnienia informacji wymaganych przez MSSF 3 oraz inne MSSF w związku z połączeniami jednostek. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Wyjaśnienia w zakresie akceptowalnych metod umorzenia i amortyzacji (Zmiany do MSR 16 Rzeczowe aktywa trwałe oraz MSR 38 Wartości niematerialne)	Maj 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	<p>Zmiany wyjaśniają, że wykorzystanie metod umorzenia rzeczowych aktywów trwałych opartych na przychodach nie jest właściwe, ponieważ przychody generowane z działalności, w której dany składnik aktywów jest wykorzystywany, zazwyczaj odzwierciedlają inne czynniki niż konsumowanie korzyści ekonomicznych z danego składnika aktywów.</p> <p>Zmiany wyjaśniają również, że przychody są z założenia niewłaściwym miernikiem konsumowania korzyści ekonomicznych pochodzących z wartości niematerialnych. Jednak w pewnych szczególnych przypadkach założenie to może zostać odrzucone.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.</p>
MSSF 15 Przychody z umów z klientami	Maj 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 lub później	Nie	<p>Standard ten zawiera zasady, które zastąpią większość szczegółowych wytycznych w zakresie ujmowania przychodów istniejących obecnie w MSSF. W szczególności, w wyniku przyjęcia nowego standardu przestaną obowiązywać MSR 18 Przychody, MSR 11 Umowy o usługę budowlaną oraz związane z nimi interpretacje.</p> <p>Zgodnie z nowym standardem jednostki będą stosować pięciostopniowy model, aby określić moment ujęcia przychodów oraz ich wysokość. Model ten zakłada, że przychody powinny być ujęte wówczas, gdy (lub w stopniu, w jakim) jednostka przekazuje klientowi kontrolę nad towarami lub usługami, oraz w kwocie, do jakiej jednostka oczekuje być uprawniona. Zależnie od spełnienia określonych kryteriów, przychody są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozkładane w czasie, w sposób obrazujący wykonanie umowy przez jednostkę, lub - ujmowane jednorazowo, w momencie, gdy kontrola nad

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
				towarami lub usługami jest przeniesiona na klienta.
				Standard zawiera nowe wymagania dotyczące ujawnień, zarówno ilościowych jak i jakościowych, mających na celu umożliwienie użytkownikom sprawozdań finansowych zrozumienie charakteru, kwoty, momentu ujęcia i niepewności odnośnie przychodów i przepływów pieniężnych wynikających z umów z klientami.
				Na moment sporządzania niniejszego sprawozdania finansowego wiarygodne oszacowanie wpływu zmian będących skutkiem zastosowania danego standardu po raz pierwszy nie zostało wykonane przez Grupę.
Rolnictwo – Rośliny produkcyjne (Zmiany do MSR 16 Rzeczowe aktywa trwałe i MSR 41 Rolnictwo)	Czerwiec 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	Zmiany modyfikują ujęcie księgowe roślin produkcyjnych, takich jak krzewy winorośli, drzewa kauczukowe czy palmy olejowe. MSR 41 Rolnictwo wymaga obecnie by wszystkie aktywa biologiczne związane z działalnością rolniczą były wyceniane w wartości godziwej pomniejszonej o koszty związane z ich sprzedażą. Zgodnie z nowymi wymogami rośliny produkcyjne mają być ujmowane w taki sam sposób jak rzeczowe aktywa trwałe w zakresie MSR 16, ponieważ ich sposób funkcjonowania jest zbliżony do obserwowanego w przypadku działalności produkcyjnej. W związku z powyższym, Zmiany spowodują umieszczenie ich w zakresie MSR 16, zamiast MSR 41. Produkty rolne wytwarzane przez rośliny produkcyjne będą nadal objęte zakresem MSR 41.
				Z uwagi na zakres działalności Grupy MSSF 41 nie ma zastosowania.
Metoda praw własności w jednostkowym sprawozdaniu finansowym (Zmiany do MSR	Sierpień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia	Tak	Zmiany wprowadzają możliwość ujmowania inwestycji w jednostki zależne, wspólne przedsięwzięcia oraz jednostki stowarzyszone w jednostkowych sprawozdaniach finansowych według metody praw

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
27 Jednostkowe Sprawozdania Finansowe)		2016 lub później		własności, obok obecnie występujących modeli wyceny w cenie nabycia lub w wartości godziwej. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.
Sprzedż lub Przekazanie Aktywów Pomiedzy Inwestorem a Spółką Stowarzyszona lub Wspólnym Przedsięwzięciem (Zmiany do MSSF 10 Skonsolidowane Sprawozdania Finansowe oraz do MSR 28 Jednostki Stowarzyszone)	Wrzesień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Nie	Zmiany usuwają istniejącą niespójność między wymaganiami MSSF 10 oraz MSR 28 w kwestii ujmowania utraty kontroli nad spółką zależną, która wnoszona jest do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Podczas gdy MSR 28 ogranicza zysk lub stratę wynikającą z wniesienia aktywów niepieniężnych do spółki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów w tej jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, MSSF 10 nakazuje rozpoznanie całego zysku lub straty na utracie kontroli nad jednostką zależną. Zmiany wymagają ujęcia całości zysku lub straty w przypadku, gdy przeniesione aktywa spełniają definicję przedsięwzięcia w rozumieniu MSSF 3 Połączenia Jednostek Gospodarczych (niezależnie czy przedsięwzięcie ma formę jednostki zależnej czy też nie). Częściowe rozpoznanie zysku lub straty (do wysokości zaangażowania kapitałowego innych podmiotów) nastąpi w przypadku gdy transakcja dotyczy aktywów nie stanowiących przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdowały się w jednostce zależnej. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.
Zmiany do Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości	Wrzesień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub	Tak	Doroczne ulepszenia MSSF 2012-2014 zawierają 4 zmiany standardów, z odpowiednimi zmianami do pozostałych standardów i interpretacji. Główne zmiany: - wyjaśniają, iż paragrafy 27-29 MSSF 5 Aktywa trwałe przeznaczone do

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Finansowej 2012-2014		później		<p>sprzedaży oraz działalność zaniechana (opisujące sposób ujęcia aktywów, które przestają być klasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży) będą miały zastosowanie również przy zaprzestaniu klasyfikacji aktywów jako przeznaczonych do przekazania. Nie będą one jednak miały zastosowania, gdy zmiana klasyfikacji polega na przeniesieniu składnika aktywów (lub grupy do zbycia) z kategorii przeznaczonych do sprzedaży bezpośrednio do przeznaczonych do przekazania lub odwrotnie. W takim przypadku zmiana ta nie stanowi zmiany planu sprzedaży lub przekazania;</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśniają w jaki sposób jednostka powinna stosować wytyczne w paragrafie 42C MSSF 7 Instrumenty finansowe: Ujawnienia w stosunku do umów o obsługę (servicing contracts) aby ocenić czy występuje utrzymanie zaangażowania w składniku aktywów dla celów zastosowania wymogów ujawnień wynikających z paragrafów 42E-42H MSSF 7; - objaśniają, iż dodatkowe ujawnienia wymagane przez Ujawnienia - Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych (Zmiany do MSSF 7) nie są specyficznie wymagane do ujęcia w skróconych śródrocznych sprawozdaniach finansowych dla wszystkich okresów śródrocznych. Jednakże są one wymagane, jeśli ich ujęcie wynika z wymogów samego MSR 34 Śródroczna sprawozdawczość finansowa; - wprowadzają zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze, w celu wyjaśnienia, że wysokiej jakości obligacje przedsiębiorstw lub obligacje rządowe, wykorzystane do ustalenia stopy dyskontowej dla zobowiązań z tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia, powinny być wyemitowane w tej samej walucie, w jakiej będą wypłacone świadczenia. Ocena, czy występuje rozwinięty rynek takich obligacji powinna być więc dokonana w odniesieniu do konkretnej waluty, nie zaś całego kraju; - w stosunku do zawartego w MSR 34 odwołania do informacji ujawnionych w innym miejscu śródrocznego raportu finansowego,

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Jednostki inwestycyjne: Zastosowanie wyjątku od konsolidacji (Zmiany do MSSF 10 Skonsolidowane sprawozdania finansowe, MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach i MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsiębiorstwach)	Grudzień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Nie	<p>wyjaśniają znaczenie terminu „inne miejsce śródrocznego raportu finansowego” oraz dodają do MSR 34 wymóg zastosowania w śródrocznym sprawozdaniu finansowym odnośników do konkretnej lokalizacji wymaganej informacji.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.</p> <p>Zmiany dotyczące sprawozdawczości finansowej jednostek inwestycyjnych odnoszą się do trzech zagadnień:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Konsolidacji jednostek inwestycyjnych pośredniego szczebla. <p>Standardy obowiązujące przed zmianą nie precyzowały, jak jednostka inwestycyjna powinna ujmować jednostkę zależną świadczącą usługi powiązane z jej działalnością inwestycyjną, która sama spełnia definicję jednostki inwestycyjnej. W następstwie opisywanych poprawek, jednostki inwestycyjne pośredniego szczebla nie będą mogły być konsolidowane.</p> <p>RMSR wyjaśniła również, że jednostki świadczące „usługi powiązane z działalnością inwestycyjną” to takie jednostki, których podstawowym celem działalności jest świadczenie usług odnoszących się do działalności jednostki dominującej będącej jednostką inwestycyjną.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zwolnienia z obowiązku sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego dla jednostki dominującej pośredniego szczebla będącej spółką zależną jednostki inwestycyjnej. <p>Jednostki dominujące pośredniego szczebla od dawna korzystają ze zwolnienia z obowiązku sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych, jeśli same podlegają konsolidacji przez jednostkę dominującą wyższego szczebla (przy spełnieniu innych właściwych kryteriów).</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Inicjatywa dotycząca ujawnień (Zmiany do MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych)	Grudzień 2014	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 lub później	Tak	<p>Zmiany do standardów wprowadzają modyfikację, zgodnie z którą zwolnienie to będzie dostępne również dla jednostki dominującej pośredniego szczebla będącej spółką zależną jednostki inwestycyjnej, pomimo faktu, iż jednostka inwestycyjna nie obejmuje konsolidacją danej jednostki dominującej pośredniego szczebla.</p> <p>- Wyboru polityki rachunkowości odnośnie jednostek inwestycyjnych ujmowanych według metody praw własności</p> <p>Zmiany umożliwiają wybór polityki rachunkowości jednostce niebędącej jednostką inwestycyjną w odniesieniu do jej udziałów w jednostkach inwestycyjnej wycenianej według metody praw własności. W powyższym przypadku dokonując wyceny według metody praw własności jednostki niebędącej jednostkami inwestycyjnymi mogą wybrać wycenę w wartości godziwej udziałów w jednostkach zależnych jednostki inwestycyjnej lub, alternatywnie, oprzeć wycenę na wartościach, jakie byłyby ujęte, gdyby jednostka inwestycyjna skonsolidowała wszystkie swoje jednostki zależne. Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.</p> <p>Główne wytyczne ujęte w Zmianach to:</p> <p>- Podkreślenie kwestii istotności. Określone pojedyncze ujawnienia, które nie są istotne nie muszą być prezentowane – nawet, gdy stanowią część minimalnych wymogów standardu.</p> <p>- Nie jest wymagane przedstawienie not do sprawozdania finansowego w określonej kolejności - jednostki mogą więc zastosować własną kolejność lub na przykład połączyć opis zasad rachunkowości z notami objaśniającymi dotyczącymi powiązanych z nimi obszarów.</p> <p>- Określenie wprost, że jednostki:</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
MSSF16 Leasing	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 lub później	Nie	<ul style="list-style-type: none"> o powinny dokonać dezagregacji pozycji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i sprawozdaniu z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, jeśli taka prezentacja dostarcza użytecznych informacji użytkownikom sprawozdania finansowego; oraz o mogą połączyć pozycje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jeśli pozycje określone przez MSR 1 nie są indywidualnie istotne. <p>- Dodanie szczegółowych kryteriów odnośnie prezentacji sum częściowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej i sprawozdaniu z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów, wraz z dodatkowymi wymogami dotyczącymi uzgodnienia pozycji sprawozdania z zysków lub strat i innych całkowitych dochodów.</p> <p>Prezentacja w sprawozdaniu z innych całkowitych dochodów pozycji całkowitych dochodów wynikających z ujęcia wspólnych przedsięwzięć i jednostek stowarzyszonych zgodnie z metodą praw własności winna następować w oparciu o podejście wymagane przez MSR 1, zgodnie z którym pozycje te winny być grupowane w zależności od tego, czy będą one w przyszłości podlegać przeniesieniu do zysku lub straty, czy też nie.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.</p> <p>MSSF 16 zastępuje MSR 17 Leasing oraz związane z tym standardem interpretacje. W odniesieniu do leasingobiorców nowy Standard eliminuje występujące obecnie rozróżnienie pomiędzy leasingiem finansowym oraz operacyjnym. Ujęcie leasingu operacyjnego w sprawozdaniu z sytuacji finansowej spowoduje rozpoznanie nowego składnika aktywów – prawa do użytkowania przedmiotu leasingu – oraz nowego zobowiązania – zobowiązania do dokonania płatności z tytułu leasingu. Prawa do</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Ujmowanie aktywów z tytułu podatku odroczonego od niezrealizowanych strat (Zmiany do MSR 12 Podatek dochodowy)	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 lub później	Nie	<p>użytkowania aktywów w leasingu podlegać będą umorzeniu natomiast od zobowiązania naliczane będą odsetki. Spowoduje to powstanie większych kosztów w początkowej fazie leasingu, nawet w przypadku gdy jego strony uzgodniły stałe opłaty roczne.</p> <p>Ujęcie umów leasingu u leasingodawcy w większości przypadków pozostanie niezmienione w związku z utrzymanym podziałem na umowy leasingu operacyjnego oraz finansowego.</p> <p>W momencie początkowego zastosowania wpływ Standardu będzie zależał od specyficznych faktów i okoliczności dotyczących umów leasingu, których Grupa będzie stroną. Na dzień sporządzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupa nie przeprowadziła analizy wpływu Standardu na sprawozdanie finansowe.</p> <p>Zmiany wyjaśniają, między innymi, że niezrealizowane straty powiązane z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej w sprawozdaniach finansowych, dla których wartością podatkową jest ich początkowy koszt, mogą powodować powstanie ujemnych różnic przejściowych.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.</p>

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Standard/ interpretacja	Data wydania/ publikacji	Data wejścia w życie	Zatwierdzony/ a przez Unię Europejską	Opis potencjalnych zmian
Inicjatywa dotycząca ujawnień (Zmiany do MSR 7 Sprawozdanie z przepływów pieniężnych)	Styczeń 2016	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 lub później	Nie	<p>Zmiany przewidują przedstawianie przez jednostki ujawnień umożliwiających użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian wartości zobowiązań powstałych w ramach działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i zmian o charakterze niepieniężnym.</p> <p>Jednym ze sposobów na spełnienie powyższych wymogów jest umieszczenie uzgodnienia sald otwarcia i zamknięcia zobowiązań powstałych w ramach działalności finansowej.</p> <p>Nie oczekuje się, aby powyższe zmiany miały znaczący wpływ na sprawozdanie finansowe Grupy.</p>

Podsumowując, Zarząd Jednostki Dominującej nie przewiduje, aby wprowadzenie powyższych standardów oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 9, MSSF 15 i MSSF 16 (wpływ MSSF 9, MSSF 15 i MSSF 16 na stosowane przez Grupę zasady rachunkowości nie został jeszcze oceniony). Grupa planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania), pod warunkiem zatwierdzenia przez UE.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

3. Istotne szacunki

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF UE wymaga od Zarządu Jednostki Dominującej dokonania subiektywnych ocen, estymacji i przyjęcia założeń, które wpływają na stosowane zasady rachunkowości oraz na kwoty prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym i w notach objaśniających, w szczególności kwoty, których nie da się określić w jednoznaczny sposób na podstawie innych źródeł. Szacunki i założenia dokonywane są na datę sprawozdawczą w oparciu o dostępne dane historyczne, informacje o warunkach aktualnych w momencie dokonywania szacunków oraz wiele innych czynników, które są uważane za właściwe w danych okolicznościach, w tym o oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków i działań podejmowanych przez Grupę, wyniki rzeczywiste mogą się różnić od wartości szacunkowych. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Korekty w szacunkach są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku pod warunkiem, że korekta dotyczy tylko tego okresu lub też w okresie, w którym dokonano zmiany szacunku i w okresach przyszłych pod warunkiem, że korekta dotyczy tego okresu w którym dokonano zmiany i okresów przyszłych.

Główne subiektywne oceny, estymacje i założenia przyjęte przez Grupę opisano poniżej.

3.1. Utrata wartości aktywów finansowych

Proces monitorowania ryzyka utraty wartości aktywów finansowych (w tym przede wszystkim należności z tytułu kredytów i pożyczek oraz ekspozycji pozabilansowych) nakierowany jest na identyfikację symptomów i zagrożeń pojawiających się u kontrahenta/klienta i podejmowanie działań zapobiegających pogarszaniu się jakości tych aktywów, przy jednoczesnym dążeniu do identyfikacji przesłanek utraty wartości i do właściwego jej odzwierciedlenia w księgach jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej (por. przesłanki utraty wartości składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych wymienione w nocie 2.9 skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Monitorowanie ryzyka utraty wartości aktywów finansowych obejmuje między innymi: analizę sytuacji ekonomiczno-finansowej emitenta lub dłużnika, kontrolę dotrzymywania postanowień umownych przez emitenta lub dłużnika (w tym monitoring opóźnień w spłacie należności), analizę prawdopodobieństwa upadłości lub restrukturyzacji emitenta lub dłużnika oraz identyfikację oszustwa lub defraudacji aktywów przez dłużnika.

Poziom odpisów na utratę wartości kredytów, pożyczek i innych należności uwzględnia oszacowania co do wartości zabezpieczeń.

Oszacowania te są przeprowadzane na dzień sprawozdawczy i uwzględniają przepływy pieniężne, które mogą pojawić się w związku z przejęciami, pomniejszone o koszty związane z przejęciem własności oraz sprzedażą zabezpieczeń. Na dzień sprawozdawczy Zarząd Jednostki Dominującej dokonał przeglądu

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

modeli, aby być pewnym, iż odzwierciedlają one aktualną sytuację rynkową, włączając w to specyfikę płynności rynku oraz spready kredytowe.

3.2. Utrata wartości portfela kredytowego

Monitoring klientów portfela korporacyjnego dokonywany jest w wyniku cyklicznej indywidualnej analizy ekspozycji należących do tego portfela, przy czym jako ekspozycję traktuje się pojedynczego kontrahenta/kredytobiorcę. Szacowanie odpisu odbywa się na bazie indywidualnej. W ramach wyliczenia odpisu aktualizacyjnego stosowane są oceny determinujące rozpoznanie przesłanki utraty wartości, po czym szacowane są przyszłe przepływy pieniężne, dyskontowane z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, przy uwzględnieniu szacunkowej wartości zabezpieczeń. Podczas szacowania odpisów, przy uwzględnieniu wewnętrznych i zewnętrznych źródeł informacji, stosuje się, w zależności od segmentu klienta (korporacje, małe i średnie przedsiębiorstwa, finansowanie projektów, instytucje finansowe, władze lokalne i regionalne, podmioty sektora publicznego, rządy i banki centralne): wewnętrzny system ratingowy Jednostki Dominującej lub jednostek zależnych albo wartości wyznaczane ekspercko przez Jednostę Dominującą lub jednostki zależne.

Informacje na temat analizy wrażliwości w odniesieniu do odpisów na należności z rozpoznaną utratą wartości prezentuje poniższe zestawienie. Szacunek ten został przeprowadzony dla portfela kredytów i pożyczek Jednostki Dominującej, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń. Wartość bazowa odpisów wyliczonych przy zastosowaniu modelu indywidualnego dla ekspozycji bilansowych i pozabilansowych wynosi 726 885 tys. zł, (832 204 tys. zł na 31 grudnia 2014), natomiast wartość bazowa zdyskontowanych odzysków z zabezpieczeń i spłat własnych wynosi 1 173 739 tys. zł (1 097 118 tys. zł. na 31 grudnia 2014).

Szacowane stany odpisu dla portfela kredytów i pożyczek analizowanych indywidualnie na bazie przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń	Brak zmian w spłatach klientowskich	Spłaty klientowskie wzrost o 10%	Spłaty klientowskie spadek o 10%
Według stanu na 31 grudnia 2015			
Brak zmian we wpływach z zabezpieczeń	726 885	713 877	744 179
Wpływy z zabezpieczeń wzrost o 10%	700 527	687 565	
Wpływy z zabezpieczeń spadek o 10%	758 509		778 686
Według stanu na 31 grudnia 2014			
Brak zmian we wpływach z zabezpieczeń	832 204	815 699	854 797
Wpływy z zabezpieczeń wzrost o 10%	794 368	778 180	
Wpływy z zabezpieczeń spadek o 10%	880 386		906 369

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Szacowanie utraty wartości dla ekspozycji klientów detalicznych nieistotnych indywidualnie odbywa się metodą grupową. Ekspozycje objęte wyceną grupową klasyfikowane są do kategorii z rozpoznaną utratą wartości, w wyniku identyfikacji przesłanek utraty wartości dla określonej grupy aktywów opisanych w nocie 2.9.1.2. Szacowanie odpisu dokonywane jest przy zastosowaniu podziału poszczególnych ekspozycji na jednorodne grupy ze względu na rodzaj klienta, rodzaj produktu (karty kredytowe, overdraft, kredyt konsumencki, kredyt samochodowy, kredyt hipoteczny, kredyt micro) i skalę ryzyka. Na bazie przypisania do poszczególnych grup wyliczany jest przy zastosowaniu modelu matematycznego odpis z tytułu utraty wartości. Ekspozycje istotne indywidualnie podlegają analizie indywidualnej pod kątem identyfikacji przesłanek i ustalenia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości.

W przypadku, gdy w odniesieniu do ekspozycji kredytowych nie została zidentyfikowana przesłanka utraty wartości, ekspozycje te są podstawą dla wyznaczenia odpisu na straty poniesione lecz nieujawnione (IBNR) w oparciu o modele statystyczne.

Stosowane metodologie, modele statystyczne i ich założenia bazują na obserwacjach historycznych i wartościach eksperckich, w ramach zbliżonych w zakresie ryzyka kredytowego grup ekspozycji. Modele te i ich założenia są poddawane okresowej walidacji w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową, a rzeczywistą wielkością strat.

Dodatkowo w odniesieniu do należności leasingowych przeprowadzona jest ocena wpływu zmiany parametrów przyjętych do wyliczenia wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu leasingu na wynik finansowy Grupy, gdzie PD oznacza prawdopodobieństwo niewywiązania się dłużnika ze spłaty zobowiązań liczone dla okresu sześciomiesięcznego, LIP – okres ujawnienia strat, LGD – współczynnik straty z tytułu niewywiązania się ze zobowiązań.

Informację na temat analizy wrażliwości w odniesieniu do należności leasingowych prezentuje poniższe zestawienie. Wartość bazowa odpisu IBNR na należności z tytułu leasingu bez stwierdzonych przesłanek utraty wartości wynosi 33 888 tys. zł (32 289 tys. zł na 31 grudnia 2014 roku).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Szacowana zmiana wartości odpisu dla portfela należności z tytułu leasingu w relacji do zmian PD i LGD, przy założeniu aktualnej na daną datę wartości portfela	Zwiększenie PD o 10%		Zwiększenie LGD o 10%		Zwiększenie LGD o 20%	
	szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu		szacowana zmiana odpisu	
	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo	wartościowo	procentowo
Według stanu na 31 grudnia 2015						
IBNR dla klientów mikro	1 324	10%	1 324	10%	2 648	20%
IBNR dla klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw oraz project finance	907	20%	785	9%	1 569	17%
Według stanu na 31 grudnia 2014						
IBNR dla klientów mikro	1 195	10%	1 195	10%	2 390	20%
IBNR dla klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw oraz project finance	868	10%	723	8%	1 446	17%

3.3. Metody wyceny instrumentów finansowych

Do wyceny instrumentów finansowych w wartości godziwej, dla których istnieje aktywny rynek, wykorzystuje się ceny rynkowe. W przypadku, gdy nie jest bezpośrednio dostępna wycena danego instrumentu, dokonuje się wyceny teoretycznej w oparciu o istniejący, zaakceptowany w Grupie model. W przypadku instrumentów, w których czynnikiem ryzyka jest stopa procentowa, wycena uwzględnia krzywą dochodowości zbudowaną z rynkowych kwotowań depozytów międzybankowych, stawek FRA, kwotowań IRS oraz punktów swapowych wybieranych adekwatnie do wycenianego instrumentu.

Dla instrumentów, gdzie czynnikiem ryzyka jest kurs walutowy, uwzględnia się międzybankowy kurs Spot, natomiast instrumenty opcyjne wyceniane są z uwzględnieniem płaszczyzn zmienności. Wszystkie kwotowania uwzględniane w modelach wyceny pobierane są ze scentralizowanego repozytorium danych rynkowych zasilanego najpłynniejszymi możliwymi do uzyskania kwotowaniami dla poszczególnych instrumentów.

Dodatkowo wycena instrumentów pochodnych uwzględnia czynnik ryzyka kontrahenta, którego oszacowanie oparte jest na wewnętrznym modelu ratingowym Grupy, w tym parametrach PD i LGD oraz okresie trwania ekspozycji.

Modele wyceny podlegają okresowej weryfikacji przez niezależnych pracowników, tj. takich którzy nie uczestniczą w operacyjnym zawieraniu transakcji. W procesie weryfikacji modeli uczestniczy również Komitet Walidacji Modeli.

3.4. Kalkulacja rezerw

Rezerwy na zobowiązania wobec pracowników wynikające ze stosunku pracy obejmują rezerwy na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne. Kalkulacja tych rezerw została wykonana przez zewnętrznego, niezależnego aktuarusza, przy zastosowaniu metody indywidualnej (dla każdego

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

pracownika osobno). Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, według stanu zatrudnienia i płac na dzień kalkulacji, ale z uwzględnieniem założeń dotyczących m.in. rotacji zatrudnienia. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta, które bazuje na rentowności papierów wartościowych wolnych od ryzyka (obligacje skarbowe) i nominowanych w walucie, w której wypłacane są świadczenia pracownicze, a których termin wykupu jest zbieżny z szacunkowym terminem realizacji zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych, mobilność, stopa wzrostu wynagrodzeń oraz śmiertelność. Zmiana stopy dyskonta finansowego o +/- 0,5 p.p. wpłynęłaby na zmniejszenie / zwiększenie wartości rezerwy odpowiednio o około 278 tys. zł oraz 295 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2014 roku odpowiednio zmniejszenie / zwiększenie wartości rezerwy wyceny o 1 775 tys. zł oraz 1 930 tys. zł z uwzględnieniem programu Raiffajne lata, który decyzją Zarządu w IV kwartale 2015 została zakończony szczegółowy w nocy 30).

Grupa tworzy również inne rezerwy, w tym w szczególności rezerwy na skutki toczącego się postępowania sądowego i rezerwy na koszty restrukturyzacji. Wysokość rezerwy szacowana jest z uwzględnieniem ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem w oparciu o wartości prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych, przy czym gdy wpływ zmian wartości pieniądza w czasie jest istotny, wtedy te przepływy pieniężne są dyskontowane do wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej koszt pieniądza dla Grupy. Rezerwy na koszty restrukturyzacji są określane na podstawie najlepszych dostępnych oszacowań bezpośrednich nakładów wynikających z restrukturyzacji.

3.5. Wartości niematerialne rozpoznane w wyniku połączenia z Polbank EFG – test na utratę wartości

Na 31 grudnia 2015 roku Bank przeprowadził test na utratę wartości rozpoznanych w wyniku połączenia wartości niematerialnych, tj. marka „Polbank”, relacje z klientami i wartość firmy.

Dla celów testu na utratę wartości ośrodek generujący środki pieniężne ustalony został na poziomie segmentu detalicznego Banku.

Kluczowe założenia zastosowane do kalkulacji wartości użytkowej

Oszacowanie wartości użytkowej wartości niematerialnych i prawnych opiera się w głównej mierze o następujące zmienne:

- stopa dyskonta oszacowana na podstawie modelu CAPM,
- prognoza budżetu zaakceptowana przez Zarząd Banku,
- stopa wzrostu zastosowana do oszacowania wartości rezydualnej poza okresem prognozy,
- poziom stóp procentowych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

Założenia dotyczące tempa wzrostu zależą od rozwoju polskiej oraz światowej gospodarki. Założenia dotyczące stopy dyskontowej zależą od rozwoju rynków finansowych oraz od otoczenia regulacyjnego. Zmiana otoczenia regulacyjnego oraz wzrost zmienności na rynkach finansowych mogą istotnie wpłynąć na poziom zastosowanych stóp dyskontowych.

Test na utratę wartości firmy

Wartość użytkowa segmentu na dzień 31 grudnia 2015 roku została ustalona jako wartość bieżąca przyszłych wolnych przepływów pieniężnych, których wystąpienia oczekuje się z tytułu dalszego użytkowania danego składnika aktywów w zakładanych przez kierownictwo planach finansowych. Oszacowanie wartości użytkowej przeprowadzono w oparciu o model zdyskontowanych dywidend (ang: Dividend Discount Model), który jest adekwatny dla banków i instytucji finansowych.

Okres prognozy przepływów pieniężnych obejmuje 5 lat i jest oparty na założeniach odzwierciedlających, zdaniem Zarządu, przyszłą działalność Jednostki Dominującej.

Stopa dyskontowa została oszacowana na poziomie 7,02% nominalnie. Do jej wyliczenia użyty został model wyceny aktywów kapitałowych (Capital Asset Pricing Model) przy zastosowaniu wartości stopy wolnej od ryzyka, wskaźnika beta dla sektora bankowego oraz premii za ryzyko kapitałowe.

Długoterminowa stopa wzrostu przepływów pieniężnych po okresie prognozy została oszacowana na poziomie 4,6% nominalnie, bazując na prognozach długoterminowego nominalnego wzrostu PKB.

W wyniku porównania wartości użytkowej firmy do wartości bilansowej nie stwierdzono utraty wartości.

Test na utratę wartości marki „Polbank”

Wartość użytkowa marki została ustalona z zastosowaniem metody zwolnień z opłaty licencyjnej. Założeniem tej metody jest oszacowanie strumienia hipotetycznej opłaty licencyjnej, w sytuacji gdyby Bank musiał płacić właścicielowi marki za jej wykorzystywanie. Gdy Bank jest właścicielem marki, wówczas nie ma konieczności uiszczania opłaty licencyjnej, co stanowi hipotetyczną oszczędność dla Banku.

Przepływy pieniężne z tytułu opłaty licencyjnej zostały oszacowane w oparciu o stawkę opłaty licencyjnej, która zdaniem Zarządu jest adekwatna dla podmiotów działających w sektorze bankowym oraz o przychody netto ze sprzedaży depozytów i kredytów z uwzględnieniem ryzyka kredytowego oraz ryzyka wcześniejszej spłaty. Ze względu na nieokreślony okres generowania przychodów przez markę "Polbank", okres prognozy przepływów finansowych obejmuje 10 lat i jest oparty na założeniach odzwierciedlających, zdaniem Zarządu, przyszłą działalność Banku.

Do wyliczenia stopy dyskontowej użyty został model wyceny aktywów kapitałowych (Capital Asset Pricing Model) przy zastosowaniu wartości stopy wolnej od ryzyka, wskaźnika beta dla sektora bankowego oraz premii za ryzyko kapitałowe. Wymagana stopa zwrotu z kapitału została oszacowana na poziomie 7,02% nominalnie. Do wyliczonej wartości dodano marżę wysokości 1%, która odzwierciedla dodatkowe ryzyko

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

przepływów pieniężnych generowanych przez markę. Stopa dyskontowa została oszacowana na poziomie 8,02% nominalnie.

Długoterminowa stopa wzrostu przepływów pieniężnych po okresie prognozy została oszacowana na poziomie 4,6% nominalnie, bazując na prognozach długoterminowego nominalnego wzrostu PKB.

W wyniku przeprowadzonego testu nie stwierdzono utraty wartości marki „Polbank”.

Test na utratę wartości relacji z klientami

Począwszy od 2014 roku Bank podzielił bazę relacji z klientami na dwie odrębne wartości niematerialne: wartość relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów (amortyzowana degresywnie przez 10 lat) oraz wartość relacji z klientami z tytułu otrzymanych depozytów (amortyzowana degresywnie przez 5 lat). Wartość użytkowa obu aktywów została oszacowana odrębnie dla relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów i otrzymanych depozytów na podstawie prognozowanego strumienia przychodów lub oszczędności odsetkowych netto generowanych przez bazę Klientów Polbank EFG S.A. na dzień przejęcia.

Zdyskontowany strumień przychodów lub oszczędności odsetkowych netto generowany przez bazę klientów przejętego Banku z tytułu różnicy oprocentowania analizowanych produktów w stosunku do produktów alternatywnych stanowi wartość użytkową utrzymywanych relacji z klientami z tytułu udzielonych kredytów i otrzymanych depozytów.

Stopa dyskonta została określona na poziomie oprocentowania produktów porównywalnych użytych w analizie.

Oszacowane zdyskontowane przychody oraz oszczędności zostały porównane z wartością księgową aktywa. W wyniku przeprowadzonego testu nie stwierdzono utraty wartości relacji z klientami.

3.6. Okres użytkowania oraz utrata wartości aktywów trwałych i pozostałych wartości niematerialnych

Na potrzeby wyliczania kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych szacowany jest przewidywany okres ich użytkowania, który ma bezpośrednie przełożenie na wysokość stawki amortyzacji. Przyjęte okresy użytkowania są co najmniej raz w roku weryfikowane, przy czym podczas szacowania długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz jego weryfikacji uwzględniane są m.in. okres wynikający z tytułów umownych dotyczących okresu korzystania ze składnika aktywów, oczekiwane zużycie fizyczne i wykorzystanie składnika aktywów, utrata przydatności lub ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów z przyczyn technologicznych, rynkowych, prawnych lub innych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania finansowego (cd.)

W 2015 roku ze względu na dalsze ulepszenia wprowadzane do głównego systemu wykorzystywanego w Jednostce Dominującej wydłużono jego okres użytkowania o kolejny rok – z roku 2024 do roku 2025.

W przypadku marki „Polbank” Grupa oczekuje, że ten składnik aktywów będzie generować dla Banku szeroki, pewny i wzrastający popyt na produkty lub usługi, co z kolei powinno zapewnić większe przychody i wydajność operacyjną w nieokreślonym okresie, z tego względu ten składnik aktywów ma nieokreślony okres użytkowania.

Dla aktywów trwałych i wartości niematerialnych wykonywane są systematyczne przeglądy mające na celu ustalenie, czy w badanym okresie nie wystąpiły przesłanki utraty wartości tych aktywów. W przypadku gdy wystąpiły przesłanki utraty wartości, Grupa szacuje wysokość odpisu jako różnicę między wartością księgową a niższą od niej wartością odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna stanowi wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia i wartości użytkowej. Wartość godziwa pomniejszona o koszty zbycia szacowana jest na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców, (które również opierają się co do zasady na szacunkach); natomiast wartość użytkowa szacowana jest poprzez przyjęcie określonych założeń, m.in. co do kwot i terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Grupa może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych lub wartości niematerialnych, jak również co do ryzyka braku płynności danego składnika aktywów. Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych i wartości niematerialnych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat

4. Informacje dotyczące segmentów działalności

Grupa podzieliła swoją działalność oraz zastosowała identyfikację przychodów i kosztów oraz aktywów i zobowiązań na następujące sprawozdawcze segmenty operacyjne: „Bankowość Detaliczna”, „Bankowość Korporacyjna”, „Instytucje Finansowe i Rynki Kapitałowe” oraz „Zarządzanie Aktywami i Pasywami oraz Pozostała Działalność”. Podział ten odzwierciedla opisane w regulacjach wewnętrznych zasady klasyfikacji klientów do poszczególnych segmentów zgodnie z obowiązującym w Grupie modelem biznesowym.

Bankowość Detaliczna – segment obejmuje produkty i usługi dedykowane dla klientów indywidualnych oraz mikro-przedsiębiorstw. W ramach segmentu wyróżnia się podsegmenty: klienta masowego, zamożnego, bankowości prywatnej i mikro-przedsiębiorstw.

Bankowość Korporacyjna – segment, w skład którego wchodzi podsegmenty dużych, średnich i małych przedsiębiorstw. Obejmuje sprzedaż produktów oraz usługi świadczone na rzecz przedsiębiorstw i innych podmiotów w tym: spółek i spółdzielni, instytucji niekomercyjnych, jednostek sektora budżetowego oraz przedsiębiorców indywidualnych, którzy ze względu na kryteria podziału segmentów nie zaliczają się do podsegmentu mikro-przedsiębiorstw.

Instytucje Finansowe i Rynki Kapitałowe – transakcje, produkty i usługi dedykowane dla bankowych i niebankowych podmiotów finansowych, usługi dla kantorów wymiany walut oraz działalność własną prowadzoną na rachunek własny Emitenta zaliczaną do księgi handlowej.

Zarządzanie Aktywami i Pasywami oraz Pozostała Działalność, do której zaliczane są aktywa, pasywa i wynik nieprzypisane do powyższych segmentów, a w szczególności:

- aktywa, pasywa oraz wynik z tytułu działalności Zarządzania Aktywami i Pasywami, tj. zarządzania płynnością, ryzykiem stóp procentowych i walutowym Grupy oraz jej portfelem inwestycyjnym,
- wynik z tytułu refinansowania składników aktywów i pasywów nieprzypisanych do żadnego z powyższych segmentów,
- wyniki spółek konsolidowanych metodą pełną, które nie są przypisane innym segmentom,
- wyłączenia konsolidacyjne dotyczące spółek konsolidowanych metodą pełną w ramach Grupy.

Podział ten odzwierciedla zasady klasyfikacji klientów do poszczególnych segmentów zgodnie z modelem biznesowym Grupy, które opierają się na kryteriach podmiotowych i finansowych (takich jak obroty lub saldo aktywów). Powyższa klasyfikacja klientów zastosowana w raporcie segmentowym jest odmienna w stosunku do klasyfikacji klientów, która została użyta przy sporządzaniu pozostałych not do niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego (w szczególności noty 19. Kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz 24. Zobowiązania wobec klientów).

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Działalność jednostek objętych konsolidacją metodą pełną została przypisana do wyżej wymienionych segmentów w następujący sposób:

- **Raiffeisen-Leasing Polska S.A.** oraz **Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o.** – Bankowość Detaliczna, Bankowość Korporacyjna lub Zarządzanie aktywami i pasywami oraz pozostała działalność zgodnie z klasyfikacją klientów obsługiwanych przez te spółki,
- **Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o.** – Bankowość Detaliczna,
- **Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o.** oraz **Raiffeisen Solutions Sp. z o.o.** – Instytucje Finansowe i Rynki Kapitałowe,
- **Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o.** oraz **Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o.** oraz spółki celowe **Compass Variety Funding LTD** i **ROOF Poland 2014 LTD** – Zarządzanie aktywami i pasywami oraz pozostała działalność.

Zasady informacji zarządczej obowiązujące w Grupie przewidują raportowanie wyników segmentów do poziomu zysku brutto. Poszczególnym segmentom przypisane są zarówno dochody uzyskane w ramach działalności tego segmentu, jak również koszty operacyjne związane z tą działalnością, a także pozostałe składowe rachunku zysków i strat.

Alokacja kosztów operacyjnych do segmentów w Grupie odbywa się zgodnie z metodologią zatwierdzoną przez Zarząd. Jest to proces wieloetapowy, którego końcowym efektem jest przypisanie wszystkich ogólnych kosztów operacyjnych do segmentów.

Transakcje pomiędzy segmentami działalności odbywają się na normalnych, komercyjnych warunkach. Ceny transferowe pieniądza w rozliczeniach pomiędzy segmentami wyceniane są w oparciu o stawki rynkowe lub stawki zatwierdzone przez Komitet Aktywów i Pasywów (ALCO) z uwzględnieniem waluty, terminu wymagalności lub zapadalności transakcji oraz marż płynnościowych.

Kluczem alokacji aktywów i pasywów oraz związanych z nimi przychodów i kosztów do poszczególnych segmentów jest przypisanie do segmentów klientów Grupy.

Zgodnie z zasadami informacji zarządczej w Grupie do wyniku na poszczególnych segmentach alokuje się również wynik odsetkowy z tytułu refinansowania kapitału i pożyczek podporządkowanych oraz koszty amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Salda pozycji bilansowych, za wyjątkiem kapitałów, w oparciu o które policzone zostały powyższe składniki rachunku zysku i strat, w całości wykazywane są w segmencie Zarządzania aktywami i pasywami oraz pozostała działalność.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Na aktywa Bankowości Korporacyjnej składa się saldo alokowanych na ten segment kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz papierów korporacyjnych. Na pasywa Bankowości Korporacyjnej składa się saldo alokowanych na ten segment zobowiązań wobec klientów.

Na aktywa oraz pasywa Bankowości Detalicznej składa się saldo alokowanych na ten segment odpowiednio kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz zobowiązań wobec klientów.

Na aktywa segmentu Instytucji Finansowych i Rynków Kapitałowych składa się saldo alokowanych na ten segment kredytów i pożyczek udzielonych klientom, część aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu nie stanowiąca portfela płynnościowego, saldo rezerwy obowiązkowej, część salda gotówki utrzymywanej w oddziałach świadczących usługi wymiany walut, należności od banków oraz dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych.

Na zobowiązania segmentu Instytucji Finansowych i Rynków Kapitałowych składa się część alokowanych na ten segment zobowiązań wobec klientów, zobowiązania wobec banków z wyłączeniem finansowania długoterminowego zaklasyfikowanego do segmentu Zarządzanie Aktywami i Pasywami oraz Pozostała Działalność oraz ujemna wycena pochodnych instrumentów finansowych.

Na aktywa oraz zobowiązania segmentu Zarządzanie Aktywami i Pasywami oraz Pozostała Działalność składają się pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej nieprzypisane do pozostałych segmentów, a w szczególności:

- aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz inwestycyjne papiery wartościowe stanowiące portfele klasyfikowane, jako portfele inwestycyjne i płynnościowe Grupy,
- zaklasyfikowane, jako związane z działalnością ALM: zobowiązania wobec banków i innych podmiotów z tytułu finansowania długoterminowego, w tym także zobowiązania podporządkowane,
- pozostałe saldo kasy i środków w Banku centralnym.

Do aktywów i pasywów niealokowanych zaliczane są:

- rzeczowe aktywa trwałe oraz wartości niematerialne i prawne,
- aktywa i zobowiązania z tytułu podatku dochodowego,
- pozostałe aktywa i pasywa.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Instytucje Finansowe i Rynki Kapitałowe	Zarządzanie Aktywami i Pasywami oraz Pozostała Działalność	Razem
Przychody z tytułu odsetek	672 279	765 342	52 983	427 214	1 917 818
Koszty z tytułu odsetek	-156 996	-342 829	-106 669	-230 077	-836 571
Wynik zewnętrzny z tytułu odsetek	515 283	422 513	-53 686	197 137	1 081 247
Wynik odsetkowy wewnętrzny	-35 508	91 663	88 205	-144 360	0
Wynik z tytułu odsetek	479 775	514 176	34 519	52 777	1 081 247
Przychody nieodsetkowe	343 911	234 276	110 826	-35 902	653 111
Wynik z działalności bankowej	823 686	748 452	145 345	16 875	1 734 358
Ogólne koszty administracyjne w tym:	-373 785	-780 217	-60 884	-144 541	-1 359 427
Amortyzacja	-55 593	-93 564	-6 169	-5 993	-161 319
Odpisy netto z tytułu utraty wartości	-105 386	-79 498	462	-2 374	-186 796
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	36 309	28 169	2 161	-1 425	65 214
Zysk brutto	380 824	-83 094	87 084	-131 465	253 349
Podatek dochodowy					-67 171
Zysk netto					186 178
Zysk przypadający akcjonariuszom niesprawującym kontroli					0
Zysk przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej					186 178
Aktywa alokowane	15 955 647	23 914 660	3 256 651	17 083 137	60 210 095
Aktywa niealokowane					1 694 848
Aktywa razem	15 955 647	23 914 660	3 256 651	17 083 137	61 904 943
Zobowiązania alokowane	14 866 793	19 399 561	4 994 107	15 552 559	54 813 020
Zobowiązania niealokowane					702 608
Zobowiązania razem	14 866 793	19 399 561	4 994 107	15 552 559	55 515 628

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Bankowość Korporacyjna	Bankowość Detaliczna	Instytucje Finansowe i Rynki Kapitałowe	Zarządzanie Aktywami i Pasywami oraz Pozostała Działalność	Razem
Przychody z tytułu odsetek	727 634	953 221	66 701	400 934	2 148 490
Koszty z tytułu odsetek	-213 107	-304 303	-130 552	-276 199	-924 161
Wynik zewnętrzny z tytułu odsetek	514 527	648 918	-63 851	124 735	1 224 329
Wynik odsetkowy wewnętrzny	-11 668	-25 319	99 145	-62 158	0
Wynik z tytułu odsetek	502 859	623 599	35 294	62 577	1 224 329
Przychody nieodsetkowe	318 782	262 070	108 861	-18 474	671 239
Wynik z działalności bankowej	821 641	885 669	144 155	44 102	1 895 567
Ogólne koszty administracyjne w tym:	-356 089	-899 950	-54 718	-38 606	-1 349 363
Amortyzacja	-53 195	-112 830	-4 920	-6 458	-177 403
Odpisy netto z tytułu utraty wartości	-154 568	49 633	121	-1 741	-106 555
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	38 996	28 409	9	-61 501	5 913
Zysk brutto	349 980	63 761	89 567	-57 746	445 562
Podatek dochodowy					-108 623
Zysk netto					336 939
Zysk przypadający akcjonariuszom niesprawującym kontroli					-741
Zysk przypadający akcjonariuszom Jednostki Dominującej					337 680
Aktywa alokowane	16 410 434	22 082 714	5 299 055	13 142 702	56 934 905
Aktywa niealokowane					1 713 460
Aktywa razem	16 410 434	22 082 714	5 299 055	13 142 702	58 648 365
Zobowiązania alokowane	14 589 454	15 442 358	7 620 153	14 196 702	51 848 666
Zobowiązania niealokowane					648 124
Zobowiązania razem	14 589 454	15 442 358	7 620 153	14 196 702	52 496 791

„Przychody nieodsetkowe” ze sprawozdania według segmentów uzgadniają się do sumy „Wyniku z tytułu prowizji i opłat” oraz „Wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” skonsolidowanego rachunku zysków i strat.

Grupa prowadzi działalność operacyjną wyłącznie na rynku krajowym.

Przychody z tytułu transakcji z żadnym pojedynczym zewnętrznym klientem nie stanowią 10 lub więcej procent łącznych przychodów Grupy.

Grupa oferuje szeroki zakres usług bankowych i finansowych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Podstawowe produkty dla klientów detalicznych:

- kredyty i pożyczki hipoteczne,
- kredyty konsumpcyjne w tym karty kredytowe i linie kredytowe w rachunku bieżącym,
- finansowanie dla mikro-przedsiębiorstw,
- usługi leasingowe,
- produkty depozytowe w tym lokaty terminowe i konta oszczędnościowe,
- usługi maklerskie, produkty inwestycyjne i ubezpieczeniowe,
- konta osobiste i usługi transakcyjne w tym wpłaty i wypłaty gotówkowe, przelewy, obsługa terminali płatniczych, transakcje wymiany walut.

Podstawowe produkty dla klientów korporacyjnych to:

- produkty kredytowe, w tym kredyty gospodarcze, karty kredytowe, finansowanie projektów, finansowanie transakcji handlowych, factoring,
- usługi leasingowe
- produkty depozytowe,
- rachunki i usługi transakcyjne, w tym wpłaty i wypłaty gotówkowe, przelewy, zarządzanie rachunkami, zarządzanie gotówką,
- produkty skarbowe, w tym transakcje wymiany walut, instrumenty pochodne, organizacja emisji papierów dłużnych.

Podstawowe produkty dla instytucji finansowych to:

- produkty kredytowe,
- produkty depozytowe, rachunki, usługi transakcyjne i powiernicze,
- produkty skarbowe w tym transakcje wymiany walut, instrumenty pochodne, organizacja emisji papierów dłużnych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

5. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych bankom	21 005	29 650
Z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 419 836	1 668 803
Z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	176 757	241 414
Z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających	212 292	116 075
Z tytułu instrumentów reverse repo	17 445	23 515
Z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych	70 483	69 034
Razem	1 917 818	2 148 490
Koszty z tytułu odsetek		
Z tytułu depozytów bankowych	-11 563	-23 557
Z tytułu depozytów klientów	-559 373	-596 019
Z tytułu instrumentów pochodnych zabezpieczających	-4 916	-6 715
Z tytułu instrumentów repo	-10 285	-6 670
Z tytułu otrzymanych kredytów i pożyczek (w tym podporządkowanych)	-216 419	-288 525
Z tytułu emisji obligacji własnych	-34 015	-2 675
Razem	-836 571	-924 161
Wynik z tytułu odsetek (w tym):		
Całkowite przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	1 081 247	1 224 329
Całkowite przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	1 528 769	1 791 001
Całkowite koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	-831 655	-917 446

Przychody odsetkowe z aktywów finansowych, dla których rozpoznano utratę wartości, w 2015 roku wynosiły 57 915 tys. złotych (w 2014 roku 50 793 tys. złotych, zaprezentowane w „Przychodach z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom”).

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

6. Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na początek okresu	Zwiększenia			Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na koniec okresu	Odzyski ze sprzedaży wierzytelności i inne	Wpływ na wynik finansowy okresu
		Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Różnice kursowe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Sprzedaż wierzytelności	Reklasyfi- kacja	Różnice kursowe			
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone indywidualnie											
Należności od klientów indywidualnych	17 810	37 291	2 597	-35 007	0	-1 172	-48	0	21 471	0	-2 284
Należności od klientów mikro	128 824	86 336	2 849	-60 635	-19 547	0	-14 889	92	123 030	0	-25 701
Należności od dużych przedsiębiorstw	844 236	358 488	7 423	-290 456	-32 788	-97 607	-18 036	303	771 563	16 076	-51 955
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	82 623	31 618	0	-8 099	-6 327	-25 796	0	37	74 056	559	-22 959
Pozycje pozabilansowe	26 631	37 969	121	-23 493	0	0	0	0	41 228	0	-14 476
Razem	1 100 124	551 701	12 990	-417 690	-58 662	-124 574	-32 973	432	1 031 348	16 635	-117 376
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone grupowo (w tym: IBNR)											
Należności od banków	302	121	0	-257	0	0	0	-1	165	0	136
Należności od klientów indywidualnych	607 997	291 338	28 338	-242 074	0	-87 802	-2	0	597 795	15 804	-33 460
Należności od klientów mikro	338 800	110 540	3 679	-92 053	0	-34 270	14 939	27	341 662	2 621	-15 866
Należności od dużych przedsiębiorstw	66 409	48 930	251	-30 830	0	0	18 036	11	102 807	0	-18 100
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	9 187	7 022	6	-5 563	0	0	0	18	10 670	0	-1 459
Należności od sektora publicznego	135	155	0	-194	0	0	0	0	96	0	39
Pozycje pozabilansowe	8 319	5 524	17	-4 814	0	0	0	0	9 046	0	-710
Razem	1 031 149	463 630	32 291	-375 785	0	-122 072	32 973	55	1 062 241	18 425	-69 420
Odpisy i rezerwy razem	2 131 273	1 015 332	45 281	-793 476	-58 662	-246 646	0	487	2 093 589	35 060	-186 796

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na początek okresu	Zwiększenia			Zmniejszenia				Wartość odpisów aktualizujących i rezerw na koniec okresu	Odzyski ze sprzedaży wierzytelności	Wpływ na wynik finansowy okresu
		Utworzenie odpisów aktualizujących w okresie	Różnice kursowe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Sprzedaż wierzytelności	Reklasyfi- kacja	Różnice kursowe			
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone indywidualnie											
Należności od klientów indywidualnych	10 489	21 622	279	-14 373	0	-207	0	0	17 810	49	-7 200
Należności od klientów mikro	102 342	71 654	0	-42 683	-2 221	-268	0	0	128 824	63	-28 908
Należności od dużych przedsiębiorstw	770 211	296 469	11 657	-181 328	-27 860	-24 992	79	0	844 236	428	-114 713
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	83 506	30 119	189	-14 505	-4 385	-12 222	-79	0	82 623	209	-15 405
Pozycje pozabilansowe	14 306	31 067	654	-19 396	0	0	0	0	26 631	0	-11 671
Razem	980 854	450 931	12 779	-272 285	-34 466	-37 689	0	0	1 100 124	749	-177 897
Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe tworzone grupowo (w tym: IBNR)											
Należności od banków	205	295	2	-200	0	0	0	0	302	0	-95
Należności od klientów indywidualnych	1 299 779	392 660	0	-287 234	0	-773 617	278	-23 869	607 997	181 732	76 306
Należności od klientów mikro	603 485	223 703	30	-150 900	0	-337 267	-251	0	338 800	79 228	6 425
Należności od dużych przedsiębiorstw	55 013	36 499	700	-25 803	0	0	0	0	66 409	0	-10 696
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	7 516	4 764	9	-2 926	0	-149	-26	0	9 187	3	-1 835
Należności od sektora publicznego	133	19	0	-17	0	0	0	0	135	0	-2
Pozycje pozabilansowe	9 447	5 100	111	-6 339	0	0	0	0	8 319	0	1 239
Razem	1 975 578	663 039	852	-473 419	0	-1 111 033	0	-23 869	1 031 149	260 963	71 343
Odpisy i rezerwy razem	2 956 432	1 113 970	13 631	-745 703	-34 466	-1 148 722	0	-23 869	2 131 273	261 712	-106 555

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

7. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Z tytułu marży transakcyjnej na klientowskich transakcjach walutowych	288 470	282 542
Z tytułu kart płatniczych	75 144	89 690
Z tytułu obsługi i prowadzenia rachunków bankowych	42 647	53 180
Z tytułu przelewów i innych transakcji płatniczych	52 084	52 510
Z tytułu pośrednictwa w sprzedaży ubezpieczeń	62 084	59 736
Z tytułu działalności powierniczej	32 836	26 527
Z tytułu działalności kredytowej	34 921	25 293
Z tytułu obsługi środków pieniężnych	21 353	23 062
Z tytułu zobowiązań gwarancyjnych	21 841	20 700
Z tytułu przygotowywania dokumentacji bankowej	12 853	18 044
Z tytułu wpłat gotówkowych	14 130	17 588
Z tytułu dystrybucji Otwartych Funduszy Inwestycyjnych	18 873	10 086
Z tytułu obsługi akredytyw i inkasa dokumentowego	7 384	8 680
Pozostałe	23 098	18 593
Razem	707 718	706 231
Koszty z tytułu prowizji i opłat		
Z tytułu kart płatniczych	-14 933	-23 529
Z tytułu obsługi operacji banknotowych	-20 767	-20 193
Płacone instytucjom rozliczeniowym	-18 861	-16 309
Koszty wydruku i wysyłki wyciągów bankowych	-5 480	-6 929
Z tytułu uiszczonych opłat maklerskich (w tym z tytułu działalności powierniczej)	-5 551	-4 407
Koszty obsługi i utrzymania terminali płatniczych	-2 085	-3 583
Koszty korzystania z usług i systemów BIK	-3 614	-3 543
Koszty prowadzenia rachunków klientów detalicznych	-8 452	-5 132
Z tytułu marży transakcyjnej na klientowskich transakcjach walutowych	-5 043	-4 545
Koszty prowizyjne na rzecz agentów	-3 532	-1 092
Prowizje płacone z tytułu obsługi rachunków loro	-3 231	-2 948
Pozostałe	-2 650	-1 260
Razem	-94 199	-93 470
Wynik z tytułu prowizji i opłat (w tym):	613 519	612 761
Całkowite przychody prowizyjne dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	386 412	397 162
Całkowite koszty prowizyjne dotyczące instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	-88 648	-89 063

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

8. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na walutowych instrumentach pochodnych	-48 525	-71 338
Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową	34 028	37 421
Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach dłużnych	454	-1 275
Razem wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-14 043	-35 192

Wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających		
Zabezpieczenie wartości godziwej	526	257
Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego	-3 514	7 897
Zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	4 040	-7 640
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	-1 010	1 787
Nieefektywa część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	-1 010	1 787
Razem wynik na instrumentach finansowych zabezpieczających	-484	2 044

Wynik z pozycji wymiany	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane wynikające z komponentu walutowego wyceny instrumentów pochodnych	-739 598	-267 172
Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane netto z wyceny pozostałych aktywów i pasywów	793 717	358 798
Razem wynik z pozycji wymiany	54 119	91 626

Razem wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	39 592	58 478
--	---------------	---------------

Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na walutowych instrumentach pochodnych zawiera zyski i straty na kontraktach swap, forward i opcjach, z wyjątkiem wydzielonego komponentu walutowego, stanowiącego różnicę kursową. „Wynik zrealizowany i niezrealizowany (bez komponentu walutowego) na instrumentach pochodnych opartych o stopę procentową” zawiera zyski i straty na kontraktach IRS – swap dla stóp procentowych, CIRS, FRA i OIS z wyjątkiem wydzielonego komponentu walutowego, stanowiącego różnicę kursową. Więcej informacji na temat instrumentów pochodnych zaprezentowano w nocie 15.

Zyski i straty na sprzedaży oraz wycena aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, niebędących instrumentami pochodnymi, prezentowane są w pozycji „Wynik zrealizowany i niezrealizowany na instrumentach dłużnych”.

Dodatkowe informacje na temat instrumentów finansowych zabezpieczanych i zabezpieczających zaprezentowano w nocie 16.

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Pozycja „Różnice kursowe zrealizowane oraz niezrealizowane netto z wyceny pozostałych aktywów i pasywów” zawiera zyski i straty z rewaluacji aktywów i pasywów nominowanych w walucie obcej.

Z wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany wydzielana jest marża transakcyjna na transakcjach wymiany walut z klientami Grupy obejmująca głównie marżę na transakcjach kupna/sprzedaży walut z dostawą natychmiastową, dostawą na datę waluty spot i z dostawą na datę waluty forward i prezentowana w wyniku z tytułu prowizji i opłat.

9. Ogólne koszty administracyjne

9.1. Wynagrodzenia

Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wynagrodzenia	-480 521	-516 763
Koszty ubezpieczeń społecznych	-80 508	-79 288
Koszty programów jubileuszowych	-135	-6 302
Pozostałe świadczenia pracownicze	-17 029	-17 692
Razem	-578 193	-620 044

9.2. Pozostałe ogólne koszty administracyjne

Pozostałe ogólne koszty administracyjne	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Koszty utrzymania i wynajmu budynków	-142 958	-155 690
w tym koszty rat leasingowych	-109 721	-119 086
Koszty informatyczne i telekomunikacyjne	-107 774	-135 513
Składka i wpłaty na rzecz BFG	-164 767	-52 763
Koszty usług konsultingowych	-14 644	-43 404
Koszty marketingu	-35 972	-43 847
Koszty szkoleń	-15 701	-20 380
Koszty pozostałych rat leasingowych	-5 082	-3 309
Koszty Funduszu Wsparcia Kredytobiorców	-39 280	0
Pozostałe koszty rzeczowe	-93 739	-97 009
Amortyzacja, w tym:	-161 319	-177 403
Amortyzacja rzeczowych aktywów trwałych	-76 595	-76 797
Amortyzacja wartości niematerialnych	-84 723	-100 606
Razem	-781 234	-729 319

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

10. Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody ze sprzedaży na działalności niebankowej	45 898	38 364
Przychody z tytułu rozwiązania pozostałych rezerw	5 690	8 143
Przychody z tytułu sprzedaży składników majątku trwałego	11 025	1 143
Przychody z tytułu odwrócenia odpisów aktualizujących wartość innych aktywów	122	3 652
Przychody z tytułu odzysków na aktywach spisanych	338	1 165
Pozostałe przychody operacyjne – inne	27 237	14 950
Razem	90 310	67 418

Jednostka Dominująca sprzedała prawo pierwokupu nowej centrali, za co otrzymała wynagrodzenie w wysokości 8 492 tys. zł, zaprezentowane w pozycji „Pozostałe przychody operacyjne – inne”.

Pozostałe koszty operacyjne	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Koszty z tytułu działalności niebankowej	-68	-255
Koszty z tytułu zawiązania pozostałych rezerw	-3 351	-15 468
Koszty z tytułu utraty wartości majątku trwałego	-326	-4 507
Koszty z tytułu sprzedaży i likwidacji środków trwałych i wartości niematerialnych	-6 711	-12 634
Koszty windykacji	-7 261	-13 604
Pozostałe koszty operacyjne – inne	-7 379	-15 038
Razem	-25 096	-61 505

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

11. Podatek dochodowy

ZMIANY RÓŻNIC PRZEJŚCIOWYCH W CIĄGU ROKU OBROTOWEGO KOŃCZĄCEGO SIĘ 31 GRUDNIA 2015	STAN NA POCZĄTEK ROKU	ZMIANY		STAN NA KONIEC ROKU
		Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego				
Odsetki naliczone do zapłacenienia (koszt), z tego:	69 809	-44 119	0	25 690
Odsetki od depozytów	68 907	-45 300	0	23 607
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	902	1 181	0	2 083
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	40 988	-27 727	-2 012	11 249
Ujemne różnice kursowe	8 008	205	0	8 213
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	36 228	5 786	0	42 015
Odpisy aktualizujące wartość kredytów nie uznane za koszty uzyskania przychodów	172 521	12 867	0	185 388
Różnice z tytułu wyceny bilansowej i podatkowej umów leasingowych	333 003	14 727	0	347 730
Pozostałe (w tym utrata wartości pozostałych aktywów)	1 379	-371	0	1 008
Koszty do zapłacenienia	43 322	-7 486	0	35 836
Inne	20 220	-2 543	0	17 677
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	38 060	45 603	0	83 662
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	763 539	-3 059	-2 012	758 468
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego				
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód), z tego:	104 655	-61 374	0	43 281
Odsetki od kredytów	91 625	-61 848	0	29 777
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	12 320	126	0	12 446
Dyskonto od papierów wartościowych	710	348	0	1 058
Wycena obligacji i finansowania	10 162	-8 400	0	1 762
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	30 815	-20 827	10 090	20 078
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	49 650	4 320	0	53 970
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	25 407	3 600	0	29 007
Dodatnie różnice kursowe	798	-1 624	0	-826
Inne	54 251	-2 341	0	51 911
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	275 739	-86 646	10 090	199 183
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	487 800	83 586	-12 102	559 285
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	487 800	83 586	-12 102	559 285

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

ZMIANY RÓŻNIC PRZEJŚCIOWYCH W CIĄGU ROKU OBROTOWEGO KOŃCZĄCEGO SIĘ 31 GRUDNIA 2014	STAN NA POCZĄTEK ROKU	ZMIANY			STAN NA KONIEC ROKU
		Pozostałe związane z konsolidacją	Rachunek zysków i strat	Pozostałe dochody całkowite	
Aktywa z tytułu podatku odroczonego					
Odsetki naliczone do zapłacenia (koszt), z tego:	40 443	0	29 366	0	69 809
Odsetki od depozytów	38 716	0	30 191	0	68 907
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	1 727	0	-825	0	902
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	42 456	0	-10 245	8 777	40 988
Ujemne różnice kursowe	71	0	7 937	0	8 008
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	31 921	0	4 307	0	36 228
Odpisy aktualizujące wartość kredytów nie uznane za koszty uzyskania przychodów	346 425	300	-174 204	0	172 521
Różnice z tytułu wyceny bilansowej i podatkowej umów leasingowych	241 169	0	91 834	0	333 003
Pozostałe (w tym utrata wartości pozostałych aktywów)	833	312	234	0	1 379
Koszty do zapłacenia	58 288	102	-15 068	0	43 322
Inne	21 054	20	-854	0	20 220
Strata podatkowa do rozliczenia w okresach przyszłych	0	482	37 578	0	38 060
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	782 661	1 216	-29 115	8 777	763 539
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego					
Odsetki naliczone do otrzymania (przychód), z tego:	83 557	0	21 098	0	104 655
Odsetki od kredytów	78 177	0	13 448	0	91 625
Odsetki od papierów wartościowych i instrumentów pochodnych	5 355	0	6 965	0	12 320
Dyskonto od papierów wartościowych	25	0	685	0	710
Wycena obligacji i finansowania	20 412	0	-10 250	0	10 162
Wartość godziwa instrumentów pochodnych (bez komponentu walutowego), papierów wartościowych	47 243	0	-16 465	37	30 815
Prowizje rozliczane według efektywnej stopy procentowej	52 439	0	-2 789	0	49 650
Różnice pomiędzy amortyzacją podatkową a bilansową	27 005	0	-1 598	0	25 407
Dodatnie różnice kursowe	0	0	798	0	798
Inne	51 292	0	2 959	0	54 251
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	281 949	0	-6 247	37	275 739
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	500 713	1 216	-22 868	8 740	487 800
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	500 713	1 216	-22 868	8 740	487 800

Noty objaśniające do skonsolidowanego rachunku zysków i strat (cd.)

Wyliczenie efektywnej stawki podatkowej	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk brutto	253 349	445 562
Podatek dochodowy bieżący według krajowej stawki podatku od zysku brutto (19%)	-48 136	-84 657
Wpływ na podatek kosztów niestanowiących kosztów uzyskania przychodów	-19 667	-19 222
Wpływ na podatek przychodów niepodlegających opodatkowaniu	633	-4 744
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-67 171	-108 623

Uzgodnienie podatku odniesionego do rachunku zysków i strat	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Podatek dochodowy bieżący	-149 364	-82 198
Korekty podatku dochodowego bieżącego dotyczące lat ubiegłych	-1 393	-3 556
Podatek odroczony z tytułu powstania i odwrócenia się różnic	83 586	-22 868
Całkowite obciążenie wyniku podatkiem dochodowym	-67 171	-108 623

12. Zysk netto przypadający na jedną akcję

12.1. Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję został policzony poprzez podzielenie zysku netto, przypadającego na zwykłych akcjonariuszy Grupy przez średnią ważoną liczby akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu sprawozdawczego.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Banku (w tys. złotych)	186 178	337 680
Średnia ważona ilość akcji zwykłych w okresie (w sztukach)	248 260	243 335
Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	750	1 388

12.2. Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

W 2015 roku, jak również 2014 nie wystąpiły czynniki rozwadniające zysk przypadający na jedną akcję. W tym czasie Grupa nie emitowała obligacji zamiennych na akcje ani opcji na akcje, w następstwie czego rozwodniony zysk na jedną akcję jest równy podstawowemu zyskowi na jedną akcję.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Zysk netto przypadający akcjonariuszom Banku (w tys. złotych)	186 178	337 680
Średnia rozwodniona ważona ilość akcji zwykłych w okresie (w sztukach)	248 260	243 335
Rozwodniony Zysk przypadający akcjonariuszom Banku na jedną akcję zwykłą (w zł)	750	1 388

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej

13. Kasa i środki w Banku Centralnym

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Środki pieniężne w kasie	1 067 024	1 757 367
Środki w Banku Centralnym	1 636 486	926 508
Razem	2 703 510	2 683 875

Grupa może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego. Grupa musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej. Deklarowana rezerwa obowiązkowa do utrzymywania w grudniu 2015 roku wynosiła: 1 418 802 tys. zł, w grudniu 2014 roku wynosiła: 1 151 717 tys. zł. Środki te są oprocentowane w wysokości 0,9 stopy referencyjnej w NBP. Na dzień 31 grudnia 2015 roku oprocentowanie to wynosiło 1,35 % (na dzień 31 grudnia 2014 roku 1,8 %).

14. Należności od banków

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Depozyty zabezpieczające	1 051 393	496 249
Środki na rachunkach bieżących	169 296	40 889
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	57 389	28 832
Lokaty w innych bankach	48 437	89 223
Należności od banków brutto	1 326 515	655 193
Odpisy z tytułu utraty wartości	-165	-302
Należności od banków netto	1 326 350	654 891

Na dzień 31 grudnia 2015 oraz 31 grudnia 2014 roku całość salda pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone bankom” stanowiły należności o zmiennej stopie procentowej natomiast pozycji „Lokaty w innych bankach” stanowiły należności o stałej stopie procentowej. Średnie oprocentowanie lokat w innych bankach oraz kredytów udzielonych innym bankom w 2015 roku wynosiło 2,02 % (2,96 % w 2014 roku). Kwota należności długoterminowych od banków na koniec 2015 roku wynosiła 42 656 tys. zł (16 926 tys. zł na koniec 2014 roku).

Zasady ewidencji transakcji z przyrzeczeniem odkupu opisano w punkcie 2.10. Zarówno na koniec roku 2015 jak i na koniec 2014 roku nie wystąpiły transakcje typu „buy sell back” z bankami.

Depozyty zabezpieczające stanowią złożone zabezpieczenia pieniężne dotyczące otwartych instrumentów pochodnych z ujemną wyceną, prezentowane w zobowiązaniach w „Pochodnych instrumentach finansowych”.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

15. Pochodne instrumenty finansowe i instrumenty wbudowane

15.1. Pochodne instrumenty finansowe

Grupa zawiera następujące instrumenty pochodne w tym także te wykorzystywane jako instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne i wartość godziwą:

- walutowe transakcje terminowe,
- opcje walutowe,
- instrumenty stóp procentowych.

Walutowe transakcje terminowe to zobowiązania do kupna walut obcych i lokalnych, obejmujące niezrealizowane transakcje spot. Walutowe i procentowe kontrakty swap to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych (na przykład oprocentowania stałego na zmienne) lub połączenia wszystkich tych czynników (na przykład międzywalutowe kontrakty swap stóp procentowych).

Z wyjątkiem określonych walutowych kontraktów swap w przypadku tych transakcji nie następuje zamiana kapitału. Ryzyko kredytowe Grupy stanowi potencjalny koszt zastąpienia kontraktów swap, jeżeli strony nie wywiążą się ze swoich zobowiązań. Ryzyko to jest monitorowane na bieżąco przez odniesienie do aktualnej wartości godziwej proporcji wartości nominalnej kontraktów oraz płynności rynkowej. W celu kontrolowania poziomu podejmowanego ryzyka kredytowego Grupa ocenia strony umowy przy pomocy tych samych metod, które stosuje się w działalności kredytowej.

Opcje walutowe i procentowe to umowy, na mocy których sprzedający przyznaje kupującemu prawo, ale nie obowiązek, nabycia (opcja kupna) lub sprzedaży (opcja sprzedaży) w ustalonym dniu, do ustalonego dnia lub też w ustalonym okresie – konkretnej ilości waluty obcej lub instrumentu finansowego po z góry ustalonej cenie. W zamian za narażenie na ryzyko walutowe lub ryzyko zmiany stóp procentowych, sprzedający otrzymuje od kupującego premię. Opcje mogą być opcjami znajdującymi się w obrocie giełdowym lub negocjowanymi pomiędzy Grupą a klientem (w transakcji pozagiełdowej). Grupa jest narażona na ryzyko kredytowe z tytułu zakupionych opcji tylko i wyłącznie do wysokości ich wartości bilansowej, którą stanowi ich wartość godziwa.

Nominalne wartości niektórych rodzajów instrumentów finansowych stanowią podstawę do ich porównania z instrumentami ujmowanymi w sprawozdaniu sytuacji finansowej, ale niekoniecznie wskazują, jaka będzie wartość przyszłych przepływów pieniężnych, bądź jaka jest bieżąca wartość godziwa instrumentów. Z tego względu nie pokazują, jaki jest stopień narażenia Grupy na ryzyko kredytowe lub ryzyko zmiany cen. Instrumenty pochodne mogą mieć wycenę dodatnią (aktywa) lub ujemną (zobowiązania) w zależności od wahań rynkowych stóp procentowych lub kursów wymiany walut. Łączna wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych może podlegać znacznym wahaniom.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Wartości godziwe posiadanych instrumentów pochodnych przedstawiono w poniższej tabeli:

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe		Wartość nominalna instrumentów bazowych	Wartości godziwe	
		Aktywa	Zobowiązania		Aktywa	Zobowiązania
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym						
Walutowe kontrakty (fx swap i fx forward)	50 048 441	390 363	390 121	34 958 540	668 717	591 600
Opcje zakupione i sprzedane w obrocie pozagiełdowym	2 295 927	14 831	14 843	2 430 436	23 848	21 226
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	0	0	1 167 268	0	53 575
Razem walutowe instrumenty pochodne	52 344 368	405 194	404 963	38 556 244	692 565	666 400
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	12 822 009	145 236	92 798	8 902 128	193 723	136 464
Forward Rate Agreement (FRA)	3 550 000	3 059	6 103	13 300 000	13 104	20 857
Razem instrumenty pochodne dla stóp procentowych	16 372 009	148 295	98 901	22 202 128	206 827	157 321
Razem	68 716 377	553 489	503 864	60 758 372	899 392	823 721
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap)	1 859 368	4 207	43 265	4 278 758	1 320	50 325
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	6 983 603	4 350	910 946	5 642 898	0	225 680
Razem	8 842 970	8 557	954 211	9 921 656	1 320	276 005
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	123 822	0	20 536	130 585	0	24 576
Razem	123 822	0	20 536	130 585	0	24 576
Razem pochodne instrumenty finansowe	77 683 169	562 046	1 478 611	70 810 613	900 712	1 124 302

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

16. Rachunkowość zabezpieczeń

Grupa stosuje rachunkowość zabezpieczeń w zakresie zabezpieczenia wartości godziwej udzielonego kredytu o stałej stopie procentowej. Instrumentem zabezpieczającym jest swap na stopę procentową, gdzie Grupa płaci kupon oparty o stałą stopę procentową a otrzymuje kupon oparty o stopę zmienną.

Pod koniec grudnia 2005 roku Jednostka Dominująca udzieliła na okres 15 lat kredytu o stałej stopie procentowej w wartości nominalnej 45 mln EUR, zabezpieczając go transakcją swap na stopę procentową w wartości nominalnej 44,9 mln EUR. Wartość zmiany wyceny kredytu i transakcji zabezpieczającej według stanu na dzień 31 grudnia 2015 i 2014 roku zaprezentowano w poniższych tabelach. Informacje na temat części nieefektywnej zabezpieczenia odniesionej do wyniku finansowego prezentuje nota 8.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	4 040	-7 640
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego	-3 514	7 897
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	526	257
Wynik odsetkowy na instrumencie pochodnym zabezpieczającym	-4 916	-4 905
	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wartość nominalna instrumentu zabezpieczającego	123 822	130 585
Wartość nominalna instrumentu zabezpieczanego	123 822	130 603

Grupa stosuje także rachunkowość zabezpieczeń w zakresie zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w CHF i EUR oraz lokat opartych o zmienną stopę WIBOR, wynikającej z ryzyka zmiany stóp procentowych oraz ryzyka kursowego. Instrumentami zabezpieczającymi są:

- walutowy swap na stopę procentową, gdzie Grupa płaci kupon oparty o stopę CHF LIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz złotych polskich,
- transakcja forward, w której Grupa sprzedaje CHF,
- walutowy swap na stopę procentową, gdzie Bank płaci kupon oparty o stopę EUR LIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w EUR oraz złotych polskich.

Wartości nominalne i godziwe instrumentów pochodnych zabezpieczających zostały zaprezentowane w nocie 15.

Kwoty rozpoznane w skonsolidowanym rachunku zysków i strat i w kapitale z aktualizacji wyceny z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (cash flow hedge) prezentuje poniższe zestawienie.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie - brutto)	10 585	-52 419
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	212 292	114 263
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	-1 010	1 787

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (cash flow hedge) prezentuje poniższe zestawienie.

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie) na początek okresu	-57 443	-5 025
Kapitał z aktualizacji wyceny (wycena wraz z odsetkami zrealizowanymi w okresie)	-600 204	-210 891
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	-212 292	-114 253
Wynik z tytułu rewaluacji na instrumentach pochodnych zabezpieczających	822 071	274 514
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	1 010	-1 787
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie) na koniec okresu	-46 858	-57 443

Oczekuje się, że relacja zabezpieczająca (w ramach rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych) będzie generować przepływy pieniężne w okresie do maja 2022 roku.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Poniższe tabele prezentują wartości nominalne instrumentów pochodnych zabezpieczających w podziale na umowy termin zapadalności:

31 grudnia 2015	Umowy termin zapadalności					Razem
	do 1 miesiąca	od 1 do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 do 5 lat	powyżej 5 lat	
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap)	1 062 221	690 204	106 943	0	0	1 859 368
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	389 000	338 275	4 936 990	1 319 338	6 983 603
Razem	1 062 221	1 079 204	445 218	4 936 990	1 319 338	8 842 970
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	0	0	0	123 822	0	123 822
Razem	0	0	0	123 822	0	123 822
31 grudnia 2014						
31 grudnia 2014	Umowy termin zapadalności					Razem
	do 1 miesiąca	od 1 do 3 miesięcy	od 3 miesięcy do 1 roku	od 1 do 5 lat	powyżej 5 lat	
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne						
Walutowe kontrakty (fx swap)	2 731 151	1 547 607	0	0	0	4 278 758
Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	0	0	0	3 605 330	2 037 568	5 642 898
Razem	2 731 151	1 547 607	0	3 605 330	2 037 568	9 921 656
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą						
Kontrakty swap dla stóp procentowych (IRS)	0	0	0	0	130 585	130 585
Razem	0	0	0	0	130 585	130 585

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

17. Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Obligacje i bony wyemitowane przez Skarb Państwa	332 392	196 511
Obligacje zamienne na akcje	0	63 808
Bony pieniężne NBP	12 146 112	0
Obligacje korporacyjne	74 316	78 962
Listy zastawne	17 590	22 343
Razem	12 570 410	361 623

Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu są oprocentowane w oparciu o zmienne rynkowe stopy procentowe.

Obligacje zamienne na akcje stanowiły złożony instrument finansowy, instrument pochodny wbudowany w obligację oparty był na nienotowanym instrumencie kapitałowym, którego wartość godziwa również nie była możliwa do rzetelnego ustalenia. W związku z powyższym cały instrument był klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu i wyceniany według zamortyzowanego kosztu pomniejszonego o utratę wartości. W 2015 obligacje te zostały w całości wykupione.

Kwota należności długoterminowych z tytułu instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej na koniec 2015 roku wynosiła 384 798 tys. zł (345 780 tys. zł na koniec 2014 roku).

18. Inwestycyjne papiery wartościowe

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Stan początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia (sprzedaż, wykup, inne)	Zmiana naliczonych odsetek, dyskonta i wyceny	Różnice kursowe	Utrata wartości	Stan na koniec okresu
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności							
Obligacje skarbowe	1 751 553	730 000	-500 000	-16 596	0	0	1 964 957
Bony pieniężne NBP	9 699 462	0	-9 700 000	538	0	0	0
Razem utrzymywane do terminu zapadalności	11 451 014	730 000	-10 200 000	-16 057	0	0	1 964 957
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży							
Udziały kapitałowe	42 104	29	-452	53 816	-2	0	95 495
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG	180 766	5 374 000	-5 326 000	50	0	0	228 816
Obligacje korporacyjne	351 353	138 578	-168 044	-1 917	0	0	319 970
Obligacje skarbowe	503 872	1 205 061	-480 000	3 485	0	0	1 232 417
Razem dostępne do sprzedaży	1 078 095	6 717 667	-5 974 496	55 434	-2	0	1 876 698
Razem	12 529 109	7 447 667	-16 174 496	39 376	-2	0	3 841 655

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Stan początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia (sprzedaż, wykup, inne)	Zmiana naliczonych odsetek, dyskonta i wyceny	Różnice kursowe	Utrata wartości	Stan na koniec okresu
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności							
Obligacje skarbowe	1 248 498	495 876	0	7 179	0	0	1 751 553
Bony pieniężne NBP	0	9 699 462	0	0	0	0	9 699 462
Razem utrzymywane do terminu zapadalności	1 248 498	10 195 337	0	7 179	0	0	11 451 014
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży							
Udziały kapitałowe	69 768	2 724	-28 047	0	6	-2 348	42 104
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG	189 975	1 352 813	-1 370 000	7 978	0	0	180 766
Obligacje korporacyjne	294 169	109 404	-59 174	6 954	0	0	351 353
Obligacje skarbowe	0	497 750	0	6 122	0	0	503 872
Razem dostępne do sprzedaży	553 912	1 962 691	-1 457 221	21 054	6	-2 348	1 078 095
Razem	1 802 410	12 158 028	-1 457 221	28 233	6	-2 348	12 529 109

Informacje na temat wartości godziwej inwestycyjnych papierów wartościowych prezentuje nota 38. Na dzień 31 grudnia 2015 i 31 grudnia 2014 łączny odpis z tytułu utraty wartości inwestycji kapitałowych wynosił 14 548 tys. zł.

Kwota należności długoterminowych z tytułu inwestycyjnych papierów wartościowych na koniec 2015 roku wynosiła 3 622 192 tys. zł (2 274 245 tys. zł na koniec 2014 roku).

W grudniu 2015 roku Bank otrzymał informację na temat rozliczenia nabycia 100% akcji Visa Europe Limited („Visa Europe”) przez Visa Inc. Termin rozliczenia transakcji jest zaplanowany na 2 kwartał 2016 roku, po uzyskaniu wymaganych zgód regulacyjnych. Zgodnie z otrzymaną informacją w wyniku rozliczenia transakcji Bank będzie uprawniony do uzyskania płatności gotówkowej w wysokości 12 604 tys. Euro oraz uprzywilejowanych akcji Visa Inc. o wartości 4 325 tys. Euro. Powyższe wartości nie są ostateczne i mogą zostać zmienione w wyniku ustalenia kosztów transakcji lub uwzględnienia uzasadnionych zastrzeżeń właścicieli akcji Visa Europe w zakresie przyznania płatności z tytułu rozliczenia tej transakcji. W transakcji przewidziana jest także dodatkowa płatność gotówkowa po zakończeniu 16 kwartału od momentu rozliczenia transakcji, pod warunkiem uczestnictwa Banku w systemie płatności VISA przez ten okres. Na dzień sprawozdawczy wiarygodna wycena tej płatności nie jest możliwa.

Na 31 grudnia 2015 Bank dokonał przeszacowania wartości posiadanej akcji w Visa Europe do wartości godziwej ustalonej jako wartość przyznanej płatności gotówkowej w wysokości 12 604 tys. Euro, równowartość w złotych 53 712 tys. Wynik z tytułu przeszacowania został zaprezentowany w Kapitale z aktualizacji wyceny z tytułu wyceny aktywów dostępnych do sprzedaży. Bank nie uwzględnił części rozliczenia związanej z przyznaniem akcji w Visa Inc. ze względu na brak możliwości wiarygodnej wyceny tych akcji na dzień sprawozdawczy.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

19. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Segmentacja klientów zastosowana w poniższych notach opiera się na klasach ryzyka przypisanych do poszczególnych klientów zgodnie z wewnętrznymi zasadami Grupy i jest odmienna w stosunku do klasyfikacji klientów zaprezentowanej w nocie 4 Informacje dotyczące segmentów działalności, opierającej się na modelu biznesowym Grupy.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury podmiotowej	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto
Klienci indywidualni	19 923 568	619 266	19 304 302	18 758 999	625 807	18 133 192
Klienci mikro	5 871 098	464 692	5 406 406	5 428 491	467 624	4 960 867
Duże przedsiębiorstwa	13 322 786	874 370	12 448 416	15 919 169	910 645	15 008 524
<i>w tym transakcje buy-sell-back</i>	40 429	0	40 429	1 651 297	0	1 651 297
Małe i średnie przedsiębiorstwa	2 110 144	84 726	2 025 418	1 778 881	91 810	1 687 071
Sektor publiczny	21 679	96	21 583	29 779	135	29 644
Razem	41 249 275	2 043 150	39 206 125	41 915 319	2 096 021	39 819 298

W saldzie kredytów i pożyczek udzielonych klientom uwzględnione zostały należności z tytułu leasingu finansowego.

Kwota należności długoterminowych z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom na koniec 2015 roku wynosiła 29 602 843 tys. zł (28 672 534 tys. zł na koniec 2014 roku).

Informacje na temat wartości odpisów aktualizujących wartość należności z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom, prezentuje nota 6.

Wartość transakcji z przyrzeczeniem odkupu (buy sell back) zawartych z klientami na 31 grudnia 2015 r. wynosiła 40 429 tys. złotych (na 31 grudnia 2014 wartość tych transakcji wynosiła 1 651 297 tys. złotych), wartość godziwa papierów wartościowych nabytych w ramach tych transakcji na 31 grudnia 2015 r. wynosiła 40 209 tys. złotych (na 31 grudnia 2014 r. wartość godziwa była równa 1 631 976 tys. złotych).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej

31 grudnia 2015

	Kredyty i pożyczki udzielone klientom bez przesłanki utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki udzielone klientom z przesłanką utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane indywidualnie	Odpis tworzony indywidualnie	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane grupowo	Odpis tworzony grupowo	Wartość netto
Należności od klientów indywidualnych	18 983 226	64 273	2 122	0	45 534	21 468	892 686	533 525	19 304 302
Należności od klientów mikro	5 021 442	32 625	4 397	0	162 636	123 033	682 623	309 034	5 406 406
Należności od dużych przedsiębiorstw	11 379 179	56 777	560 895	23 698	1 234 867	771 561	147 845	22 334	12 448 416
w tym transakcje buy-sell-back	40 429	0	0	0	0	0	0	0	40 429
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	1 990 194	8 924	25 430	1 744	94 520	74 058	0	0	2 025 418
Należności od sektora publicznego	21 679	96	0	0	0	0	0	0	21 583
Razem	37 395 720	162 695	592 844	25 442	1 537 557	990 120	1 723 154	864 893	39 206 125

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej

31 grudnia 2014

	Kredyty i pożyczki udzielone klientom bez przesłanki utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki udzielone klientom z przesłanką utraty wartości i bez rozpoznanej utraty wartości	Odpis tworzony grupowo IBNR	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane indywidualnie	Odpis tworzony indywidualnie	Kredyty i pożyczki z utratą wartości analizowane grupowo	Odpis tworzony grupowo	Wartość netto
Należności od klientów indywidualnych	17 866 825	84 570	0	0	36 398	17 806	855 776	523 431	18 133 192
Należności od klientów mikro	4 602 437	52 847	0	0	197 413	128 825	628 641	285 952	4 960 867
Należności od dużych przedsiębiorstw	13 880 739	45 730	496 215	20 679	1 542 215	844 236	0	0	15 008 524
w tym transakcje buy-sell-back	1 651 297	0	0	0	0	0	0	0	1 651 297
Należności od małych i średnich przedsiębiorstw	1 647 328	7 887	19 890	1 297	111 663	82 626	0	0	1 687 071
Należności od sektora publicznego	29 779	135	0	0	0	0	0	0	29 644
Razem	38 027 108	191 169	516 105	21 976	1 887 689	1 073 493	1 484 417	809 383	39 819 298

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Należności z tytułu leasingu finansowego

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności brutto z tytułu leasingu finansowego o terminie zapadalności:	5 397 440	5 049 692
Nie dłuższym niż 1 rok	2 142 987	1 928 916
Od roku do 5 lat	3 031 711	2 800 879
Powyżej 5 lat	222 742	319 897
Niezrealizowane przyszłe przychody finansowe z tytułu leasingu finansowego:	418 571	443 306
Nie dłuższym niż 1 rok	187 936	184 810
Od roku do 5 lat	209 648	221 474
Powyżej 5 lat	20 987	37 022
Bieżąca wartość przyszłych rat leasingu finansowego	4 978 869	4 606 386
Bieżąca wartość przyszłych rat leasingu finansowego o terminie zapadalności:	4 978 869	4 606 386
Nie dłuższym niż rok	1 955 051	1 744 106
Od roku do 5 lat	2 822 063	2 579 405
Powyżej 5 lat	201 755	282 875

Charakterystyka portfela

Struktura portfela leasingowego (według wartości netto) z podziałem na rodzaje środków:

	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
		%		%
Leasing środków transportu	3 488 436	73%	3 482 559	80%
Leasing nieruchomości	455 515	10%	410 002	9%
Leasing maszyn i urządzeń	811 020	17%	474 668	11%
Razem	4 754 971	100%	4 367 229	100%

W transakcjach leasingu finansowego nie występuje niegwarantowana wartość rezydualna przedmiotów leasingu. Korzystający nabywają przedmiot leasingu po zakończeniu umowy w cenie ustalonej na poziomie niższym niż wartość rynkowa. Sporadycznie występuje gwarancja nabycia przedmiotu leasingu po zakończeniu umowy leasingu przez podmioty trzecie.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Charakterystyka portfela leasingowego dla umów zawartych w roku:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Maszyny i urządzenia		
Cena zakupu	561 712	456 693
Wartość finansowana	479 791	395 750
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	50	50
Liczba kontraktów	6 150	4 339
Środki transportu		
Cena zakupu	2 327 084	2 163 056
Wartość finansowana	1 932 492	1 782 530
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	43	44
Liczba kontraktów	18 376	16 857
Nieruchomości		
Cena zakupu	35 953	141 790
Wartość finansowana	28 644	105 829
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	120	120
Liczba kontraktów	9	11
Razem		
Cena zakupu	2 924 749	2 761 539
Wartość finansowana	2 440 927	2 284 109
Średnia długość kontraktu (w miesiącach)	45	48
Liczba kontraktów	24 535	21 207

	Umowy zawarte w 2015 roku – stan na 31 grudnia 2015	Umowy zawarte w 2014 roku – stan na 31 grudnia 2014
Niezrealizowane przychody odsetkowe		
1-3 miesiące	24 488	25 063
3 miesiące - 1 rok	62 546	64 785
1 rok - 5 lat	106 912	120 101
Powyżej 5 lat	2 255	10 283
Razem	196 201	220 232

	Umowy zawarte w 2015 roku – stan na 31 grudnia 2015	Umowy zawarte w 2014 roku – stan na 31 grudnia 2014
Suma minimalnych opłat leasingowych		
1-3 miesiące	171 331	132 400
3 miesiące - 1 rok	512 579	402 782
1 rok - 5 lat	1 609 844	1 396 026
Powyżej 5 lat	22 173	72 242
Razem	2 315 927	2 003 450

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

20. Wartości niematerialne

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Wartość firmy	Marka „Polbank”	Relacje z klientami	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	70 400	677 336	35 885	10 977	1 027 564
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	0	53 280	788	0	54 068
Zwiększenia bezpośrednie w ciągu roku	0	0	0	8 763	45 796	0	54 559
Przejęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	0	0	0	44 517	-45 007	0	-491
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	-18 424	-2 284	-2 149	-22 858
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	70 400	712 191	34 389	8 828	1 058 774
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	0	0	29 884	407 623	0	0	437 507
Amortyzacja okresu	0	0	13 951	70 773	0	0	84 724
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	0	-15 773	0	0	-15 773
Stan na 31 grudnia	0	0	43 835	462 622	0	0	506 457
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	0	0	0	9	649	0	658
Zwiększenia	0	0	0	0	0	0	0
Zmniejszenia	0	0	0	0	0	0	0
Stan na 31 grudnia	0	0	0	9	649	0	658
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	40 516	269 704	35 236	10 977	589 399
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	26 565	249 560	33 740	8 828	551 659

W 2015 roku i 2014 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania do nabycia wartości niematerialnych i prawnych na 31 grudnia 2015 r., wynikające z podpisanych umów z kontrahentami, wynosiły 1 431 tys. zł (2 869 tys. zł na 31 grudnia 2014 r.). Zobowiązania te zostaną zrealizowane w ciągu jednego roku.

Grupa zalicza do wartości niematerialnych wartość firmy, markę „Polbank” i relacje z klientami, które zostały rozpoznane w wyniku transakcji połączenia z Polbank EFG S.A.

Wartość firmy oraz marka „Polbank”, posiadają nieokreślony okres użytkowania, w związku z tym nie są amortyzowane, natomiast podlegają corocznym testom na utratę wartości. Na dzień 31 grudnia 2015 roku Jednostka Dominująca przeprowadziła testy na utratę wartości firmy i marki „Polbank” – nie stwierdzono konieczności utworzenia odpisu aktualizującego z tego tytułu.

Relacje z klientami są amortyzowane przy zastosowaniu metody degresywnej w okresie 5 lat (depozyty) oraz 10 lat (kredyty). W przypadku wystąpienia przesłanek podlegają testom na utratę wartości (por. nota 2.16.2. skonsolidowanego sprawozdania finansowego).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Testy na utratę wartości powyższych wartości niematerialnych zostały opisane w nocie 3.5 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Na 31 grudnia 2015 roku utworzony odpis z tytułu utraty wartości dotyczył oprogramowania komputerowego w budowie, w przypadku którego Grupa podjęła decyzję o zaniechaniu kontynuacji danych projektów.

Za okres kończący się 31 grudnia 2014	Wartość firmy	Marka „Polbank”	Relacje z klientami	Oprogramowanie komputerowe	Oprogramowanie komputerowe w budowie	Zaliczki na wartości niematerialne	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	70 400	624 852	81 769	14 853	1 024 840
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	0	0	120 064	-43 638	0	76 425
Zwiększenie bezpośrednie w ciągu roku	0	0	0	9 898	66 528	0	76 426
Przejęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	0	0	0	110 166	-110 166	0	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	0	-67 579	-2 246	-3 876	-73 701
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	70 400	677 336	35 885	10 977	1 027 564
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	0	0	11 745	380 753	0	0	392 498
Amortyzacja okresu	0	0	18 139	82 469	0	0	100 607
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	0	-55 598	0	0	-55 598
Stan na 31 grudnia	0	0	29 884	407 623	0	0	437 507
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	0	0	0	2 051	1 550	0	3 601
Zwiększenia	0	0	0	40	0	0	40
Zmniejszenia	0	0	0	-2 082	-901	0	-2 983
Stan na 31 grudnia	0	0	0	9	649	0	658
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	32 966	200 000	58 655	242 048	80 219	14 853	628 741
Stan na 31 grudnia	32 966	200 000	40 516	269 704	35 236	10 977	589 399

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

21. Rzeczowe aktywa trwałe

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Zaliczki na rzeczowe aktywa trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	240 590	336 428	187 929	42 926	9 441	2 369	819 683
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:							
Zwiększenia bezpośrednie w ciągu roku	648	12 631	59 395	822	9 363	515	83 373
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	1 471	7 654	0	1 090	-9 717	0	499
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	-9 756	-17 124	-57 210	-3 223	-240	0	-87 554
Stan na 31 grudnia	232 953	339 589	190 114	41 616	8 846	2 884	816 002
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	171 849	248 958	51 126	34 579	0	0	506 512
Amortyzacja okresu	15 784	31 230	27 242	2 340	0	0	76 595
Zmniejszenia w ciągu roku	-6 039	-16 520	-29 274	-3 108	0	0	-54 941
Zmiana klasyfikacji i inne	0	-4	0	4	0	0	0
Stan na 31 grudnia	181 593	263 664	49 094	33 814	0	0	528 166
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	396	4 262	3 782	32	1 703	0	10 175
Zwiększenia	3 188	802	375	62	0	0	4 427
Zmniejszenia	-2 524	-409	0	-62	0	0	-2 994
Stan na 31 grudnia	1 060	4 655	4 157	32	1 703	0	11 608
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	68 346	83 208	133 021	8 315	7 738	2 369	302 996
Stan na 31 grudnia	50 299	71 269	136 863	7 769	7 143	2 884	276 229

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Urządzenia techniczne i maszyny	Środki transportu	Inne środki trwałe	Środki trwałe w budowie	Zaliczki na rzeczowe aktywa trwałe	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO							
Stan na 1 stycznia	235 943	337 800	157 622	45 393	6 732	3 624	787 114
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	13 312	10 699	84 639	896	3 309	0	112 856
Zwiększenia bezpośrednie w ciągu roku	11 341	5 073	84 639	450	11 352	0	112 856
Przyjęcie do użytkowania z nakładów lub zmiana klasyfikacji	1 971	5 626	0	446	-8 043	0	0
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	-8 665	-12 071	-54 332	-3 363	-601	-1 255	-80 287
Stan na 31 grudnia	240 590	336 428	187 929	42 926	9 441	2 369	819 683
UMORZENIE							
Stan na 1 stycznia	154 889	225 138	55 069	34 248	0	0	469 344
Amortyzacja okresu	15 181	33 793	24 778	3 024	0	0	76 776
Zmniejszenia w ciągu roku	0	-9 964	-28 721	-2 697	0	0	-41 383
Zmiana klasyfikacji	1 779	-8	0	4	0	0	1 775
Stan na 31 grudnia	171 849	248 958	51 126	34 579	0	0	506 512
ODPISY AKTUALIZUJĄCE							
Stan na 1 stycznia	8 123	1 483	3 299	471	2284	0	15 660
Zwiększenia	736	4 205	710	30	0	0	5 681
Zmniejszenia	-8 464	-1 426	-227	-469	-581	0	-11 166
Stan na 31 grudnia	396	4 262	3 782	32	1 703	0	10 175
WARTOŚĆ NETTO							
Stan na 1 stycznia	72 931	111 179	99 254	10 674	4 448	3 624	302 110
Stan na 31 grudnia	68 346	83 208	133 021	8 315	7 738	2 369	302 996

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

W 2015 roku i 2014 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania do nabycia środków trwałych na 31 grudnia 2015 r., wynikające z podpisanych umów z kontrahentami, wynosiły 3 860 tys. zł. 47 tys. zł na 31 grudnia 2014). Zobowiązania te zostaną zrealizowane w ciągu jednego roku.

Grupa według stanu na 31 grudnia 2015 roku i na 31 grudnia 2014 roku nie jest użytkownikiem obcych środków trwałych na podstawie umów leasingu finansowego.

Na 31 grudnia 2015 roku Grupa rozpoznała odpis z tytułu utraty wartości środków trwałych ze względu na podjęte decyzje o zaniechaniu dalszej budowy tych środków trwałych lub decyzje o zaprzestaniu użytkowania tych środków trwałych.

22. Inne aktywa

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Aktywa finansowe brutto, w tym:		
Inkaso weksli i czeków	368	526
Dłużnicy różni	100 717	56 437
Rozrachunki z biurami maklerskimi – należności	5 225	4 414
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych – należności	76 052	76 725
Aktywa finansowe brutto razem	182 362	138 101
Odpisy aktualizujące	-4 925	-3 637
Aktywa finansowe netto razem	177 438	134 464
Aktywa niefinansowe brutto, w tym:		
Koszty zapłacone z góry	50 249	45 200
Przychody do otrzymania	3 787	1 032
Aktywa przejęte za długi	9 125	21 706
Inne	10 432	13 517
Rozrachunki publiczno - prawne	57 680	78 335
Aktywa niefinansowe brutto razem	131 273	159 790
Odpisy aktualizujące	-3 209	-3 529
Aktywa niefinansowe netto razem	128 063	156 261
Razem	305 501	290 725

Kwota należności długoterminowych na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 22 766 tys. zł (22 119 tys. zł w 2014 roku).

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Sprawa sporna w zakresie zobowiązań Jednostki Dominującej z tytułu podatku dochodowego

Rozrachunki publiczno prawne zawierają przede wszystkim kwotę należności spornych z tytułu nadpłaconego podatku dochodowego. W 2009 roku miały miejsce w Jednostce Dominującej dwie kontrole podatkowe dotyczące prawidłowości rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych w latach 2004 i 2007. W 2012 roku odbyła się kolejna kontrola dotycząca prawidłowości rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych za rok 2006. W wyniku tych kontroli organy podatkowe wyraziły odmienną od Zarządu Jednostki Dominującej opinię co do podatkowego ujęcia wyniku na inwestycjach dokonywanych w latach 2004, 2006 i 2007. Jednostka Dominująca stojąc na stanowisku uznającym prawidłowość dokonanych przez siebie rozliczeń podatku, dokonała uiszczenia zobowiązania podatkowego wskazanego przez organy podatkowe wraz z odsetkami i rozpoznała należność od Urzędu Skarbowego. Postępowania podatkowe dotyczące rozliczeń podatku dochodowego zostały zakończone decyzjami Dyrektora Izby Skarbowej. Jednostka Dominująca wniosła skargi na w/w decyzje do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego.

Wojewódzki Sąd Administracyjny uchylił wydane decyzje dla lat 2004, 2006 i 2007. Organ podatkowy wniosł skargi kasacyjne dla lat 2004, 2006 i 2007. W dniu 24 listopada 2015 Naczelny Sąd Administracyjny uchylił zaskarżone wyroki i przekazał sprawy do ponownego rozpoznania przed WSA. Kwota należności spornych z tego tytułu wynosi 79 920 tys. zł, w tym należność główna 57 188 tys. zł., oraz zapłacone odsetki za zwłokę 22 732 tys. zł.

Sprawa sporna w zakresie zobowiązań jednostki zależnej z tytułu podatku dochodowego

W 2008 roku miała miejsce w jednostce zależnej – Raiffeisen-Leasing Polska S.A. kontrola podatkowa dotycząca prawidłowości rozliczeń w podatku dochodowym od osób prawnych w 2006 roku. W wyniku tej kontroli organy podatkowe wyraziły odmienną od Zarządu spółki opinię, co do podatkowego ujęcia wyniku na inwestycjach dokonywanych w 2006 roku. Spółka stojąc na stanowisku uznającym prawidłowości dokonanych przez siebie rozliczeń podatku, dokonał uiszczenia zobowiązania podatkowego wskazanego przez organy podatkowe oraz rozpoznał należność od Urzędu Skarbowego. Na dzień 31 grudnia 2015 roku, saldo należności z tego tytułu wyniosło 14 176 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2014 roku również w kwocie 14 176 tys. zł).

Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie w dniu 17 listopada 2015 roku w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesioną przez Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie uchylił wyrok sądu pierwszej instancji i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie. W dniu 12 lutego 2016 roku Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie odrzucił skargę Spółki i utrzymał w mocy decyzję Dyrektora Izby Skarbowej w Warszawie. Do dnia zatwierdzenia niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego przez Zarząd Jednostki Dominującej wyrok Wojewódzkiego

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Sądu Administracyjnego w Warszawie nie uprawomocnił się. Spółka zamierza złożyć skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie.

Ocena ryzyka powyższych spraw przez Zarząd Jednostki Dominującej

Polskie przepisy podatkowe podlegają interpretacjom oraz zmianom, stąd jak zaprezentowano powyżej, istnieje teoretyczna możliwość, iż interpretacja tych przepisów przez władze skarbowe może być inna niż zastosowana przez Grupę, co może skutkować dążeniem organów podatkowych do ustalenia innego wymiaru podatku od tego, który został zapłacony przez Grupę.

Tym niemniej, na dzień zatwierdzenia sprawozdania finansowego Zarząd Jednostki Dominującej podtrzymuje prawidłowość rozliczeń podatkowych dokonanych przez Jednostkę Dominującą i jednostkę zależną Raiffeisen-Leasing Polska S.A.. W ocenie Zarządu Jednostki Dominującej oraz ocenie Grupy ustalenia postępowania kontrolnego organów skarbowych są bezzasadne i należy spodziewać się pozytywnego dla Jednostki Dominującej rozstrzygnięcia opisanego kwestii, co w konsekwencji będzie skutkowało zwrotem przez Urząd Skarbowy zapłaconych dotychczas należności wraz z odsetkami.

Zmiana stanu odpisów aktualizujących wartość innych należności	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Stan odpisów na początek okresu	7 166	17 705
Objęcie konsolidacją po raz pierwszy	0	1 708
Reklasyfikacja	0	-3 502
Utworzenie odpisów na utratę wartości	4 887	4 434
Wykorzystanie odpisów na utratę wartości	-785	-5 815
Rozwiązanie odpisów na utratę wartości	-3 134	-7 363
Stan odpisów na koniec okresu	8 134	7 166

23. Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Rachunki bieżące	251 817	958 183
Depozyty terminowe	226 973	858 558
Kredyty otrzymane	12 610 007	13 158 967
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	0	1 413 968
Razem	13 088 797	16 389 675

Kwota zobowiązań długoterminowych wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych na koniec 2015 roku wynosiła 6 536 310 tys. zł (8 617 744 tys. zł na koniec 2014 roku).

Na 31 grudnia 2015 Jednostka Dominująca nie posiadała transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) zawartych z bankami i pozostałymi instytucjami finansowymi. Na 31 grudnia 2014 wartość transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) z bankami i pozostałymi instytucjami finansowymi wynosiła 1 413

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

968 tys. zł, wartość godziwa papierów wartościowych sprzedanych w ramach tych transakcji wynosiła 1 397 146 tys. zł.

24. Zobowiązania wobec klientów

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	17 512 927	14 011 513
Zobowiązania wobec klientów mikro	1 978 426	1 751 903
Zobowiązania wobec dużych przedsiębiorstw	14 608 143	14 284 659
Zobowiązania wobec małych i średnich przedsiębiorstw	3 662 650	2 830 216
Razem	37 762 146	32 878 290

Kwota zobowiązań długoterminowych wobec klientów na 31 grudnia 2015 roku wynosiła 67 935 tys. zł (318 385 tys. zł na 31 grudnia 2014 roku).

Na 31 grudnia 2015 roku Jednostka Dominująca nie posiadała transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) zawartych z klientami. Na 31 grudnia 2014 r wartość tych transakcji wynosiła 208 678 tys. zł, wartość godziwa papierów wartościowych sprzedanych w ramach transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) z klientami wynosiła 206 327 tys. zł.

25. Zobowiązania podporządkowane

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Pożyczka o wartości 25 milionów EUR z terminem zapadalności w 2017 roku	106 812	106 870
Pożyczka o wartości 50 milionów EUR z terminem zapadalności w 2024 roku	213 095	213 136
Pożyczka o wartości 95 milionów EUR z terminem zapadalności w 2022 roku	404 882	0
Razem	724 789	320 006

Pożyczki podporządkowane są płatne przez Jednostkę Dominującą w terminie zapadalności. W 2015 oraz w 2014 roku Jednostka Dominująca nie odnotowała żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszyła żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań. Pożyczki nie są dodatkowo zabezpieczone. Wszystkie pożyczki zostały udzielone przez Raiffeisen Bank International.

Zgodnie z decyzjami Komisji Nadzoru Finansowego (KNF), Jednostka Dominująca może zaliczać zobowiązania podporządkowane do funduszy własnych Jednostki Dominującej, za wyjątkiem pożyczki o wartości 95 milionów EUR z terminem zapadalności w 2022 roku, w przypadku której Jednostka Dominująca złożyła wniosek do KNF o wyrażenie zgody na zaliczenie jej do funduszy własnych Jednostki Dominującej i oczekuje na decyzję KNF. Na użytek wyliczenia funduszy własnych Jednostki Dominującej, kwoty stanowiące pożyczki podporządkowane zaliczane na poczet funduszy ulegają stopniowej amortyzacji zgodnie z regulacjami KNF.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Całość salda pożyczek podporządkowanych na koniec 2015 roku stanowią zobowiązania długoterminowe, analogicznie do 31 grudnia 2014 roku.

26. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Stan na początek roku	Zwiększenia z emisji	Zmniejszenia z tytułu spłaty odsetek	Zmiana naliczonych odsetek i pozostałe	Stan na koniec roku
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych Jednostki Dominującej	501 960	0	-15 890	15 755	501 825
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych spółki sekuryzacyjnej	634 434	617 700	-13 464	18 182	1 256 852
Razem	1 136 394	617 700	-29 354	33 937	1 758 677

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Stan na początek roku	Zwiększenia z emisji	Zmiana naliczonych odsetek	Pozostałe zmiany	Stan na koniec roku
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych Jednostki Dominującej	0	500 000	1 960	0	501 960
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych spółki sekuryzacyjnej	0	633 719	715	0	634 434
Razem	0	1 133 719	2 675	0	1 136 394

19 listopada 2014 r. Jednostka Dominująca wyemitowała „Obligacje na okaziciela Serii A Raiffeisen Bank Polska S.A.” opiewające na kwotę 500 mln złotych. Obligacje te są niezabezpieczone, niepodporządkowane, denominowane w złotych z terminem wykupu w dniu 19 listopada 2017 roku. Oprocentowanie obligacji opiera się na stawce WIBOR 6M, powiększonej o marżę odsetkową w wysokości 1,3 proc. Odsetki są płacone w okresach półrocznych. Emisja „Obligacji na okaziciela Serii A Raiffeisen Bank Polska S.A.” jest pierwszą częścią programu emisji obligacji korporacyjnych Jednostki Dominującej na łączną kwotę 2 mld złotych.

W grudniu 2014 roku spółka celowa ROOF Poland Leasing 2014 Ltd. wyemitowała obligacje na kwotę 636 mln zł z pierwotnym maksymalnym terminem wykupu do 2028 roku. W grudniu 2015 roku w związku ze zmianą programu wyemitowano obligacje na kwotę 618 mln zł oraz określono nowy maksymalny termin wykupu wszystkich obligacji w programie do 2025 roku. Zabezpieczenie spłaty obligacji stanowią należności leasingowe będące przedmiotem sekuryzacji. Oprocentowanie obligacji jest zmienne, odsetki są wypłacane w okresach kwartalnych.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

27. Pozostałe zobowiązania

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Zobowiązania finansowe, w tym:		
Rozrachunki międzybankowe	58 209	87 558
Rozrachunki z biurami maklerskimi	1 475	1 878
Wierzyciele różni i rozliczenia międzyokresowe kosztów	222 019	150 456
Zobowiązania z tytułu rozliczeń z tytułu kart płatniczych	31 025	20 764
Zobowiązania finansowe razem	312 728	260 656
Zobowiązania niefinansowe, w tym:		
Przychody pobierane z góry	68 672	66 716
Rozrachunki publiczno-prawne	28 727	19 192
Pozostałe	19 890	34 409
Zobowiązania niefinansowe razem	117 289	120 317
Razem	430 018	380 974

Kwota zobowiązań długoterminowych wyniosła na dzień 31 grudnia 2015 roku 37 212 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2014 roku 26 874 tys. zł.

28. Grupa jako leasingobiorca

W przypadku leasingu operacyjnego, gdzie Grupa jest leasingobiorcą, minimalne przyszłe płatności z tytułu leasingu w ramach nieodwołalnych umów leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Poniżej 1 roku	122 819	183 932
Od 1 roku do 5 lat	257 082	300 902
Powyżej 5 lat	148 767	131 010
Razem	528 668	615 844

Wymienione w tabeli zobowiązania związane są z zawartymi umowami leasingu operacyjnego budynków lub lokali na potrzeby prowadzonej działalności gospodarczej.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

29. Grupa jako leasingodawca

Wartość środków trwałych oddanych w leasing operacyjny prezentują poniższe zestawienia:

31 grudnia 2015	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Razem
WARTOŚĆ BRUTTO				
Stan na początek roku	11 177	0	173 906	185 083
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	0	575	56 645	57 220
Zwiększenia bezpośrednie w ciągu roku	0	575	56 645	57 220
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	0	-53 650	-53 650
Stan na koniec roku	11 177	575	176 901	188 653
UMORZENIE				
Stan na początek roku	209	0	48 711	48 920
Amortyzacja roku	428	1	24 890	25 319
Zmniejszenia w ciągu roku	0	0	-28 281	-28 281
Stan na koniec roku	637	1	45 320	45 958
ODPISY AKTUALIZUJĄCE				
Stan na początek roku	0	0	3 597	3 597
Zwiększenia	0	0	273	273
Stan na koniec roku	0	0	3 870	3 870
WARTOŚĆ NETTO				
Stan na początek roku	10 968	0	121 598	132 566
Stan na koniec roku	10 540	574	127 711	138 825
31 grudnia 2015				
Suma przyszłych minimalnych opłat z leasingu operacyjnego po dniu bilansowym		Przychody od podmiotów powiązanych z Jednostką Dominującą	Przychody od podmiotów pozostałych	Razem
Do 1 roku		4 410	22 852	27 262
Od 1 roku do 5 lat		14 536	25 217	39 753
Powyżej 5 lat		0	504	504
Razem		18 946	48 069	67 015

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

	Budynki, lokale i ulepszenia w obcych obiektach	Środki transportu	Razem
31 grudnia 2014			
WARTOŚĆ BRUTTO			
Stan na początek roku	474	148 713	149 187
Zwiększenia stanu w ciągu roku, w tym:	10 703	72 093	82 796
Zwiększenia bezpośrednie w ciągu roku	10 703	72 093	82 796
Zmniejszenia stanu w ciągu roku	0	-46 900	-46 900
Stan na koniec roku	11 177	173 906	185 083
UMORZENIE			
Stan na początek roku	111	51 805	51 916
Amortyzacja roku	98	22 535	22 633
Zmniejszenia w ciągu roku	0	-25 629	-25 629
Stan na koniec roku	209	48 711	48 920
ODPISY AKTUALIZUJĄCE			
Stan na początek roku	0	2887	2887
Zwiększenia	0	710	710
Stan na koniec roku	0	3 597	3 597
WARTOŚĆ NETTO			
Stan na początek roku	363	94 021	94 384
Stan na koniec roku	10 968	121 598	132 566

	Przychody od podmiotów powiązanych z Jednostką Dominującą	Przychody od podmiotów pozostałych	Razem
31 grudnia 2014			
Suma przyszłych minimalnych opłat z leasingu operacyjnego po dniu bilansowym			
Do 1 roku	4 639	22 570	27 209
Od 1 roku do 5 lat	6 658	26 659	33 317
Razem	11 297	49 229	60 526

Należności z tytułu leasingu operacyjnego Grupy wyniosły na koniec 2015 roku 5 201 tys. zł (8 209 tys. zł na koniec 2014 roku) i zostały zaprezentowane w należnościach z tytułu leasingu oraz kredytów i pożyczek udzielonych klientom.

Umowy leasingu operacyjnego zawierane są na okres krótszy niż 75% ekonomicznego okresu użytkowania składnika aktywów finansowych. Bieżąca wartość minimalnych opłat leasingowych na moment zawarcia umowy jest niższa niż wartość godziwa przedmiotu leasingu. W umowach leasingu operacyjnego nie występują płatności warunkowe. Umowy nie gwarantują leasingobiorcy możliwości wydłużenia bądź skrócenia okresu leasingu.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

30. Rezerwy

Zmiany w roku obrotowym kończącym się 31 grudnia 2015	Stan na początek roku	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrocenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Różnice kursowe	Stan na koniec roku
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane indywidualnie	26 630	37 969	-23 493	0	121	41 227
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane grupowo (IBNR)	8 320	5 524	-4 814	0	17	9 047
Razem rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	34 951	43 493	-28 307	0	138	50 275
Rezerwy na sprawy sporne	21 514	257	-2 998	-871	0	17 902
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	38 742	8	-37 411	-1 339	0	0
Rezerwa na bonusy	56 851	114 126	-36 260	-77 855	-1	56 861
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	26 613	1 129	-2	-3 857	0	23 884
Rezerwa na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne	3 565	34	-41	-16	0	3 543
Rezerwa restrukturyzacyjna	37 821	206	-937	-27 342	0	9 748
Inne rezerwy	39	109	0	-38	0	110
Razem rezerwy	185 146	115 869	-77 648	-111 318	-1	112 048
Razem	220 096	159 362	-105 955	-111 318	137	162 323

Zmiany w roku obrotowym kończącym się 31 grudnia 2014	Stan na początek roku	Utworzenie rezerwy lub odpisu	Odwrocenie rezerwy lub odpisu	Wykorzystanie rezerwy lub odpisu	Różnice kursowe	Stan na koniec roku
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane indywidualnie	14 305	31 067	-19 396	0	654	26 630
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe oceniane grupowo (IBNR)	9 448	5 100	-6 339	0	111	8 320
Razem rezerwy	23 753	36 167	-25 734	0	765	34 951
Rezerwy na sprawy sporne	15 162	11 739	-4 630	-756	0	21 514
Rezerwa na nagrody jubileuszowe	31 665	7 285	-6	-202	0	38 742
Rezerwa na bonusy	93 578	92 985	-50 611	-79 102	0	56 851
Rezerwa na niewykorzystane urlopy	19 120	13 505	0	-6 011	0	26 613
Rezerwa na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne	2 004	1 609	-57	9	0	3 565
Rezerwa restrukturyzacyjna	34 004	29 206	0	-25 389	0	37 821
Inne rezerwy	525	64	-550	0	0	39
Razem rezerwy	196 058	156 393	-55 854	-111 451	0	185 146
Razem	219 707	192 559	-81 588	-111 451	765	220 096

W rezerwach na zobowiązania pozabilansowe uwzględnione zostały rezerwy na gwarancje finansowe. Gwarancje finansowe oraz inne zobowiązania pozabilansowe zostały opisane w nodzie 32.

Rezerwy na sprawy sporne składały się z:

- rezerwy utworzonej w związku z karą nałożoną na Jednostkę Dominującą przez UOKiK w październiku 2014 roku dotyczącą praktyk w zakresie zawierania z konsumentami umów dotyczących przystąpienia do umowy grupowego ubezpieczenia na życie i dożycie o nazwie „Program Pomnażania Oszczędności

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Kumulatus". Kara nałożona przez UOKiK wynosiła 21 122 tys. zł. Decyzja jest nieprawomocna. Jednostka Dominująca złożyła odwołanie od tej decyzji. Grupa utworzyła rezerwę z tego tytułu w wysokości 10 561 tys. zł, ponieważ w ocenie Grupy prawdopodobny wpływ środków z tego tytułu nie przekroczy tej kwoty,

- rezerwy w kwocie 5 486 tys. zł dotyczącej spraw spornych z byłymi partnerami franczyzowymi Polbanku.

Kwota rezerw długoterminowych na 31 grudnia 2015 r. wynosiła 6 394 tys. zł (6 443 tys. zł na 31 grudnia 2014) i dotyczyła rezerw na świadczenia emerytalne, rentowe i pośmiertne oraz programu Share Incentive przeznaczonego dla Członków Zarządu Jednostki Dominującej.

Rezerwa restrukturyzacyjna według stanu na 31 grudnia 2015 roku w kwocie 9 748 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku 37 821 tys. zł) dotyczy przede wszystkim odpraw wynikających z obowiązujących programów restrukturyzacyjnych, a także kosztów związanych z likwidacją placówek Jednostki Dominującej. Zmiana rezerwy w stosunku do poprzedniego okresu raportowego wynikała przede wszystkim z realizacji programu optymalizacji zatrudnienia.

W 2015 roku Grupa zdecydowała o likwidacji programu Raif'fajne Lata, co wiązało się z rozwiązaniem rezerwy na nagrody jubileuszowe w wysokości 37 411 tys. zł.

31. Kapitały

Zarejestrowany kapitał akcyjny	Wartość nominalna akcji		Liczba akcji (w szt.)	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Stan na początek roku	2 256 683	2 207 461	248 260	242 845
Emisja akcji	0	49 222	0	5 415
Stan na koniec roku	2 256 683	2 256 683	248 260	248 260

Wszystkie wyemitowane akcje są w pełni opłacone. Wszystkie akcje mają takie same prawa głosu i prawo do dywidendy. Wartość nominalna jednej akcji wynosi 9 090 złotych. Udziałowcem, który posiada 100% kapitału zakładowego Jednostki Dominującej jest Raiffeisen Bank International AG (RBI).

Raiffeisen Bank International powstał z obszarów wydzielonych z Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (RZB) i Raiffeisen International Bank-Holding AG (RI). RBI jest podmiotem zależnym RZB objętym konsolidacją. RZB posiada 60,7% akcji RBI. Pozostała część kapitału akcyjnego jest w wolnym obrocie na wiedeńskiej giełdzie papierów wartościowych, na której RBI notowany jest od 2005 roku.

Noty objaśniające do skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej (cd.)

Pozostałe kapitały	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	970 019	950 019
Rozliczenie zakupu zorganizowanej części przedsiębiorstwa	-3 883	-3 883
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży netto	43 175	159
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne netto	-37 955	-46 529
Fundusz na działalność maklerską	1 000	1 000
Pozostałe kapitały rezerwowe	46 522	46 522
Transakcje z udziałami niekontrolującymi	50	0
Stan na koniec roku	1 018 927	947 287

Wynik finansowy z roku bieżącego i z lat ubiegłych podlegał podziałowi zgodnie poniższą tabelą:

Wynik finansowy z lat ubiegłych	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Stan na początek roku	590 139	302 855
Przeniesienie wyniku netto na wynik finansowy z lat ubiegłych	186 178	337 680
Przeniesienie zysku netto na fundusz ogólnego ryzyka bankowego	-20 000	-40 000
Przeniesienie wyniku netto na kapitał zapasowy tworzony ustawowo	-13 340	-15 581
Pozostałe związane z konsolidacją	0	8 109
Transakcje z udziałami niekontrolującymi	-18	-2 924
Stan na koniec roku	742 959	590 139

Dywidendy

Zgodnie z rekomendacją Zarządu i Rady Nadzorczej Jednostka Dominująca nie dokonała wypłaty dywidendy z zysku za 2014 rok. Zarząd Jednostki Dominującej nie będzie rekomendował wypłaty dywidendy z zysku za 2015 rok.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

32. Zobowiązania warunkowe

Poniższa tabela przedstawia pozycje pozabilansowe udzielone i otrzymane:

	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Udzielone zobowiązania gwarancyjne		
Gwarancje bankowe	1 667 352	1 768 148
Akredytywy i akcepty bankowe	215 575	253 759
Razem udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 882 927	2 021 907
Udzielone zobowiązania finansowe		
Zobowiązania do udzielenia kredytu:		
Z pierwotnym terminem zapadalności do 1 roku	3 720 595	1 994 061
Z pierwotnym terminem zapadalności powyżej 1 roku	4 403 231	2 484 690
Razem udzielone zobowiązania finansowe	8 123 826	4 478 751
Razem	10 006 753	6 500 658
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Gwarancje otrzymane	6 724 186	6 953 110
Razem	6 724 186	6 953 110

Wszystkie zobowiązania Grupy do udzielenia kredytu mają charakter bezwarunkowy, z wyjątkiem udzielonych i niewykorzystanych transz kredytów hipotecznych i inwestycyjnych kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw. Szczegółowy opis ryzyk związanych z zobowiązaniami pozabilansowymi został przedstawiony w notach dotyczących zarządzania ryzykiem.

Sprawy sporne

Łączna wartość przedmiotu sporu spraw sądowych, w których Grupa występowała w roli pozwanego wynosiła 75 017 tys. złotych na 31 grudnia 2015 roku (31 grudnia 2014 roku 68 053 tys. złotych). Grupa utworzyła rezerwy w przypadkach, gdzie według szacunków Grupy prawdopodobieństwo konieczności wypływu środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne jest większe niż 50%. W pozostałych sprawach sądowych Grupa szacuje ryzyko wypływu środków jako możliwe (poniżej 50%). Na dzień 31 grudnia 2015 roku rezerwy na roszczenia prawne, gdzie Grupa występowała w roli pozwanego i pozostałe sprawy sporne wynosiły 17 902 tys. złotych (w tym rezerwy na roszczenia byłych Partnerów Jednostki Dominującej, na 31 grudnia 2014 roku 21 514 tys. złotych), patrz nota 30 sprawozdania finansowego.

Powyższe nie obejmuje (podobnie, jak w danych na 31 grudnia 2014 roku) - ze względu na ich charakter - spraw zawisłych przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Stan rezerw na te sprawy na 31 grudnia 2015 roku wynosił 10 561 tys. zł (12 383 tys. zł na 31 grudnia 2014 roku).

Odrębną kategorię stanowią postępowania związane z działaniami Urzędu Kontroli Skarbowej, które zostały opisane w notcie 22.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

33. Aktywa, na których ustanowiono zabezpieczenia i o ograniczonej możliwości dysponowania

W tabeli poniżej zaprezentowano informacje na temat aktywów finansowych zastawionych lub o ograniczonej możliwości dysponowania.

	Nota	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Kasa i środki w Banku Centralnym	13		
Rezerwy obowiązkowe w banku centralnym		1 418 802	926 508
Należności od banków	14		
Depozyty zabezpieczające i inne		1 051 393	520 623
Inwestycyjne papiery wartościowe	18		
Obligacje skarbowe stanowiące zabezpieczenie kredytu otrzymanego		447 393	0
Papiery wartościowe zablokowane pod BFG		228 816	180 766
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	19		
Należności stanowiące zabezpieczenie otrzymanych kredytów		106 538	106 558
Należności stanowiące przedmiot transakcji sekurytyzacji wierzytelności leasingowych		1 144 097	690 842
Depozyty zabezpieczające operacje walutowe-należności		5 553	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	23		
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość bilansowa zobowiązań		0	1 413 968
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość godziwa sprzedanych papierów wartościowych		0	1 397 146
Zobowiązania wobec klientów	24		
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość bilansowa zobowiązań		0	208 678
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) - wartość godziwa sprzedanych papierów wartościowych		0	206 327

Wszystkie papiery wartościowe sprzedane w ramach transakcji z przyrzeczeniem odkupu (sell buy back) zaprezentowane w tabeli powyżej, zostały nabyte przez Jednostkę Dominującą w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży (buy sell back).

Wartość środków trwałych oddanych w leasing operacyjny została zaprezentowana w nocie 29. skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

34. Sekurytyzacja oraz sprzedaż należności

34.1. Syntetyczna sekurytyzacja portfela kredytów korporacyjnych w Jednostce Dominującej

W 2006 roku przeprowadzona została syntetyczna sekurytyzacja aktywów dotycząca portfela kredytów dla klientów korporacyjnych. Transakcja sekurytyzacyjna polegała na zawarciu umowy pozabilansowej

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

transakcji kredytowej pomiędzy Jednostką Dominującą a KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau), w celu przeniesienia wszystkich ryzyk kredytowych związanych z kredytami w sekurytyzowanym portfelu. Pierwotna wartość aktywów i zobowiązań objętych sekurytyzacją wynosiła około 250 mln EUR. Okres odnawialny transakcji trwał pięć lat, w trakcie którego spłacone wierzytelności w ramach portfela objętego sekurytyzacją były zastępowane nowymi. W sierpniu 2013 roku umowa pozabilansowej transakcji kredytowej została rozwiązana, a ochroną sekurytyzacyjną pozostały objęte jedynie zgłoszone w ramach transakcji nierozliczone zdarzenia kredytowe będące w trakcie procesu windykacji. Główną korzyścią przedmiotowej transakcji był transfer ryzyka kredytowego (otrzymana gwarancja), którego miernikiem była redukcja regulacyjnego wymogu kapitałowego oraz brak rozpoznania utraty wartości na aktywach wchodzących w skład portfela. W 2015 r. powyższy program sekurytyzacji został zakończony, a środki uzyskane z tytułu rozliczenia transakcji sekurytyzacji w wysokości 9 660 tys. PLN zostały zaprezentowane w notce 6 w kolumnie Odzyski ze sprzedaży wierzytelności i inne.

34.2. Sekurytyzacja wierzytelności leasingowych

W grudniu 2014 roku rozpoczął się trzeci program sekurytyzacji należności Grupy z tytułu leasingu finansowego. W ciągu trzech lat od zawarcia transakcji Grupa mogła sprzedawać niewymagalne na dzień sprzedaży wierzytelności wynikające z umów leasingowych do łącznej wartości 950 mln zł. Nabywcą sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych jest ROOF Poland Leasing 2014 Ltd., spółka celowa z siedzibą w Irlandii. Spółka w związku z transakcją sekurytyzacji udzieliła spółce celowej pożyczki, która w sprawozdaniu z sytuacji finansowej zmniejsza zobowiązania z tytułu sekurytyzacji. Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość pożyczki wraz z niezapłaconymi odsetkami wyniosła 253 049 tys. zł (na 31 grudnia 2014 roku 333 352 tys. zł). W grudniu 2015 roku program został zmodyfikowany, w szczególności limit został zwiększony do 1 475 mln zł. Głównymi korzyściami przedmiotowej transakcji jest pozyskanie długoterminowych źródeł finansowania oraz ich dywersyfikacja. Na dzień raportowy wartość aktywów sekurytyzowanych w ramach tego programu wyniosła 1 397 146 tys. zł (w 2014 roku 948 545 tys. zł).

Sekurytyzowane wierzytelności leasingowe prezentowane są w aktywach Grupy z uwagi na niespełnienie warunków wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej określonych w MSR 39 pkt. 19. W szczególności Grupa nie ma obowiązku wypłaty kwot ostatecznym odbiorcom, dopóki nie otrzyma odpowiadającym im kwot od leasingobiorców. Dodatkowo, nie jest spełniony warunek niezwłocznego przekazywania przepływów pieniężnych ze składnika sekurytyzowanych aktywów.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Wartości bilansowe oraz wartości godziwe aktywów finansowych objętych sekurytyzacją zaprezentowano w poniższej tabeli:

	Wartość transakcji		Kwota ryzyka pozostająca w Grupie	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Wartość bilansowa aktywów	1 397 146	1 101 757	1 397 146	1 101 757
Wartość bilansowa zobowiązań	1 141 751	688 766	1 141 751	688 766
Pozycja netto	255 395	412 991	255 395	412 991

34.3. Sprzedaż należności

W 2015 roku Jednostka Dominująca zbyła portfele wierzytelności kredytowych zaklasyfikowane do kategorii z rozponaną utratą wartości o łącznej wartości kapitału 257 412 tys. zł (w 2014 roku 1 255 777 tys. zł). Portfele składały się z wierzytelności wobec osób fizycznych i mikroprzedsiębiorców oraz klientów korporacyjnych. Wierzytelności objęte były w istotnej części odpisami z tytułu utraty wartości bądź w całości spisane z bilansu Jednostki Dominującej. Łączny wynik na transakcjach zbycia wierzytelności wyniósł 24 954 tys. zł (w 2014 roku 261 712 tys. zł) i został zaprezentowany w linii „Odpisy netto z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”. Nabywcami zbytych portfeli były niepowiązane z Jednostką Dominującą niestandardyzowane sekurytyzacyjne fundusze zamknięte i fundusze inwestycyjne. Wszystkie ryzyka i korzyści związane ze sprzedanymi portfelami zostały przeniesione na nabywcę.

35. Działalność powiernicza

Grupa prowadzi działalność powierniczą polegającą na utrzymywaniu lub lokowaniu aktywów w imieniu osób prywatnych, funduszy, planów emerytalnych i innych instytucji. Aktywa te i związane z nimi przychody nie zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, ponieważ nie należą do Grupy.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku Zespół Usług Powierniczych prowadził na rzecz klientów 537 rachunki papierów wartościowych (564 rachunki na dzień 31 grudnia 2014 roku). Wartość godziwa instrumentów finansowych klientów Zespołu Usług Powierniczych na ten dzień wynosiła 22 452 798 tys. zł (17 100 643 tys. zł na koniec 2014 roku).

W okresie sprawozdawczym przechowywano papiery wartościowe znajdujące się w publicznym obrocie i papiery w formie materialnej oraz papiery wartościowe znajdujące się w obrocie za granicą. W ramach świadczenia usług powierniczych na rzecz klientów Grupa współpracowała z kilkoma biurami maklerskimi. Grupa pełni funkcje depozytariusza dla klientów i dla portfela własnego oraz dla praw pochodnych, jest reprezentantem podmiotu niebędącego uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych i uczestnikiem rozliczającym.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

36. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Środki w kasach Banku	1 067 024	1 757 367
Środki na rachunku bieżącym w Banku Centralnym	1 636 486	926 508
Środki na rachunkach Nostro w innych bankach	171 296	40 889
Lokaty w innych bankach (z terminem wymagalności do 3 miesięcy)	38 400	88 794
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty prezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	2 913 206	2 813 558

W tabeli poniżej zaprezentowano uzgodnienie zmiany stanu aktywów i pasywów zaprezentowanej w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych ze zmianą stanu tych aktywów i pasywów wynikającą ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Różnice zostały opisane poniżej:

1. Zmiany stanu poszczególnych składników aktywów i pasywów zostały skorygowane o odsetki, które prezentowane są w pozycji Odsetki otrzymane/zapłacone.
2. Ze zmiany stanu Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom wyłączono zmianę stanu części należności stałowiących ekwiwalent środków pieniężnych zaprezentowane ją w pozycji Zmiana stanu środków pieniężnych netto.
3. Zmiana stanu Pochodne instrumenty finansowe nie uwzględnia tej części wyceny instrumentów pochodnych, która została ujęta w kapitale własnym (wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne).
4. Ze zmiany stanu Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych wyłączono:
  - a) odsetki z działalności finansowej i zaprezentowano w pozycji Przeniesienie odsetek i dywidend dotyczących działalności inwestycyjnej i finansowej,
  - b) wpływy i wydatki z działalności finansowej z tytułu zaciągania i spłaty wraz z odsetkami kredytów i pożyczek długoterminowych od banków i zaprezentowano odpowiednio w pozycjach Wpływy z tytułu zaciągnięcia zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych lub Wydatki z tytułu spłaty zobowiązań podporządkowanych i długoterminowych kredytów bankowych,
  - c) niezrealizowane różnice kursowe z tytułu zaciągniętych walutowych kredytów i pożyczek długoterminowych od banków i zaprezentowano w pozycji Niezrealizowane różnice kursowe.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	zmiana stanu		różnica w tym:	1	2	3	4a	4b	4c
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych							
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	-671 459	-611 919	-59 540	21 106	-80 647	0	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	-12 208 787	-12 387 979	179 192	179 192	0	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe:	692 974	502 397	190 578	201 162	0	-10 585	0	0	0
aktywa	338 666	142 750	195 916	206 501	0	-10 585	0	0	0
pasywa	354 309	359 647	-5 338	-5 339	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	613 173	-775 381	1 388 554	1 388 554	0	0	0	0	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	-2 896 095	-2 766 332	-129 762	-371 959	0	0	264 008	-232 285	210 473
Zobowiązania wobec klientów	4 883 856	4 999 566	-115 711	-569 496	0	0	0	453 785	0

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	zmiana stanu		różnica w tym:	1	2	3	4a	4b	4c
	w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych							
Pozostałe lokaty w innych bankach oraz kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	-287 254	-360 664	73 410	53 202	20 208	0	0	0	0
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	8 409 183	8 171 823	237 360	237 360	0	0	0	0	0
Pochodne instrumenty finansowe:	303 875	147 329	156 546	104 127	0	52 419	0	0	0
aktywa	-366 483	-529 719	163 236	110 817	0	52 419	0	0	0
pasywa	670 357	677 048	-6 691	-6 691	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-2 165 308	-3 782 707	1 617 399	1 617 399	0	0	0	0	0
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	668 469	2 479 619	-1 811 150	-33 781	0	0	338 891	-2 432 806	316 545
Zobowiązania wobec klientów	2 748 515	3 561 195	-812 680	-606 426	0	0	0	-206 254	0

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

37. Wynik na instrumentach finansowych

Wynik dotyczący kredytów i pożyczek udzielonych klientom i bankom

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu odsetek, w tym:	1 440 841	1 698 453
z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych bankom	21 005	29 650
z tytułu kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 419 836	1 668 803
Przychody z tytułu prowizji - opłaty i prowizje z tytułu działalności kredytowej	34 921	25 293
Koszty dotyczące pośrednictwa w sprzedaży produktów kredytowych	-3 944	-1 929
Koszty dotyczące sekurytyzacji należności kredytowych	-218	-535
Razem	1 471 600	1 723 211

Wynik dotyczący inwestycyjnych papierów wartościowych

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu dyskonta	5 994	4 203
Przychody z tytułu odsetek	64 489	64 831
Razem	70 483	69 034

Powyższe przychody dotyczą inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności i aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

Wynik dotyczący zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Koszty z tytułu odsetek - całkowite koszty odsetkowe dotyczące zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	-831 655	-917 446
Koszty z tytułu prowizji - opłaty i prowizje dotyczące kredytów otrzymanych	-5 480	-6 929
Razem	-837 135	-924 375

38. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej zaprezentowano główne założenia i metody wykorzystane przez Grupę podczas określania wartości godziwej instrumentów finansowych:

- wartość godziwa kredytów udzielonych bankom, zawieranych na rynku międzybankowym w celu zarządzania płynnością Grupy, została oszacowana jako bieżąca wartość przepływów pieniężnych zdyskontowanych stawkami rynkowymi obowiązującymi na rynku międzybankowym dla danej waluty,
- wartość kredytów i pożyczek udzielonych klientom indywidualnym i przedsiębiorcom została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o wartość bieżącą przyszłych przepływów pieniężnych, zastosowanego przy użyciu bieżących stóp procentowych, uwzględniających bieżącą

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

marżę na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłat wynikające z umów kredytowych. Bieżące marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na waluty oraz główne grupy produktowe, tj. kredyty o stałym terminie zapadalności, kredyty konsumenckie i hipoteczne, bazując na transakcjach z okresu 12 miesięcy. Wartość walutowych kredytów hipotecznych nie uwzględnia ryzyka przewalutowania,

- papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (obligacje skarbowe i bony pieniężne NBP) – wartość godziwą papierów, dla których istnieje aktywny rynek, ustalono w oparciu o publikowane notowania cen z aktywnego rynku (kwotowania rynkowe z dnia sprawozdawczego),
- wartość zobowiązań wobec klientów została oszacowana przy użyciu średnich stóp procentowych oferowanych klientom Jednostki Dominującej z narzutem marżowym. Marże uwzględnione zostały przy zachowaniu podziału na waluty oraz główne grupy produktowe,
- wartość godziwa zobowiązań wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych, zawieranych na rynku międzybankowym w celu zarządzania płynnością Grupy, została oszacowana jako bieżąca wartość przepływów pieniężnych zdyskontowanych stawkami rynkowymi obowiązującymi na rynku międzybankowym dla danej waluty,
- wartość godziwa wyemitowanych dłużnych papierów wartościowych została oszacowana przy zastosowaniu modelu opartego o cenę rynkową papierów oraz rating emitenta,
- w przypadku pozycji „Kasa i środki w Banku Centralnym”, „Inne aktywa finansowe” oraz „Pozostałe zobowiązania finansowe” wartość godziwą stanowi wartość księgowa danej pozycji.

Metody ustalania wartości godziwej poszczególnych składników aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wraz z przypisanymi do nich modelami wyceny można zaklasyfikować do trzech kategorii:

- *Kategoria I* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny notowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie na informacjach rynkowych. Wycena mark-to-market stosowana głównie w odniesieniu do notowanych papierów wartościowych.
- *Kategoria II* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących obserwacje rynkowe lub informacje pochodzące z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z parametryzacją modeli wyłącznie na podstawie notowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu. W oparciu o tego typu modele wyceniana jest większość instrumentów pochodnych, w tym transakcje terminowe na papiery wartościowe, niepłynne papiery skarbowe lub papiery emitowane przez bank centralny oraz nienotowane dłużne papiery korporacyjne i komunalne papiery wartościowe, dla których do wyceny pobierane są dane z aktywnego rynku.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

- *Kategoria III* – aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku. Wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Metoda ta dotyczy nieliniowych instrumentów pochodnych zawieranych na nieaktywnym rynku, nienotowanych dłużnych papierów korporacyjnych, które nie spełniają warunków pozwalających na zaliczenie ich do kategorii II, a także instrumentów pochodnych, dla których dokonano korekty wartości godziwej o odpisy z tytułu ryzyka kredytowego.

Przeniesienie pomiędzy kategoriami następuje, gdy zmiana modelu wyceny danego składnika aktywów lub zobowiązań finansowych powoduje klasyfikację tego składnika do innej kategorii. Grupa dokonuje przeglądu modeli wyceny na koniec okresu sprawozdawczego.

Dla składników aktywów zakwalifikowanych do Kategorii III parametrami estymowanymi są:

- spread kredytowy szacowany na dzień emisji papieru wartościowego. Spread kredytowy instrumentów finansowych zakwalifikowanych do Kategorii III zawierał się w przedziale od 30 do 600 punktów bazowych;
- prawdopodobieństwo niewywiązywania się dłużnika ze spłaty zobowiązań (PD). Na dzień skonsolidowanego sprawozdania finansowego wskaźnik PD dla instrumentów finansowych zakwalifikowanych do Kategorii III zawierał się w przedziale od 3,02 do 100%, przy czym wartość 100% odnosiła się do kontraktów trzech Klientów, dla których rozpoznano utratę wartości;
- współczynnik straty z tytułu niewywiązywania się ze zobowiązań (LGD), zawierał się w przedziale od 37% do 61%;
- parametr stopy odzysku (RR), który przyjmuje wartości w zakresie 39% - 63%.

Wpływ parametrów estymowanych na wycenę do wartości godziwej instrumentów finansowych, klasyfikowanych przez Grupę do Kategorii III, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wyceniane są do wartości godziwej na dzień 31 grudnia 2015 roku, jest nieznaczący. W przypadku instrumentów dłużnych narażonych na ryzyko spreadu kredytowego wrażliwość ekspozycji na zmianę spreadu o $-/+ 100$ punktów bazowych wynosi $+ 250/- 258$ tys. złotych wpływu na Grupy oraz $+ 1 267/ - 1 297$ tys. zł wpływu na kapitał własny. W przypadku instrumentów pochodnych narażonych na ryzyko kredytowe wrażliwość ekspozycji na zmianę prawdopodobieństwa niewypłacalności o $-/+ 100$ punktów bazowych wynosi $+/- 9$ tys. złotych wpływu na wynik Grupy. Brak wpływu na kapitał własny.

W tabeli poniżej zaprezentowano zmiany stanu wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Grupa stosuje wycenę do wartości godziwej według kategorii III, które w bilansie wyceniane są do wartości godziwej.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Pochodne instrumenty finansowe - aktywa	Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - papiery dłużne	Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania
Stan na początek okresu	165 257	814	351 436	113
Zwiększenia, w tym:	86 869	9 731	134 083	6
Zakup	86 869	0	110 117	0
Transakcje pochodne zawarte w okresie	0	124	0	7
Przychód z instrumentów finansowych, ujęty w pozycji:	0	0	23 966	0
Wynik z tytułu odsetek	0	0	328	0
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	23 638	0
Reklasyfikacja	0	9 607	0	0
Zmniejszenia, w tym:	-160 220	-687	-165 549	-112
Rozliczenie/wykup	0	-29	0	-96
Sprzedaż	-75 994	0	-84 018	0
Strata z instrumentów finansowych, ujęta w pozycji:	-84 225	-55	-81 530	0
Wynik z tytułu odsetek	-321	0	-651	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-83 904	-55	0	0
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-80 879	0
Reklasyfikacja	0	-602	0	-17
Stan na koniec okresu	91 907	9 859	319 970	7
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec okresu, ujęty w sprawozdaniu z całkowitych dochodów	-83 162	9 616	-54 763	-89
Wynik z tytułu odsetek	742	0	2 478	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-83 904	9 616	0	-89
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-57 242	0

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Pochodne instrumenty finansowe - aktywa	Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - papiery dłużne	Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania
Stan na początek okresu	67 995	14 979	48 300	37
Zwiększenia, w tym:	101 449	844	341 979	86
Zakup	101 449	0	107 927	0
Transakcje pochodne zawarte w okresie	0	631	0	86
Przychód z instrumentów finansowych, ujęty w pozycji:	0	30	14	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	0	30	14	0
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	0	0
Reklasyfikacja	0	183	234 038	0
Zmniejszenia, w tym:	-4 187	-15 009	-38 844	-10
Rozliczenie/wykup	0	-9 537	0	-22
Sprzedaż	0	0	-38 080	0
Strata z instrumentów finansowych, ujęta w pozycji:	-4 187	0	-764	27
Wynik z tytułu odsetek	0	0	-18	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-4 187	0	-746	27
Reklasyfikacja	0	-5 471	0	-15
Stan na koniec okresu	165 257	814	351 435	113
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec okresu, ujęty w sprawozdaniu z całkowitych dochodów, ujęty w pozycji:	-3 422	-13 501	2 729	59
Wynik z tytułu odsetek	765	1	3 461	0
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	-4 187	-13 502	0	59
Kapitał z aktualizacji wyceny	0	0	-732	0

W kategorii III zaprezentowana została także wycena do wartości godziwej udziałów kapitałowych w Visa Europe, zaklasyfikowanych jako papiery wartościowe dostępne do sprzedaży. Szczegóły ustalenia wartości godziwej tych udziałów zostały przedstawione w notce 17 sprawozdania finansowego.

Poniżej przedstawiono wartość księgową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych w podziale na powyżej opisane trzy kategorie:

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2015					31 grudnia 2014				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Aktywa finansowe										
Kasa i środki w Banku Centralnym	2 703 510	2 703 510	0	0	2 703 510	2 683 875	2 683 875	0	0	2 683 875
Należności od banków	1 326 350	1 326 438	0	0	1 326 438	654 891	654 659	0	0	654 659
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	12 570 410	12 570 410	332 391	12 146 112	91 907	361 623	361 623	196 366	0	165 257
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	562 046	562 047	0	552 188	9 859	900 712	900 815	0	900 001	814
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym	553 489	553 489	0	543 631	9 859	899 392	899 494	0	898 680	814
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne	8 557	8 557	0	8 557	0	1 320	1 320	0	1 320	0
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	3 841 655	3 810 755	3 395 290	0	415 465	12 529 109	12 528 627	2 435 627	9 699 462	393 539
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 964 957	1 934 056	1 934 056	0	0	11 451 014	11 450 532	1 751 071	9 699 462	0
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży, w tym:	1 876 698	1 876 697	1 461 232	0	415 465	1 078 095	1 078 095	684 556	0	393 539
Udziały kapitałowe	95 495	95 495	0	0	95 495	42 104	42 104	0	0	42 104
Papiery dłużne	1 781 203	1 781 202	1 461 232	0	319 970	1 035 991	1 035 991	684 556	0	351 435
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	39 206 125	36 894 102	0	0	36 894 102	39 819 298	39 177 167	0	0	39 177 167
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	19 304 302	16 981 941	0	0	16 981 941	18 133 192	16 296 259	0	0	16 296 259
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	5 406 406	5 283 754	0	0	5 283 754	4 960 867	5 125 948	0	0	5 125 948
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	12 448 416	12 570 192	0	0	12 570 192	15 008 524	15 978 605	0	0	15 978 605
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	2 025 418	2 036 527	0	0	2 036 527	1 687 071	1 746 682	0	0	1 746 682
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	21 583	21 689	0	0	21 689	29 644	29 673	0	0	29 673
Inne aktywa finansowe	177 438	177 438	0	0	177 438	134 464	134 464	0	0	134 464
Aktywa finansowe razem	60 387 534	58 044 699	3 727 681	12 698 300	41 618 718	57 083 972	56 441 230	2 631 993	10 599 462	43 209 776

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Wyszczególnienie pozycji	31 grudnia 2015					31 grudnia 2014				
	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III	Wartość księgowa	Wartość godziwa	Kategoria I	Kategoria II	Kategoria III
Zobowiązania finansowe										
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	13 088 797	13 033 377	0	0	13 033 377	16 389 675	16 164 323	0	0	16 164 323
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	1 478 611	1 478 611	0	1 478 604	7	1 124 302	1 124 405	0	1 124 292	113
Pochodne instrumenty finansowe w portfelu handlowym	503 864	503 864	0	503 857	7	823 721	823 824	0	823 711	113
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające przepływy pieniężne	954 211	954 211	0	954 211	0	276 005	276 005	0	276 005	0
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą	20 536	20 536	0	20 536	0	24 576	24 576	0	24 576	0
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	37 762 146	38 188 259	0	0	38 188 259	32 878 290	33 608 303	0	0	33 608 303
Zobowiązania wobec klientów indywidualnych	17 512 927	17 657 546	0	0	17 657 546	14 011 513	13 942 773	0	0	13 942 773
Zobowiązania wobec klientów mikro	1 978 426	1 982 993	0	0	1 982 993	1 751 903	1 748 248	0	0	1 748 248
Zobowiązania wobec dużych przedsiębiorstw	14 608 143	14 866 621	0	0	14 866 621	14 284 659	15 096 530	0	0	15 096 530
Zobowiązania wobec małych i średnich przedsiębiorstw	3 662 650	3 681 099	0	0	3 681 099	2 830 216	2 820 752	0	0	2 820 752
Zobowiązania podporządkowane	724 789	519 133	0	0	519 133	320 006	308 651	0	0	308 651
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 758 677	1 758 744	0	0	1 758 744	1 136 394	1 136 394	0	0	1 136 394
Pozostałe zobowiązania finansowe	312 728	312 728	0	0	312 728	260 656	260 656	0	0	260 656
Zobowiązania finansowe razem	55 125 748	55 290 851	0	1 478 604	53 812 247	52 109 324	52 602 732	0	1 124 292	51 478 440

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

39. Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych

W 2015 i 2014 roku kryteria kompensowania zostały spełnione jedynie w jednostce zależnej Raiffeisen-Leasing Polska S.A., w związku z czym wystąpiły odpowiednie przypadki kompensaty aktywów i zobowiązań finansowych na dzień sprawozdawczy.

Dodatkowo, w celu ograniczenia ryzyka strat kredytowych, Grupa zawiera egzekwowlalne porozumienia ramowe lub podobne porozumienia dotyczące kompensowania. Zapisy tych umów dają prawo do rozliczenia transakcji na bazie netto jedynie w przypadku niewywiązania się z płatności, niewypłacalności, bankructwa jednego z kontrahentów lub niespełnienia innych warunków kontraktu.

Porozumienia dotyczące kompensowania zawierane przez Grupę to:

- umowy ramowe ISDA oraz inne umowy dotyczące kompensowania oparte na lokalnym prawie,
- umowy ramowe dotyczące transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu.

Ujawnienia przedstawione w tabelach poniżej dotyczą kompensat aktywów i zobowiązań finansowych podlegających egzekwowlalnemu porozumieniu ramowemu lub podobnym i mogą potencjalnie zostać skompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Zaprezentowano również otrzymane i złożone zabezpieczenia instrumentów pochodnych oraz transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu. Zostały one ustanowione zgodnie z normalnymi warunkami sektorowymi. Zabezpieczenia w postaci depozytów zabezpieczających wynikają z umów typu Credit Support Annex (CSA), stanowiących załącznik do umów ramowych ISDA lub innych umów opartych na lokalnym prawodawstwie.

31 grudnia 2015	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
				Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	
AKTYWA FINANSOWE						
Pochodne instrumenty finansowe	562 046	0	562 046	379 620	30 840	171 156
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	40 429	0	40 429	40 209	0	220
Pożyczki udzielone nabywcom sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych - Kredyty i pożyczki udzielone klientom	292 388	61 603	230 785	0	0	230 785
Należności leasingowe - Kredyty i pożyczki udzielone klientom	253 049	253 049	0	0	0	0
Razem	1 147 912	314 652	833 260	419 829	30 840	402 161

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

31 grudnia 2015	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
				Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	1 478 611	0	1 478 611	379 620	1 056 946	51 541
Sprzedaż wierzytelności - Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	102	102	0	0	0	0
Pożyczki udzielone nabywcom sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych - Zobowiązania wobec klientów	1 394 800	253 049	1 141 751	0	0	1 141 751
Kaucje gwarancyjne - Pozostałe zobowiązania	61 501	61 501	0	0	0	0
Razem	2 935 014	314 652	2 620 362	379 620	1 056 946	1 193 292

31 grudnia 2014	Kwoty brutto uznanych aktywów finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto aktywów finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
				Instrumenty finansowe	Otrzymane zabezpieczenia pieniężne	

AKTYWA FINANSOWE

Pochodne instrumenty finansowe	900 712	0	900 712	530 091	44 590	334 005
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 651 297	0	1 651 297	1 631 976	0	19 321
Obligacje - Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	900 963	900 963	0	0	0	0
Należności leasingowe - Kredyty i pożyczki udzielone klientom	312 363	57 411	254 952	0	0	254 952
Pożyczki udzielone nabywcom sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych - Kredyty i pożyczki udzielone klientom	410 915	410 915	0	0	0	0
Razem	4 176 250	1 369 289	2 806 961	2 162 067	44 590	608 278

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

31 grudnia 2014	Kwoty brutto uznanych zobowiązań finansowych	Kwota kompensaty	Kwoty netto zobowiązań finansowych prezentowanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Powiązane kwoty niekompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej		Kwota netto*
				Instrumenty finansowe	Złożone zabezpieczenia pieniężne	
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE						
Pochodne instrumenty finansowe	1 124 302	0	1 124 302	530 091	496 249	97 962
Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 622 646	0	1 622 646	1 603 473	0	19 173
Obligacje - Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	900 963	900 963	0	0	0	0
Pożyczki udzielone nabywcom sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych - Zobowiązania wobec klientów	1 099 681	410 915	688 766	0	0	688 766
Kaucje gwarancyjne - Pozostałe zobowiązania	57 411	57 411	0	0	0	0
Razem	4 805 003	1 369 289	3 435 714	2 133 564	496 249	805 901

* na podstawie kalkulacji per kontrakt

Uzgodnienie wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania, z wartościami prezentowanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej zostało zaprezentowane w tabelach poniżej:

31 grudnia 2015	Wartość bilansowa netto	Pozycja ze sprawozdania z sytuacji finansowej	Wartość bilansowa pozycji ze sprawozdania finansowego	Wartość bilansowa pozycji niepodlegających ujawnieniu w nocie dotyczącej kompensowania
AKTYWA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	562 046	Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	562 046	0
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	40 429	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	39 206 125	38 934 911
Należności leasingowe	230 785			
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	1 478 611	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 478 611	0
Sprzedaż wierzytelności	102	Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	13 088 797	13 088 695
Pożyczki udzielone nabywcom sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych	1 394 800	Zobowiązania wobec klientów	37 762 146	36 367 346
Kaucje gwarancyjne	61 501	Pozostałe zobowiązania	430 018	368 517

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

31 grudnia 2014	Wartość bilansowa netto	Pozycja ze sprawozdania z sytuacji finansowej	Wartość bilansowa pozycji ze sprawozdania finansowego	Wartość bilansowa pozycji niepodlegających ujawnieniu w nocie dotyczącej kompensowania
AKTYWA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	900 712	Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	900 712	0
Obligacje - Aktywa finansowe utrzymywane do terminu wymagalności	0	Inwestycyjne papiery wartościowe	12 529 109	12 529 109
Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 651 297	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	39 819 298	37 913 049
Należności leasingowe - Kredyty i pożyczki udzielone klientom	254 952			
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Pochodne instrumenty finansowe	1 124 302	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 124 302	0
Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	1 413 968	Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	16 389 675	14 975 707
Obligacje	0			
Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu	208 678	Zobowiązania wobec klientów	32 878 290	31 980 846
Pożyczki udzielone nabywcom sekurytyzowanych wierzytelności leasingowych	688 766			
Kaucje gwarancyjne	0	Pozostałe zobowiązania	380 974	380 974

40. Transakcje z jednostkami powiązаныmi

Jednostki powiązane z Bankiem jako Jednostką Dominującą to:

- Jednostki dominujące:
  - jednostka dominująca najwyższego szczebla – Raiffeisen Zentralbank Österreich AG (RZB).
  - jednostka dominująca wobec Banku – Raiffeisen Bank International AG (RBI).
- Jednostki zależne wobec Jednostki Dominującej objęte konsolidacją – Raiffeisen-Leasing Polska S.A., Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Service Sp. z o.o., Raiffeisen Financial Services Polska Sp. z o.o., Raiffeisen Solutions Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o., Raiffeisen Investment Polska Sp. z o.o., Raiffeisen Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych S.A. Jednostka zależna wobec Banku nieobjęta konsolidacją - Leasing Poland Sp. z o.o.
- Członkowie kluczowego personelu Jednostki Dominującej oraz kluczowego personelu jednostek dominujących,

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

- Pozostałe jednostki – pozostałe jednostki powiązane – podmioty kontrolowane przez jednostki dominujące i jednostki zależne oraz podmioty wywierające znaczący wpływ na Raiffeisen Zentralbank Österreich AG.

W ramach zwykłej działalności operacyjnej przeprowadzono pewną liczbę transakcji z członkami kluczowego personelu Jednostki Dominującej. Do członków kluczowego personelu Jednostki Dominującej zalicza się członków Zarządu i Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej, których listę zaprezentowano w notcie 1 skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Transakcje z członkami kluczowego personelu Grupy mogą obejmować przede wszystkim kredyty, depozyty oraz transakcje w walutach obcych. W 2015 roku ani w 2014 roku nie wystąpiły transakcje z członkami kluczowego personelu jednostek dominujących wobec Jednostki Dominującej ani transakcje z osobami powiązanymi z członkami kluczowego personelu Grupy Kapitałowej Raiffeisen Bank Polska S.A.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Pozycje ze skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej	Jednostki dominujące		Członkowie kluczowego personelu Grupy oraz jednostek dominujących		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Należności od banków	1 032 207	476 997	0	0	9 398	59 203
Pochodne instrumenty finansowe – aktywa	370 841	587 477	0	0	401	166
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	0	2 300	3 253	0	0
Inne aktywa	97	101	0	0	522	6
Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych	8 134 370	9 820 422	0	0	1 962 116	805 812
Pochodne instrumenty finansowe – pasywa	1 400 241	976 124	0	0	99	471
Zobowiązania wobec klientów	0	0	4 574	7 312	15 482	6 019
Zobowiązania podporządkowane	724 789	320 006	0	0	0	0
Pozostałe zobowiązania	1 804	16 643	0	0	326	18
Rezerwy na zobowiązania	2 433	1 798	4 000	0	0	0

Pozycje ze skonsolidowanego rachunku zysków i strat	Jednostki dominujące		Członkowie kluczowego personelu Grupy oraz jednostek dominujących		Pozostałe jednostki	
	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Przychody z tytułu odsetek	25 299	112 970	49	227	803	1 107
Koszty z tytułu odsetek	-146 767	-221 715	-19	-15	-21 360	-5 106
Przychody z tytułu prowizji i opłat	1 658	2 294	2	0	4 199	2 011
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-1 463	-1 223	0	0	-2 121	-723
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej i z pozycji wymiany	147 047	-36 245	6	0	-606	-181
Ogólne koszty administracyjne	-19 017	-42 290	16 003	13 140	-7 489	-8 052
Pozostałe przychody operacyjne	445	9 671	4	0	180	180
Pozostałe koszty operacyjne	0	-211	0	0	-212	0

Zobowiązania warunkowe	Jednostki dominujące		Członkowie kluczowego personelu Grupy oraz jednostek dominujących		Pozostałe jednostki	
	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Gwarancje i akredytywy	154 779	1 243 776	0	0	22 172	20 373
Otrzymane gwarancje	1 286 821	196 808	0	0	73 086	54 461

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Transakcje z Jednostką Dominującą wobec Banku obejmowały transakcje mające na celu zapewnienie finansowania działalności Grupy (głównie depozyty międzybankowe, kredyty otrzymane oraz pożyczki podporządkowane) oraz domknięcie otwartych pozycji na operacjach instrumentami pochodnymi. W skonsolidowanym rachunku zysków i strat skutkowało to powstaniem kosztów odsetkowych, wyniku na instrumentach finansowych oraz ogólnych kosztów administracyjnych.

W zakresie gwarancji i akredytyw zaprezentowane zostały zobowiązania gwarancyjne Jednostki Dominującej wystawione na zlecenie banków z Grupy, natomiast w zakresie gwarancji otrzymanych są to gwarancje spłaty kredytów zaciągniętych w Jednostce Dominującej lub regwarancje otrzymane od innych banków dotyczących gwarancji wystawionych przez Jednostkę Dominującą.

Na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego wynagrodzenie zmienne dla członków Zarządu Jednostki Dominującej nie zostało ani wypłacone ani przyznane. Koszty rezerw utworzonych na ten cel znajdują się w pozycji rezerw przeznaczonych na nagrody i premie dla pracowników. Przed decyzją Rady Nadzorczej Jednostki Dominującej nie jest możliwe precyzyjne określenie wielkości wynagrodzenia zmiennego dla członków Zarządu Jednostki Dominującej, dlatego kwota podana w tabeli powyżej w linii Rezerwy na zobowiązania wobec Członków kluczowego personelu Grupy oraz jednostek dominujących stanowi jedynie szacunkowy koszt rezerwy dla członków Zarządu Jednostki Dominującej, zgodnie z założeniami zawartymi w obowiązującym w 2015 kontrakcie menedżerskim pomiędzy Jednostką Dominującą a członkami jej Zarządu.

Koszty rozliczeń z członkami kluczowego personelu Grupy za rok obrotowy dotyczą wynagrodzeń dla tego personelu:

	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015	Za rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2014
Wynagrodzenie członków kluczowego personelu Grupy		
Wynagrodzenie Zarządu (wynagrodzenie podstawowe)*	13 735	10 787
Wynagrodzenie Rady Nadzorczej	2 268	2 353
Wynagrodzenie wypłacone w związku z rozwiązaniem stosunku pracy**	213	1 700
Wynagrodzenie zmienne członków Zarządu wypłacone w danym okresie sprawozdawczym***	5 068	6 832
Koszty innych świadczeń długoterminowych dla członków kluczowego personelu Grupy	0	538
Razem	21 284	22 210

* dotyczy członków Zarządu aktywnie sprawujących funkcję

** w tym wynagrodzenie członków Zarządu za okres przypadający po zwolnieniu z aktywnego pełnienia funkcji oraz ekwiwalent za niewykorzystany urlop

*** wynagrodzenie zmienne za okres poprzedzający okres sprawozdawczy

Członkowie Zarządu Jednostki Dominującej posiadają zapisy w swoich kontraktach określające zasady zakazu konkurencji w przypadku rozwiązania umowy o pracę. Okres zakazu wynosi maksymalnie do 12

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

miesiący, liczony od momentu zakończenia okresu wypowiedzenia. Przez cały okres obowiązywania zakazu wypłacane jest wynagrodzenie równe ostatniemu wynagrodzeniu podstawowemu przed rozwiązaniem umowy. Jednostka Dominująca może, w ciągu 30 dni od rozwiązania umowy odstąpić od wymogu zakazu konkurencji.

41. Zdarzenia po dacie sprawozdawczej

Ustawa o podatku od niektórych instytucji finansowych:

15 stycznia 2016 roku została ogłoszona Ustawa o podatku od niektórych instytucji finansowych. W przypadku Jednostki Dominującej podstawą opodatkowania będzie nadwyżka sumy wartości aktywów ponad kwotę 4 mld złotych obniżona m. in. o wartość funduszy własnych oraz o wartość aktywów w postaci skarbowych papierów wartościowych ustalonych na ostatni dzień miesiąca. Podatek wyniesie 0,0366% podstawy opodatkowania miesięcznie. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2016 r., pierwszym okresem, za który Jednostka Dominująca dokona wpłaty podatku będzie luty 2016 roku. Jednostka Dominująca wstępnie oszacowała, bazując na danych na 31 grudnia 2015 roku, że obciążenie z tytułu tego podatku wyniesie 15,6 mln złotych miesięcznie.

Prezydencki projekt ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i pożyczki:

W styczniu 2016 roku został przedstawiony Prezydencki projekt ustawy o sposobach przywrócenia równości stron niektórych umów kredytu i umów pożyczki, tj. pomoc dla kredytobiorców, którzy posiadają walutowe kredyty hipoteczne. Przedstawiony projekt podlega dalszym dyskusjom i może ulec znaczącej zmianie.

Analiza wpływu Projektu ustawy na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy w kolejnych okresach wymaga między innymi pozyskania informacji na temat ostatecznych rozwiązań zdefiniowanych w Projekcie ustawy, co nie jest możliwe przed zakończeniem procesu uzgodnień w tym zakresie. W związku z powyższym ukończenie analizy wpływu Projektu ustawy na skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy na moment publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie jest możliwe.

W przypadku gdyby ustawa weszła w życie w obecnym kształcie, ze względu na istotne zaangażowanie Grupy w portfel kredytów hipotecznych w CHF, mogłoby to mieć istotny wpływ na pogorszenie pozycji kapitałowej Banku oraz Grupy.

Ustawa o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym:

Od początku 2016 r., zgodnie z zapisami Ustawy o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym, Grupa jest zobowiązana do utrzymywania bufora zabezpieczającego w wysokości 1,25 p.p. łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko. Od 1 stycznia 2016 Grupa zobowiązana jest utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy w wysokości 15,33%, Grupa do dnia podpisania niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie spełniała wymogu łącznego współczynnika kapitałowego.

Pozostałe noty objaśniające (cd.)

Grupa podjęła działania mające na celu podniesienie współczynnika wypłacalności Grupy w 2016 r.

Działania zmierzające do sprzedaży 100% udziałów w spółce zależnej:

W 2016 roku Zarząd Jednostki Dominującej podjął i prowadzi rozmowy z Raiffeisen Bank International AG dotyczące sprzedaży 100% posiadanych udziałów w spółce Raiffeisen-Leasing Polska S.A. („RLPL”). Jednostka Dominująca oczekuje, że transakcja sprzedaży udziałów zostanie sfinalizowana do końca marca 2016 roku. W przypadku przeprowadzenia tej transakcji Jednostka Dominująca utraci kontrolę nad spółką RLPL oraz wszystkimi spółkami wchodzącymi w skład Grupy RLPL, czyli spółkami Raiffeisen Insurance Agency Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Services Sp. z o.o., Raiffeisen-Leasing Real Estate Sp. z o.o. oraz spółką celową ROOF Poland 2014 Ltd.

Zarządzanie ryzykiem

42. Charakter i zakres ryzyka związanego z instrumentami finansowymi

Grupa stosuje w swojej działalności aktywne podejście do zarządzania ryzykiem polegające na jego identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu i ograniczaniu. Grupa kieruje się zasadą, że efektywny system zarządzania i kontroli ryzyka jest oparty na trzech, dopasowanych elementach:

- strukturze organizacyjnej – obejmującej podział zadań i kompetencji, w tym wyraźne wskazania funkcji realizowanych przez poszczególne jednostki organizacyjne w procesie zarządzania ryzykiem i kontroli ryzyka,
- metodach monitoringu, pomiaru i szacowania ryzyka – stanowiących warunek prawidłowej identyfikacji przez Grupę ponoszonego ryzyka,
- działaniach skoncentrowanych na wykorzystaniu nowoczesnych technik zabezpieczania i transferu ryzyka w celu dostosowania rodzaju i profilu ryzyka podejmowanego przez Grupę do apetytu na ryzyko wyrażonego w przyjętych planach strategicznych.

Struktura organizacyjna

Podstawowym założeniem przyjętym przy konstruowaniu systemu zarządzania i kontroli ryzyka jest rozdzielenie jednostek organizacyjnych kontrolujących ryzyko od jednostek biznesowych, a więc podejmujących ryzyko, co zostało odzwierciedlone w strukturze organizacyjnej Jednostki Dominującej. Zarządzanie i kontrola ryzyka stanowi w Grupie proces, który przebiega na trzech zasadniczych poziomach:

1. Decyzji podejmowanych przez Radę Nadzorczą w ramach Komitetu Ryzyka oraz Zarząd Jednostki Dominującej w ramach systemu komitetów ryzyka:
  - a) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami odpowiedzialny przede wszystkim za:
    - zarządzanie aktywami i pasywami Grupy,
    - ustalanie i akceptowanie planów strategicznych w zakresie zarządzania bilansowego w kategoriach produktów i cen,
    - ocenę ryzyka stopy procentowej, ryzyka płynności i finansowania, ryzyka kursowego i ryzyka adekwatności kapitałowej oraz zarządzania tymi ryzykami,
    - śledzenie środowiska zewnętrznego i pomiar wpływu na zyskowność i kapitał,
    - ustalanie parametrów portfela inwestycyjnego,
    - zarządzanie alokacją kapitału ekonomicznego.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- b) Komitet Sterujący ds. Ryzyka Operacyjnego odpowiedzialny za:
- zarządzanie zagadnieniami ryzyka operacyjnego w Grupie, w tym z zakresu bezpieczeństwa, w celu zmniejszenia ekspozycji na ryzyko operacyjne oraz skali strat operacyjnych,
  - promowanie zysku ekonomicznego poprzez polepszenie bezpieczeństwa i jakości procesów bankowych,
  - nadzór nad procesem planowania ciągłości funkcjonowania Grupy,
  - zapewnienie zgodności z ustawami, zasadami oraz regulacjami rządu, Banku Centralnego i innych organów nadzorczych.
- c) Komitet Sterujący ds. Ryzyka Portfela Kredytowego realizujący przede wszystkim zadania związane z:
- rozwojem i wdrażaniem polityk i strategii zarządzania ryzykiem kredytowym,
  - systematycznym monitoringiem ryzyka portfela kredytowego,
  - analizą wpływu czynników zewnętrznych na ryzyko portfela kredytowego,
  - nadzorem nad procesem kalkulacji, estymacji i walidacji parametrów ryzyka,
- d) Bankowy Komitet Kredytowy odpowiedzialny za podejmowanie decyzji kredytowych w ramach przyznanych kompetencji.
- e) Komitet Kredytów Trudnych jest częścią procesu zarządzania ekspozycjami trudnymi i jest traktowany jako organ decyzyjny w przypadku tych ekspozycji.
- f) Komitet Walidacji Modeli odpowiedzialny jest za zarządzanie ryzykiem modeli oraz za metodologiczne aspekty systemu zarządzania ryzykiem, realizuje on swoją funkcję poprzez nadzór nad:
- budową, rozwojem (zmianami) oraz utrzymaniem modeli wykorzystywanych w Grupie do pomiaru ryzyka,
  - procesem oceny jakości stosowanych modeli,
  - procesem estymacji parametrów oraz kalkulacji miar ryzyka,
  - systemem oceny adekwatności kapitałowej (ICAAP).
  - dbaniem o zgodność regulacyjną w obszarze procesu oceny adekwatności kapitałowej, procesów pomiaru ryzyka modeli i metodologii

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

2. Kontroli realizowanej przez Departament Zarządzania Ryzykiem, Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym Przedsiębiorstw oraz Departament Zarządzania Ryzykiem Kredytowym Bankowości Detalicznej.
3. Operacyjnego zarządzania ryzykiem – realizowanego na poziomie poszczególnych jednostek organizacyjnych podejmujących ryzyko.

Zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka wdrażane są na podstawie pisemnych strategii, polityk i zasad.

Proces zarządzania kapitałem

Głównym celem procesu zarządzania kapitałem jest stabilne utrzymanie adekwatności kapitałowej Grupy w długim okresie czasu poprzez zapewnienie właściwego procesu identyfikacji, pomiaru, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka kapitałowego.

Normą nadzorczą w zakresie adekwatności kapitałowej jest łączny współczynnik kapitałowy zdefiniowany w art. 92 ust. 1 pkt c Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. W październiku 2015 roku Grupa otrzymała od Komisji Nadzoru Finansowego zalecenie utrzymywania dodatkowego wymogu kapitałowego na pokrycie ryzyka wynikającego z portfela walutowych kredytów hipotecznych w wysokości 2,08 p.p. W efekcie nałożenia dodatkowego wymogu kapitałowego minimalny łączny współczynnik kapitałowy powinien być utrzymywany na poziomie minimum 14,08%.

Grupa dokonuje kalkulacji wymogów kapitałowych zgodnie z wyżej wymienionym Rozporządzeniem.

Minimalny poziom łącznego współczynnika kapitałowego Grupy przyjęty w Planie Kapitałowym na 2015r. był ustalony na poziomie 12,59% i ten poziom był przestrzegany w trakcie całego roku.

Wartości wymogów kapitałowych i funduszy własnych ustalone na potrzeby wyliczania łącznego współczynnika kapitałowego prezentowały się następująco:

	Metoda obliczania wymogu	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Ryzyko kredytowe i kontrahenta	Standardowa	3 068 983	3 021 533
Ryzyko rynkowe	Standardowa	40 291	65 128
Ryzyko operacyjne	Standardowa	315 915	329 532
Łączna suma wymogów kapitałowych		3 425 189	3 416 193
Wartość funduszy własnych		5 827 115	5 494 652
Łączny współczynnik kapitałowy (%)		13,61	12,87

Podstawowym źródłem funduszy własnych na pokrycie wymogów kapitałowych jest kapitał podstawowy Tier I wspomagany przez zobowiązania podporządkowane (kapitał Tier II). Kapitał Tier I wyniósł na koniec 2015 roku 5 578 275 tys. zł (5 224 465 tys. zł na koniec 2014 roku), a kapitał Tier II wyniósł 248 840 tys. zł (270 187 tys. zł na koniec 2014 roku). Główna zmiana w wartości funduszy, jaka miała miejsce w 2015

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

roku, to zaliczenie na poczet funduszy własnych wyniku finansowego z roku 2014 w wysokości 337 680 tys. zł.

W trakcie 2015 roku Grupa spełniała wymogi regulacyjne wynikające z CRR dotyczące łącznego współczynnika kapitałowego. Natomiast od października 2015 roku Grupa nie spełnia wymogu minimalnego łącznego współczynnika kapitałowego wynikającego z rekomendacji nadzorczej (uwzględnienie dodatkowego wymogu kapitałowego na pokrycie ryzyka wynikającego z portfela walutowych kredytów hipotecznych). Jednocześnie Grupa podjęła działania zmierzające do utrzymania współczynnika na poziomie nie niższym niż 15,33% (uwzględniając bufor zabezpieczający w wysokości 1,25p.p., obowiązujący od początku 2016 roku).

Kalkulacja kapitału ekonomicznego

Kapitał ekonomiczny jest definiowany jako kapitał mający na celu pokrycie nieoczekiwanych strat, jakie może ponieść Grupa w wyniku materializacji rodzajów ryzyka występujących, lub mogących wystąpić w działalności Grupy lub otoczeniu gospodarczym. Grupa przeprowadza proces szacowania kapitału wewnętrznego i dokonuje przeglądów procesu szacowania zgodnie z Uchwałą Nr 258/2011 KNF w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem (...) oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego.

Wyniki procesu są raportowane do odpowiednich komitetów. Metodologia oceny kapitału wewnętrznego podlega corocznemu przeglądowi i aktualizacji zarówno w zakresie identyfikacji typów ryzyka, jak i stosowanych metodologii. Zarząd Jednostki Dominującej i Rada Nadzorcza są informowane o wynikach przeglądu.

Kapitał ekonomiczny jest obliczany na podstawie głównych typów ryzyka, na jakie Grupa jest narażona: ryzyko kredytowe, ryzyko operacyjne, ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej, ryzyko kursu walutowego. Dla pozostałych zidentyfikowanych typów ryzyka, które zostały uznane za potencjalnie materialne, Grupa przeprowadza okresową ocenę poziomu ryzyka i na podstawie jej wyników podejmuje stosowne kroki mające na celu kontrolę ryzyka. Dodatkowo, na podstawie modelu wewnętrznego, dla ryzyk trudno mierzalnych kalkulowany jest bufor kapitałowy doliczany do wartości kapitału ekonomicznego.

Agregacja wyników z poszczególnych modeli oparta jest o funkcję kopuli Gaussa. Kapitał ekonomiczny jest kalkulowany jako różnica pomiędzy wartością narażoną na ryzyko (przy poziomie ufności 99,95% i okresie 1 roku) oraz posiadanymi rezerwami z tytułu ryzyk objętych kalkulacją.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

43. Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe jest to zagrożenie poniesienia strat w wyniku niewywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Jednostki Dominującej.

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Grupę działalności kredytowej poprzez zapewnienie najwyższej jakości ocen ryzyka kredytowego i efektywności podejmowania decyzji kredytowych, jak również skutecznego procesu monitorowania zaangażowania kredytowego wobec indywidualnego klienta i portfela kredytowego Grupy.

W odniesieniu do indywidualnego klienta monitorowaniu podlega jego sytuacja ekonomiczno-finansowa, przebieg wykorzystania i spłaty kredytu, ustanowione zabezpieczenia oraz powiązania kapitałowo-organizacyjne klienta. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfela obejmuje sporządzanie regularnych, okresowych analiz dotyczących portfela kredytowego Grupy, zapewniających identyfikację niekorzystnych tendencji i koncentracji oraz wykonywanie doraźnych przeglądów tego portfela związanych przede wszystkim ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym.

Stosowane przez Grupę procedury monitorowania ryzyka kredytowego obejmują również zasady monitorowania ustanowionych zabezpieczeń. W ramach monitoringu przeprowadzane są okresowe przeglądy zabezpieczeń. Zakres i częstotliwość tych przeglądów uzależnione są od rodzaju przedmiotu zabezpieczenia i obejmują: wartość zabezpieczenia i jej zmiany w okresie od ostatniego przeglądu, prawidłowość, kompletność i ważność dokumentów związanych z ustanowionym zabezpieczeniem oraz dokumentów ubezpieczeniowych dotyczących zabezpieczeń rzeczowych (przeгляд polis ubezpieczeniowych, sposobów ich opłacania, terminy ważności).

Ekspozycja na ryzyko kredytowe Grupy wynika głównie z prowadzonej działalności kredytowej oraz w mniejszym stopniu ze sprzedaży i operacji w ramach portfela handlowego, instrumentów pochodnych oraz udziału w transakcjach płatniczych i rozliczeniach papierów wartościowych na rachunek Grupy oraz na rachunek klientów Grupy.

Grupa stosuje wewnętrzne procedury pozwalające określić poziom ryzyka kredytowego wiążącego się z przyznaniem danemu klientowi kredytu lub innych usług obciążonych ryzykiem kredytowym oraz stopień akceptowalności tego ryzyka. Wdrażane i modyfikowane procedury w tym zakresie mają na celu identyfikację zagrożeń oraz podejmowanie działań odpowiadających zmianom ryzyka.

Grupa posiada jasny i przejrzysty system kompetencji kredytowych zbudowany na wielostopniowym systemie komitetów kredytowych o różnych, ściśle określonych kompetencjach. Każda osoba zaangażowana w proces podejmowania decyzji odpowiada za ryzyko i zwrot na transakcji będącej przedmiotem decyzji.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W celu zapewnienia niezależności ocen ryzyka kredytowego i jakości portfela Grupy wprowadzony został podział odpowiedzialności pomiędzy jednostkami biznesowymi oraz jednostkami ryzyka.

Jednostki biznesowe odpowiedzialne są za zarządzanie indywidualnymi ekspozycjami kredytowymi.

Jednostki zarządzające ryzykiem odpowiedzialne są za monitoring ryzyka całego portfela kredytowego Grupy i w ramach swoich zadań realizują między innymi następujące funkcje:

- wdrożenie strategii, polityk i procedur kredytowych,
- zapewnienie właściwego stosowania zatwierdzonych przez Grupę standardów procesu kredytowego,
- monitorowanie poziomu rezerw celowych na ryzyko kredytowe,
- zarządzanie portfelem kredytów zagrożonych.

Przed zawarciem umowy kredytowej Grupa dokonuje oceny zdolności kredytowej klienta. Ocena klienta wspierana jest przez wykorzystywane w Grupie systemy ratingowe i scoringowe. Systemy te stanowią ważny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie.

W przypadku klientów korporacyjnych zdolność kredytowa klienta jest oceniana w ramach systemu ratingowego w celu przyporządkowania klienta do jednej z kategorii ratingowych. Kategoria ratingowa ustalana jest na podstawie analizy czynników ilościowych (roczne i międzyokresowe sprawozdania finansowe), czynników jakościowych oraz informacji dodatkowych, stanowiących sygnały ostrzegawcze. Kategoria ratingowa ma wpływ na określenie standardowych kosztów ryzyka i jest ważnym parametrem w zarządzaniu portfelem kredytowym Grupy.

Grupa dokonuje również oceny ryzyka związanego z przeznaczeniem kredytu i zdolności klienta do obsługi zadłużenia, w tym przede wszystkim na podstawie generowanych przez klienta nadwyżek finansowych. Grupa udziela kredytów klientom charakteryzującym się wysoką wiarygodnością kredytową.

Ocena zdolności kredytowej klienta detalicznego dokonywana jest przy wykorzystaniu kart scoringowych. Grupa udziela kredytów klientom charakteryzującym się wysoką wiarygodnością kredytową, jednakże mając na względzie ograniczenia potencjalnej straty w sytuacji braku obsługi długu, Grupa dąży do zawierania umów zabezpieczeń, w szczególności w odniesieniu do długoterminowych umów kredytowych.

Czynności podejmowane w zakresie zabezpieczeń mają na celu należyte zabezpieczenie interesu Grupy, w tym ustanowienie zabezpieczenia dającego możliwie najwyższy poziom odzysku wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych. Stąd zabezpieczenia nie różnią się pomiędzy kredytami obsługiwanymi terminowo i przeterminowanymi oraz ze stwierdzoną utratą wartości i bez utraty wartości. Polityka w zakresie prawnych zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych Grupy.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Przyjmowane przez Grupę w procesie kredytowym zabezpieczenia to:

- hipoteka na nieruchomości mieszkalnej,
- hipoteka na nieruchomości komercyjnej,
- zastaw rejestrowy,
- kaucja,
- blokada środków pieniężnych na rachunkach bankowych,
- gwarancja bankowa,
- gwarancja BGK,
- gwarancja Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego,
- gwarancja korporacyjna,
- poręczenie,
- przewłaszczenie na zabezpieczenie,
- cesja wierzytelności,
- weksel,
- ubezpieczenie kredytu,
- pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym.

Zdyskontowana wartość odzysków z zabezpieczeń dla portfela kredytów i pożyczek, w przypadku których utrata wartości rozpoznawana jest w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń wynosi na 31 grudnia 2015: 884 065 tys. zł (na 31 grudnia 2014: 957 688 tys. zł).

Grupa sprawuje ścisłą kontrolę nad otwartymi pozycjami instrumentów pochodnych netto, tzn. różnicą pomiędzy kontraktami kupna i sprzedaży, zarówno pod względem kwoty, jak i okresu obowiązywania. W dowolnym momencie kwota podlegająca ryzyku kredytowemu ogranicza się do bieżącej wartości godziwej instrumentów, których wycena jest dodatnia (tzn. aktywów), co w odniesieniu do instrumentów pochodnych stanowi jedynie niewielki ułamek wartości umowy lub wartości nominalnych wykorzystywanych do wyrażania wolumenu istniejących instrumentów.

Poziomem ekspozycji na ryzyko kredytowe z tytułu instrumentów pochodnych zarządza się w ramach ogólnych limitów kredytowych dla klientów łącznie z potencjalną ekspozycją na ryzyko wynikające ze zmian na rynku.

Stosowane przez Grupę techniki wyceny instrumentów pochodnych oparte są zazwyczaj o maksymalne wykorzystanie danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku, takich jak: stopy procentowe, kursy walutowe oraz zmienności implikowane.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W przypadku braku odpowiednich danych wsadowych pochodzących z aktywnego rynku Grupa wykorzystuje zazwyczaj w technikach wyceny własne szacunki parametrów niezbędnych do wyceny opierając je o najlepszą wiedzę i doświadczenie.

Głównym celem zobowiązania warunkowego o charakterze kredytowym jest zapewnienie dostępności środków dla klientów zgodnie z zapotrzebowaniem. Zobowiązania te dotyczą niewykorzystanej części udzielonych kredytów, gwarancji i akredytyw.

W zakresie ryzyka kredytowego z tytułu zobowiązań do udzielenia kredytu Grupa narażona jest potencjalnie na straty w wysokości równej całej kwocie niewykorzystanych zobowiązań do udzielenia kredytów. Prawdopodobna wysokość straty jest jednak niższa od całej kwoty niewykorzystanych zobowiązań do udzielenia kredytów, ponieważ większość z tych zobowiązań uzależniona jest od spełnienia przez klientów określonych standardów kredytowych. Grupa monitoruje okresy obowiązywania zobowiązań do udzielenia kredytów, ponieważ w przypadku dłuższych okresów ryzyko kredytowe jest zazwyczaj większe.

Gwarancje i akredytywy stanowiące nieodwołalne zapewnienia, że Grupa spłaci zobowiązania klienta wobec osób trzecich, jeżeli klient nie będzie w stanie ich spłacić, są związane z takim samym ryzykiem, jak kredyty.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2015

Aktywa finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej

Maksymalna ekspozycja według klas, wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Należności od banków	Kasa i środki w Banku Centralnym	Przeznaczone do obrotu	Pochodne	Inwestycyjne papiery wartościowe	Kredyty i pożyczki	Pozostałe	Razem
Kasa i środki pieniężne	0	1 067 024	0	0	0	0	0	1 067 024
Ekspozycje wobec rządów i banków centralnych	0	1 636 486	12 478 504	3 643	3 426 190	0	0	17 544 823
Środki w Banku Centralnym	0	1 636 486	0	0	0	0	0	1 636 486
Obligacje i bony skarbowe	0	0	332 392	0	3 426 190	0	0	3 758 582
Bony NBP	0	0	12 146 112	0	0	0	0	12 146 112
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	3 643	0	0	0	3 643
Ekspozycje wobec banków	1 326 350	0	69 051	394 137	16 262	0	0	1 805 801
Środki na rachunkach bieżących, depozyty zabezpieczające i lokaty w innych bankach	1 269 126	0	0	0	0	0	0	1 269 126
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	57 224	0	0	0	0	0	0	57 224
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	394 137	0	0	0	394 137
Obligacje korporacyjne	0	0	51 461	0	16 262	0	0	67 724
Listy zastawne	0	0	17 590	0	0	0	0	17 590
Ekspozycje wobec klientów	0	0	22 855	164 266	399 203	39 206 125	0	39 792 448
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	0	0	0	0	0	19 304 302	0	19 304 302
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	0	0	0	0	0	5 406 406	0	5 406 406
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	12 448 416	0	12 448 416
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	2 025 418	0	2 025 418
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	0	0	0	21 583	0	21 583
Udziały kapitałowe - inwestycyjne	0	0	0	0	95 495	0	0	95 495
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	164 266	0	0	0	164 266
Obligacje korporacyjne	0	0	22 855	0	303 708	0	0	326 562
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	0	0	0	177 438	177 438
Razem	1 326 350	2 703 510	12 570 410	562 046	3 841 655	39 206 125	177 438	60 387 533

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2014									
Aktywa finansowe prezentowane w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej									
Maksymalna ekspozycja według klas, wraz z przypisanymi im typami instrumentów	Należności od banków	Kasa i środki w Banku Centralnym	Przeznaczone do obrotu	Pochodne	Inwestycyjne papiery wartościowe	Kredyty i pożyczki	Pozostałe	Razem	
Kasa i środki pieniężne	0	1 757 367	0	0	0	0	0	0	1 757 367
Ekspozycje wobec rządów i banków centralnych	0	926 508	196 511	0	12 135 652	0	0	0	13 258 671
Środki w Banku Centralnym	0	926 508	0	0	0	0	0	0	926 508
Obligacje i bony skarbowe	0	0	196 511	0	2 436 191	0	0	0	2 632 702
Bony NBP	0	0	0	0	9 699 462	0	0	0	9 699 462
Ekspozycje wobec banków	654 891	0	69 411	708 833	0	0	0	0	1 433 135
Środki na rachunkach bieżących, depozyty zabezpieczające i lokaty w innych bankach	626 361	0	0	0	0	0	0	0	626 361
Kredyty i pożyczki udzielone bankom	28 530	0	0	0	0	0	0	0	28 530
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	708 833	0	0	0	0	708 833
Obligacje korporacyjne	0	0	47 069	0	0	0	0	0	47 069
Listy zastawne	0	0	22 343	0	0	0	0	0	22 343
Ekspozycje wobec klientów	0	0	95 700	191 879	393 457	39 819 298	0	0	40 500 334
Kredyty i pożyczki udzielone klientom indywidualnym	0	0	0	0	0	18 133 192	0	0	18 133 192
Kredyty i pożyczki udzielone klientom mikro	0	0	0	0	0	4 960 867	0	0	4 960 867
Kredyty i pożyczki udzielone dużym przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	15 008 524	0	0	15 008 524
Kredyty i pożyczki udzielone małym i średnim przedsiębiorstwom	0	0	0	0	0	1 687 071	0	0	1 687 071
Kredyty i pożyczki udzielone podmiotom sektora publicznego	0	0	0	0	0	29 644	0	0	29 644
Udziały kapitałowe - inwestycyjne	0	0	0	0	42 104	0	0	0	42 104
Pochodne instrumenty finansowe	0	0	0	191 879	0	0	0	0	191 879
Obligacje korporacyjne	0	0	31 893	0	351 353	0	0	0	383 246
Obligacje zamienne na akcje	0	0	63 808	0	0	0	0	0	63 808
Pozostałe aktywa finansowe	0	0	0	0	0	0	134 464	0	134 464
Razem	654 891	2 683 875	361 623	900 712	12 529 109	39 819 298	134 464	0	57 083 972
Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla instrumentów pozabilansowych wyniosło:					31 grudnia 2015		31 grudnia 2014		
Gwarancje					1 882 927				2 021 907
Zobowiązania do udzielenia kredytu					8 123 825				4 478 751
Razem					10 006 752				6 500 658

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Okresowej analizie pod kątem utraty wartości (indywidualnie bądź grupowo) podlegają ekspozycje kredytowe wobec banków i klientów oraz pozostałe aktywa finansowe prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Na potrzeby ujawnień są klasyfikowane do jednej z trzech kategorii: należności nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości, należności przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości oraz należności z rozpoznaną utratą wartości. Podział tych aktywów według ich wartości brutto, z podziałem na poszczególne sektory klientów, prezentuje poniższa tabela:

31 grudnia 2015	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	Analizowanych indywidualnie	Analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	181 557	38 398 655	38 580 212	18 023 420
Bank Centralny i inne banki	301	2 962 686	2 962 987	13 240
Klienci indywidualni	635	17 445 941	17 446 576	9 318 683
Klienci mikro	3 265	4 319 543	4 322 808	3 453 756
Duże przedsiębiorstwa	0	11 742 765	11 742 765	4 416 108
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	1 906 041	1 906 041	821 633
Sektor publiczny	0	21 679	21 679	0
Pozostałe aktywa finansowe	177 356	0	177 356	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	11 868	2 536 922	2 548 790	1 446 614
Bank Centralny i inne banki	0	14	14	0
Klienci indywidualni	1 487	1 537 285	1 538 772	732 664
Klienci mikro	1 132	701 899	703 031	497 122
Duże przedsiębiorstwa	9 168	188 141	197 309	141 618
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	109 583	109 583	75 210
Pozostałe aktywa finansowe	81	0	81	0
Należności z rozpoznaną utratą wartości	1 542 482	1 723 154	3 265 636	1 253 175
Klienci indywidualni	45 534	892 686	938 220	365 703
Klienci mikro	162 636	682 623	845 259	415 094
Duże przedsiębiorstwa	1 234 867	147 845	1 382 712	448 328
Małe i średnie przedsiębiorstwa	94 520	0	94 520	24 050
Pozostałe aktywa finansowe	4 925	0	4 925	0
Razem aktywa finansowe brutto	1 735 907	42 658 731	44 394 638	20 723 209
Odpis z tytułu utraty wartości należności od Banku Centralnego i innych banków	0	165	165	0
Odpis z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	990 121	1 053 029	2 043 150	0
Odpis z tytułu utraty wartości pozostałych aktywów finansowych	4 925	0	4 925	0
Razem aktywa finansowe netto	740 861	41 605 537	42 346 399	20 723 209

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2014	Wartość ekspozycji			Wartość zabezpieczeń pomniejszających maksymalną ekspozycję na ryzyko kredytowe
	Analizowanych indywidualnie	Analizowanych grupowo	Razem	
Należności nieprzeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	132 731	37 453 790	37 586 521	18 198 014
Bank Centralny i inne banki	0	1 581 701	1 581 701	16 123
Klienci indywidualni	0	16 202 556	16 202 556	9 033 075
Klienci mikro	0	3 901 741	3 901 741	3 110 128
Duże przedsiębiorstwa	0	14 146 189	14 146 189	5 216 058
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	1 597 564	1 597 564	822 630
Sektor publiczny	0	24 039	24 039	0
Pozostałe aktywa finansowe	132 731	0	132 731	0
Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	1 683	2 671 124	2 672 807	1 546 999
Klienci indywidualni	0	1 664 269	1 664 269	786 940
Klienci mikro	0	700 696	700 696	514 947
Duże przedsiębiorstwa	0	230 765	230 765	199 888
Małe i średnie przedsiębiorstwa	0	69 654	69 654	45 224
Sektor publiczny	0	5 740	5 740	0
Pozostałe aktywa finansowe	1 683	0	1 683	0
Należności z rozpoznaną utratą wartości	1 891 376	1 484 417	3 375 793	1 445 774
Klienci indywidualni	36 398	855 776	892 174	326 894
Klienci mikro	197 413	628 641	826 054	405 214
Duże przedsiębiorstwa	1 542 215	0	1 542 215	683 796
Małe i średnie przedsiębiorstwa	111 663	0	111 663	29 870
Pozostałe aktywa finansowe	3 687	0	3 687	0
Razem aktywa finansowe brutto	2 025 790	41 609 331	43 635 121	21 190 787
Odpis z tytułu utraty wartości należności od Banku Centralnego i innych banków	0	302	302	0
Odpis z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	1 073 494	1 022 527	2 096 021	0
Odpis z tytułu utraty wartości pozostałych aktywów finansowych	3 637	0	3 637	0
Razem aktywa finansowe netto	948 659	40 586 502	41 535 161	21 190 787

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Analizę wiekową aktywów przeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości prezentuje poniższe zestawienie:

31 grudnia 2015	Okres przeterminowania					Razem
	Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	
Kredyty i pożyczki brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	1 937 608	557 055	2 211	3 139	48 696	2 548 709
Bank Centralny i inne banki	0	2	0	0	12	14
Klienci indywidualni	1 192 833	340 282	1 403	1 731	2 523	1 538 772
Klienci mikro	551 113	151 744	9	55	110	703 031
Duże przedsiębiorstwa	98 279	56 624	42	354	42 010	197 309
Małe i średnie przedsiębiorstwa	95 383	8 403	757	999	4 041	109 583
Pozostałe aktywa finansowe brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	81	0	0	0	0	81
Razem	1 937 689	557 055	2 211	3 139	48 696	2 548 790

31 grudnia 2014	Okres przeterminowania					Razem
	Należności przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	
Kredyty i pożyczki brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	2 059 216	493 577	18 957	21 687	77 687	2 671 124
Klienci indywidualni	1 364 497	294 940	2 963	1 800	69	1 664 269
Klienci mikro	516 433	184 186	7	35	35	700 696
Duże przedsiębiorstwa	121 944	2 488	14 507	19 091	72 735	230 765
Małe i średnie	56 342	6 223	1 480	761	4 848	69 654
Sektor publiczny	0	5 740	0	0	0	5 740
Pozostałe aktywa finansowe brutto – przeterminowane bez rozpoznanej utraty wartości	1 660	23	0	0	0	1 683
Razem	2 060 876	493 600	18 957	21 687	77 687	2 672 807

W tabeli poniżej zaprezentowano jakość kredytową należności nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości od Banku Centralnego, innych banków i klientów Grupy, ustaloną na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych Grupy:

- ekspozycjom wobec Banku Centralnego przypisywany jest rating państwa polskiego -rating A;
- dla banków, oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych, instytucji sektora finansowego oraz sektora publicznego Grupa wykorzystuje skalę 10 stopniową – od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości);

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości, brutto	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014			
				Razem				Razem
	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	wobec sektora publicznego		wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	wobec sektora publicznego	
A	1 636 486	4 056	0	1 640 542	926 508	0	0	926 508
A3	0	25 590	0	25 590	0	527 820	0	527 820
B1	0	1 120 115	0	1 120 115	0	35 122	0	35 122
B2	0	15 351	10 953	26 304	0	9 023	10 970	19 993
B3	0	7 369	3 976	11 345	0	1 347	4 819	6 166
B4	0	397	6 750	7 147	0	5 634	6 488	12 122
B5	0	0	0	0	0	15 586	1 762	17 348
C	0	36 857	0	36 857	0	3 091	0	3 091
Ekspozycje bez ratingu	0	116 766	0	116 766	0	57 570	0	57 570
Razem	1 636 486	1 326 501	21 679	2 984 666	926 508	655 193	24 039	1 605 740

- skala ratingowa dotycząca klientów indywidualnych oraz mikro określona jest w skali od 0,5 do 5,0 (gdzie 0,5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5,0 – utratę wartości)

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem	wobec klientów indywidualnych	wobec klientów mikro	Razem
0.5	8 437 720	15 174	8 452 894	11 538 287	8 356	11 546 643
1.0	1 387 976	97 041	1 485 017	1 338 914	48 158	1 387 072
1.5	1 267 535	483 192	1 750 727	702 856	252 480	955 336
2.0	3 449 444	912 747	4 362 191	881 430	616 407	1 497 837
2.5	1 134 170	918 644	2 052 814	557 295	976 336	1 533 631
2.5.1	8 562	980 863	989 425	32	774 687	774 719
3.0	616 271	320 082	936 353	349 571	374 382	723 953
3.0.1	1 677	184 704	186 381	224	258 762	258 986
3.5	573 947	169 758	743 705	215 172	227 773	442 945
4.0	166 875	73 439	240 314	65 526	112 813	178 339
4.5	70 347	26 801	97 148	27 510	130 618	158 128
4.5.1	19	0	19	1 827	0	1 827
Ekspozycje bez ratingu	332 033	140 363	472 396	523 912	120 969	644 881
Razem	17 446 576	4 322 808	21 769 384	16 202 556	3 901 741	20 104 297

- dla klientów korporacyjnych (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) Grupa wykorzystuje skalę 30 stopniową zgodnie z którą przypisywane są oceny od 1A do 10C, gdzie 1A jest przypisywany klientom o najniższym poziomie ryzyka kredytowego oraz ratingi 10A/B/C przypisywane są klientom, którzy uznani zostali za niewypłacalnych;
- dla projektów inwestycyjnych Grupa wykorzystuje skalę 5 stopniową od 6,1 do 6,5 (gdzie 6,1 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 6,5 – utratę wartości);
- dla klientów korporacyjnych (w tym małych i średnich przedsiębiorstw) nadawane są także ratingi od 0,5 do 5,0 (gdzie 0,5 oznacza znikome ryzyko niespłacenia, a 5,0 – utratę wartości) oraz od A1 do D (gdzie A oznacza minimalne ryzyko kredytowe, a D – utratę wartości).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Jakość kredytowa aktywów finansowych nieprzeterminowanych bez rozpoznanej utraty wartości	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem
6.1	495 309	0	495 309	427 941	0	427 941
6.2	1 482 276	0	1 482 276	1 496 942	0	1 496 942
6.3	819 546	0	819 546	1 522 714	0	1 522 714
6.4	374 453	0	374 453	205 177	0	205 177
6.5	34 036	0	34 036	2 912	0	2 912
1C	3	0	3	4	0	4
2A	68	0	68	0	0	0
2B	0	0	0	1 504	0	1 504
2C	4 761	0	4 761	3 357	0	3 357
3A	2 142	0	2 142	2 033	0	2 033
3B	91 358	0	91 358	2 617	0	2 617
3C	66 821	0	66 821	86 252	0	86 252
4A	43 465	0	43 465	274 955	0	274 955
4B	139 228	373 748	512 976	205 429	175 247	380 677
4C	510 918	0	510 918	380 558	0	380 558
5A	385 614	3	385 617	647 192	0	647 192
5B	703 186	352 873	1 056 059	649 607	266 190	915 797
5C	950 345	0	950 345	1 406 451	0	1 406 450
6A	1 530 052	115 650	1 645 702	1 391 951	104 749	1 496 700
6B	1 237 464	143 057	1 380 521	987 647	148 975	1 136 622
6C	1 127 006	198 042	1 325 048	1 048 063	122 186	1 170 249
7A	684 214	179 582	863 796	716 972	208 723	925 695
7B	325 330	166 937	492 267	249 715	186 675	436 389
7C	233 376	114 580	347 956	327 339	152 224	479 563
8A	137 167	124 662	261 829	98 775	95 402	194 177
8B	51 705	37 022	88 727	53 876	48 267	102 143
8C	21 842	31 635	53 477	25 974	27 993	53 966
9A	18 565	0	18 565	33 648	0	33 648
9B	19 584	34 954	54 538	20 079	51 086	71 164
9C	45 980	0	45 980	26 517	0	26 517
10	0	0	0	3 012	1 930	4 942
1.0	0	3 016	3 016	0	0	0
1.5	3 372	0	3 372	0	0	0
2.0	2 678	0	2 678	0	0	0
2.5	124	0	124	82	0	82
3.0	0	0	0	51 203	0	51 203
3.5	2	0	2	5 370	0	5 370
4.5	46 513	0	46 513	56 909	0	56 909
C3	40 429	0	40 429	0	0	0
C4	0	0	0	209	0	209
C5	0	0	0	26 079	0	26 079
C6	0	0	0	701 734	0	701 734
C7	0	0	0	403 253	0	403 253
C8	0	0	0	462 710	0	462 710
Ekspozycje bez ratingu	113 833	30 280	144 113	139 427	7 917	147 344
Razem	11 742 765	1 906 041	13 648 806	14 146 189	1 597 564	15 743 753

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W tabeli poniżej zaprezentowano jakość kredytową aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu, pochodnych instrumentów finansowych oraz inwestycyjnych papierów wartościowych, ustaloną na podstawie wewnętrznych modeli ratingowych Grupy:

- papierom wartościowym emitowanym przez Skarb Państwa i przez Narodowy Bank Polski przypisywany jest rating państwa polskiego (rating A);
- ekspozycjom kapitałowym oraz obligacjom korporacyjnym przypisywany jest rating podmiotu, którego ta ekspozycja dotyczy, zgodnie ze skalami ratingowymi opisanymi powyżej.

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	Razem	wobec rządów i banków centralnych	wobec banków	Razem
A	15 908 337	0	15 908 337	12 332 163	0	12 332 163
A2	0	0	0	0	51	51
A3	0	775	775	0	587 361	587 361
B1	0	387 788	387 788	0	84 580	84 580
B2	0	51 606	51 606	0	63 399	63 399
B3	0	0	0	0	1	1
B4	0	3 944	3 944	0	24 604	24 604
B5	0	16 265	16 265	0	785	785
C	0	288	288	0	574	574
Ekspozycje bez ratingu	0	18 785	18 785	0	16 287	16 287
Razem	15 908 337	479 451	16 387 788	12 332 163	777 642	13 109 806

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014		
	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem	wobec dużych przedsiębiorstw	wobec małych i średnich przedsiębiorstw	Razem
1.5	0	0	0	14 250	0	14 250
2.0	15 443	0	15 443	0	0	0
4.5	3	0	3	0	0	0
6.1	4 372	0	4 372	10 840	0	10 840
6.2	35 091	0	35 091	54 367	0	54 367
6.3	20 925	0	20 925	40 039	0	40 039
6.4	9 699	0	9 699	7 173	0	7 173
6.5	246	0	246	0	0	0
2A	314	0	314	0	0	0
2B	0	0	0	550	0	550
3A	0	0	0	750	0	750
3B	11	0	11	0	0	0
4A	3 817	0	3 817	2 265	0	2 265
4B	385	2 720	3 105	660	1 214	1 874
4C	5 494	0	5 494	3 949	0	3 949
5A	4 714	0	4 714	9 137	0	9 137
5B	6 184	1 264	7 448	19 900	1 714	21 614
5C	16 093	0	16 093	41 200	0	41 200
6A	24 204	517	24 722	61 885	347	62 232
6B	243 008	409	243 417	7 380	295	7 675
6C	40 805	453	41 258	341 490	429	341 919
7A	8 467	57	8 524	9 078	884	9 962
7B	23 590	485	24 075	34 756	106	34 862
7C	427	112	539	2 042	19	2 061
8A	0	63	63	561	111	672
8B	59	59	118	1 936	0	1 936
8C	3	7	10	0	46	46
9A	0	0	0	4	0	4
9B	0	6	6	0	60	60
9C	0	0	0	4	0	4
10A	0	0	0	0	25	25
A3	0	0	0	2 657	0	2 657
B3	0	0	0	505	0	505
C2	25	0	25	368	0	368
C3	559	0	559	983	0	983
C4	804	0	804	4 376	0	4 376
C5	1 004	0	1 004	1 244	0	1 244
C6	320	0	320	264	0	264
C7	10	0	10	186	0	186
C8	178	0	178	50	0	50
C9	28	0	28	0	0	0
Ekspozycje bez ratingu	111 098	1 326	112 424	503	628	1 131
Razem	577 381	7 479	584 861	675 354	5 878	681 232

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniższa tabela prezentuje informację na temat koncentracji ryzyka kredytowego w poszczególnych branżach gospodarki w przypadku ekspozycji od Banku Centralnego, innych banków i klientów Banku.

Koncentracja zaangażowania wobec klientów według branż				
Nazwa branży	31 grudnia 2015		31 grudnia 2014	
	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem	Kwota zaangażowania brutto	Udział w zaangażowaniu ogółem
Gospodarstwa domowe	19 909 764	45,0%	18 776 108	43,2%
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych i motocykli	5 148 633	11,7%	5 410 884	12,4%
Przetwórstwo przemysłowe	4 685 669	10,7%	4 568 084	10,5%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3 407 422	7,7%	1 420 380	3,3%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	3 374 734	7,6%	3 903 678	9,0%
Transport i gospodarka magazynowa	1 651 452	3,7%	1 488 809	3,4%
Budownictwo	1 269 961	2,9%	1 422 979	3,3%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 030 700	2,3%	1 161 922	2,7%
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	757 651	1,7%	564 893	1,3%
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	615 068	1,4%	474 300	1,1%
Informacja i komunikacja	580 996	1,3%	2 868 573	6,6%
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	489 311	1,1%	307 659	0,7%
Pozostałe	1 290 914	2,9%	1 128 752	2,6%
Razem	44 212 276	100%	43 497 020	100%

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Praktyki „forbearance”

W nawiązaniu do dokumentu 2012/853 wydanego przez Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) oraz instrukcji wydanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w zakresie ujawnień dotyczących ekspozycji „forborne” Grupa wdrożyła proces klasyfikacji tego rodzaju ekspozycji.

Ekspozycje oznaczone jako „forborne” są to umowy kredytowe, w odniesieniu do których nastąpiła ugoda z dłużnikiem, który doświadcza lub wkrótce zacznie doświadczać trudności z wywiązywaniem się ze swoich zobowiązań finansowych. Przy czym ugoda dotyczy jednego z poniższych działań:

- zmiany dotychczasowych warunków umowy, z których – jak się uznaje – dłużnik nie może się wywiązać z powodu trudności finansowych („dług zagrożony”), prowadzących do niedostatecznej zdolności do obsługi długu, a która to zmiana nie miałaby miejsca, jeżeli dłużnik nie doświadczałby trudności finansowych;
- całkowitego lub częściowego refinansowania zagrożonej umowy dłużnej, które nie miałoby miejsca, gdyby dłużnik nie doświadczał trudności finansowych.

Ekspozycje przestają być wykazywane jako ekspozycje forborne, jeżeli spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku gdy została ona usunięta z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, która wykazała, że umowa ta nie spełnia już warunków uznania jej za zagrożoną;
- od daty uznania ekspozycji wstrzymanej za niezagrożoną upłynął co najmniej dwuletni okres warunkowy;
- przez co najmniej połowę okresu warunkowego dokonywane były regularne płatności w wyższej niż nieznaczną łącznej kwocie z tytułu odsetek lub kwoty głównej;
- na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie była przeterminowana o ponad 30 dni.

W przypadku, gdy ugoda skutkuje istotną zmianą warunków lub oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, względem warunków rynkowych lub oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych z istniejącego aktywa finansowego, istniejące aktywo finansowe jest wyłączone z bilansu, a nowe aktywo finansowe jest ujmowane w bilansie, na dzień początkowego ujęcia, w wartości pomniejszonej o zaktualizowany odpis na utratę wartości z tytułu ryzyka kredytowego właściwy dla nowego aktywa. Różnica pomiędzy kwotami odpisów na ryzyko kredytowe odnoszona jest na rachunek zysków i strat. Ujęcie takie jest niezależne od zmiany lub braku zmiany formy prawnej transakcji i opiera się na jej treści ekonomicznej.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

W odniesieniu do ekspozycji niedetalicznych zawarcie umowy forbearance, zamieniającej warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika stanowi jedną z przesłanek do przeprowadzenia testu indywidualnej utraty wartości i skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości. Ekspozycje detaliczne oznakowane jako forborne, dla których rozpoznano przesłankę utraty wartości objęte są kolektywnym modelem utraty wartości.

Ekspozycje detaliczne oznakowane jako „forborne”, dla których nie jest rozpoznana przesłanka utraty wartości, objęte są modelem IBNR. Szczegóły kalkulacji utraty wartości ekspozycji kredytowych zostały zaprezentowane w nocie 2.9 do sprawozdania finansowego.

Poniższa tabela przedstawia wartość ekspozycji „forborne”:

Wartość ekspozycji "forborne"				
31 grudnia 2015	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość zabezpieczeń otrzymanych
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	953 733	28 478	925 255	590 092
Nieprzeterecinowane	645 091	13 989	631 101	398 119
Klienci indywidualni	242 071	2 152	239 919	119 837
Klienci mikro	137 912	678	137 234	119 307
Duże przedsiębiorstwa	255 430	10 664	244 766	153 744
Małe i średnie przedsiębiorstwa	9 677	496	9 182	5 231
Przeterecinowane	308 643	14 489	294 154	191 972
Klienci indywidualni	169 774	7 190	162 584	81 761
Klienci mikro	71 953	2 729	69 224	52 312
Duże przedsiębiorstwa	63 302	4 328	58 974	55 580
Małe i średnie przedsiębiorstwa	3 614	242	3 372	2 320
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	1 009 117	491 992	517 125	465 662
Analizowane grupowo	276 839	127 992	148 847	159 859
Klienci indywidualni	132 592	70 169	62 423	62 377
Klienci mikro	143 357	57 342	86 015	97 170
Duże przedsiębiorstwa	890	481	409	312
Analizowane indywidualnie	732 277	364 000	368 278	305 803
Klienci indywidualni	22 634	12 328	10 306	8 868
Klienci mikro	30 674	18 166	12 508	11 743
Duże przedsiębiorstwa	659 210	318 736	340 474	280 228
Małe i średnie przedsiębiorstwa	19 760	14 770	4 990	4 965
Razem	1 962 850	520 470	1 442 380	1 055 754

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Wartość ekspozycji „forborne”				
31 grudnia 2014	Wartość brutto	Odpis	Wartość netto	Wartość zabezpieczeń otrzymanych
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	1 398 400	40 569	1 357 831	849 590
Nieprzeterminowane	1 093 096	18 590	1 074 505	673 203
Klienci indywidualni	144 189	2 653	141 536	57 477
Klienci mikro	142 462	2 335	140 126	79 047
Duże przedsiębiorstwa	793 019	13 074	779 945	528 287
Małe i średnie przedsiębiorstwa	13 426	528	12 898	8 391
Przeterminowane	305 304	21 978	283 326	176 387
Klienci indywidualni	147 883	9 813	138 070	62 319
Klienci mikro	86 811	7 615	79 195	45 396
Duże przedsiębiorstwa	66 041	4 304	61 737	65 366
Małe i średnie przedsiębiorstwa	4 569	246	4 323	3 307
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	1 110 493	518 452	592 042	428 438
Analizowane grupowo	257 814	119 382	138 432	132 176
Klienci indywidualni	120 934	65 795	55 139	51 515
Klienci mikro	134 532	53 137	81 395	78 842
Duże przedsiębiorstwa	2 348	451	1 897	1 820
Analizowane indywidualnie	852 679	399 069	453 610	296 261
Klienci indywidualni	14 040	4 468	9 573	0
Klienci mikro	19 180	13 505	5 675	944
Duże przedsiębiorstwa	794 074	363 533	430 541	290 666
Małe i średnie przedsiębiorstwa	25 385	17 563	7 821	4 652
Razem	2 508 893	559 020	1 949 873	1 278 028

W kategorii Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości zaprezentowano kredyty z rozpoznaną przesłanką utraty wartości w wysokości: wartość brutto 330 996 (w 2014 275 381 tys. zł), odpis z tytułu utraty wartości 15 657 (w 2014 12 205 tys. zł.)

Poniższa tabela przedstawia udział ekspozycji „forborne” w portfelu kredytowym:

Wartość netto ekspozycji				
31 grudnia 2015	Forborne	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Udział %	Forborne w okresie warunkowym*
Klienci indywidualni	475 233	19 304 302	2%	287 811
Klienci mikro	304 981	5 406 406	6%	141 202
Duże przedsiębiorstwa	644 623	12 448 416	5%	263 849
Małe i średnie przedsiębiorstwa	17 543	2 025 418	1%	4 570
Sektor publiczny	0	21 583	0%	0
Razem	1 442 380	39 206 125	4%	697 432

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Wartość netto ekspozycji				
31 grudnia 2014	Forborne	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Udział %	Forborne w okresie warunkowym*
Klienci indywidualni	344 318	18 133 192	2%	146 504
Klienci mikro	306 391	4 960 867	6%	90 390
Duże przedsiębiorstwa	1 274 120	15 008 524	8%	643 634
Małe i średnie przedsiębiorstwa	25 043	1 687 071	1%	8 705
Sektor publiczny	0	29 644	0%	0
Razem	1 949 873	39 819 298	5%	889 232

* Do klasy "Okres warunkowy" Grupa klasyfikuje ekspozycje, dla których w przeszłości zastosowano udogodnienia, a które obecnie znajdują się w okresie obserwacji przed pełnym uzdrowieniem.

Poniższa tabela przedstawia ekspozycje „forborne” według okresów przeterminowania:

Wartość brutto ekspozycji "forborne"	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzeterminowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Stan na 31 grudnia 2015							
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	645 090	151 470	134 540	617	865	21 152	953 733
Klienci indywidualni	242 071	95 548	74 169	0	0	56	411 845
Klienci mikro	137 912	42 229	29 725	0	0	0	209 866
Duże przedsiębiorstwa	255 429	13 302	30 206	0	278	19 516	318 731
Małe i średnie przedsiębiorstwa	9 677	391	440	617	587	1 580	13 291
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	407 573	28 698	41 723	60 107	16 265	454 751	1 009 117
Klienci indywidualni	15 604	11 636	23 671	12 785	3 232	88 300	155 227
Klienci mikro	9 055	16 149	13 175	8 601	5 578	121 471	174 030
Duże przedsiębiorstwa	375 044	162	4 877	34 471	6 807	238 738	660 099
Małe i średnie przedsiębiorstwa	7 869	751	0	4 250	648	6 242	19 761
Razem	1 052 662	180 168	176 263	60 724	17 131	475 903	1 962 850

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Wartość brutto ekspozycji "forborne"	Okres przeterminowania						Razem
	Nieprzeterninowane	Poniżej 30 dni	Powyżej 30 dni poniżej 90 dni	Powyżej 90 dni poniżej 180 dni	Powyżej 180 dni poniżej 1 roku	Powyżej 1 roku	
Stan na 31 grudnia 2014							
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości	1 093 095	143 878	90 615	5 500	4 549	60 763	1 398 400
Klienci indywidualni	144 189	95 782	50 290	1 664	147	0	292 072
Klienci mikro	142 461	46 771	40 040	0	0	0	229 272
Duże przedsiębiorstwa	793 019	74	1	3 107	4 212	58 647	859 060
Małe i średnie przedsiębiorstwa	13 426	1 250	284	729	189	2 116	17 996
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości	390 879	25 041	60 824	56 943	52 345	524 461	1 110 493
Klienci indywidualni	7 314	9 502	17 625	23 825	3 763	72 945	134 974
Klienci mikro	10 103	13 016	11 461	11 283	11 014	96 835	153 712
Duże przedsiębiorstwa	362 345	2 096	31 575	19 694	35 563	345 149	796 422
Małe i średnie przedsiębiorstwa	11 117	427	164	2 141	2 004	9 532	25 385
Razem	1 483 974	168 919	151 439	62 443	56 894	585 225	2 508 893

Poniższa tabela przedstawia zmianę wartości bilansowych kredytów i pożyczek udzielonych klientom podlegających forbearance na początek i na koniec roku:

	Za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2015
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 848 130
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	102 971
Wartość brutto kredytów i pożyczek wyłączonych w okresie	-1 117 183
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w okresie	720 719
Inne zmiany/spłaty	-112 257
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 442 380

Limity koncentracji

W celu dywersyfikacji ryzyka kredytowego Jednostka Dominująca wprowadziła odpowiednie do skali i złożoności działalności limity wewnętrzne ograniczające poziom portfela kredytowego. Limity wprowadzone zostały dla potrzeb kontroli wewnętrznej i zarządzania ekspozycją na ryzyko poprzez regularny system monitorowania.

Zarząd Jednostki Dominującej zatwierdza limity koncentracji dotyczące portfela kredytowego określone w regulacjach wewnętrznych.

Jednostka Dominująca monitoruje także wykorzystanie limitu koncentracji zaangażowań wynikającego z art. 395 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. dotyczącego ekspozycji wobec pojedynczego klienta lub grupy powiązanych klientów.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Wartość dopuszczalnego limitu koncentracji względem pojedynczego klienta lub grupy klientów kształtowała się na następującym poziomie:

Dopuszczalny limit koncentracji	31 grudnia 2015	31 grudnia 2014
Limit koncentracji zaangażowań (25% f.w.)	1 456 779	1 373 663

Grupa nie posiada zaangażowań przekraczających powyższe limity.

Zaangażowanie wobec jednego kredytobiorcy podlega dalszym ograniczeniom w formie szczegółowych limitów dotyczących narażenia na ryzyko oraz dzienne limity ryzyka dostaw dotyczące pozycji takich jak walutowe kontrakty terminowe. Faktyczna ekspozycja na ryzyko jest codziennie porównywana z dopuszczalnym limitem.

Poniżej zaprezentowano ekspozycje wobec klientów przekraczające wartość 10% funduszy własnych Jednostki Dominującej (582 711 tys. zł). Zostały one zaprezentowane w oparciu o zaangażowania względem pojedynczego klienta oraz grup powiązanych klientów w wartości bez uwzględniania pomniejszych z tytułu zastosowania technik redukcji ryzyka kredytowego ani wyłączeń określonych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r. Zestawienie uwzględnia również ekspozycje w stosunku do Rządów i Banków Centralnych oraz innych banków.

31 grudnia 2015				
Nr klienta	Nazwa kredytobiorcy	Wartość zaangażowania	Podmiot/Grupa	Udział procentowy
1	Kredytytobiorca 1	12 146 112	Podmiot	208%
2	Kredytytobiorca 2	4 140 150	Grupa	71%
3	Kredytytobiorca 3	3 993 673	Podmiot	69%
4	Kredytytobiorca 4	703 792	Grupa	12%

31 grudnia 2014				
Nr klienta	Nazwa kredytobiorcy	Wartość zaangażowania	Podmiot/Grupa	Udział procentowy
1	Kredytytobiorca 1	9 699 462	Podmiot	177%
2	Kredytytobiorca 2	6 222 699	Grupa	113%
3	Kredytytobiorca 3	6 037 693	Podmiot	110%
4	Kredytytobiorca 4	705 512	Grupa	13%

Zaangażowania wobec podmiotów nr 1, 2 i 3 na 31 grudnia 2015 roku dotyczą Narodowego Banku Polskiego i Skarbu Państwa i nie są objęte ograniczeniem łącznego zaangażowania do wysokości 25% funduszy własnych (na mocy art. 400 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 r.). Zaangażowania wobec wszystkich tych podmiotów po zastosowaniu wyłączeń określonych w art. 400 Rozporządzenia są na poziomie poniżej dopuszczalnego limitu koncentracji zaangażowań, czyli poniżej 25% funduszy własnych Grupy.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Portfel kredytów detalicznych zabezpieczonych hipotecznie denominowanych w walutach obcych

Portfel kredytów hipotecznych denominowanych w CHF stanowi istotny element zarządzania ryzykiem kredytowym w Jednostce Dominującej z uwagi na swoją wartość i udział w portfelu kredytowym Jednostki Dominującej. Udział kredytów denominowanych w CHF stanowił na koniec 2015 r. 65.55% wszystkich kredytów hipotecznych Jednostki Dominującej, z czego 63.09% przypadało na klientów indywidualnych oraz 2.46% stanowiły kredyty wobec mikroprzedsiębiorstw. Poniższe zestawienie przedstawia wartość portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie w Jednostce Dominującej w podziale na waluty ze wskazaniem segmentów klientów indywidualnych oraz mikroprzedsiębiorstw według stanu na 31 grudnia 2014 r. oraz 31 grudnia 2015 r.

Kredyty zabezpieczone hipotecznie w podziale na waluty	Na dzień 31.12.2015, CHF/PLN fx=3,9		Na dzień 31.12.2014, CHF/PLN fx=3,5	
	Wartość ekspozycji bilansowej brutto	Udział w portfelu hipotecznym	Wartość ekspozycji bilansowej brutto	Udział w portfelu hipotecznym
Klienci indywidualni				
PLN	1 708 456	9.27%	1 266 279	7.19%
EUR	3 754 023	20.36%	3 996 779	22.68%
CHF	11 629 234	63.09%	11 022 433	62.55%
USD	5 572	0.03%	4 077	0.02%
Razem	17 097 285	92.75%	16 289 569	92.45%
Klienci mikro				
PLN	787 747	4.27%	718 664	4.08%
EUR	95 002	0.52%	119 907	0.68%
CHF	454 018	2.46%	492 356	2.79%
Razem	1 336 767	7.25%	1 330 927	7.55%
Razem				
PLN	2 496 204	13.54%	1 984 943	11.26%
EUR	3 849 025	20.88%	4 116 687	23.36%
CHF	12 083 252	65.55%	11 514 788	65.35%
USD	5 572	0.03%	4 077	0.02%
Razem	18 434 051	100.00%	17 620 496	100.00%

Jednostka Dominująca nie prowadzi sprzedaży kredytów zabezpieczonych hipotecznie w CHF, więc wzrost wartości tego portfela był efektem głównie wzrostu kursu walutowego, widoczny był natomiast pewien wzrost sprzedaży kredytów w PLN.

Średnie LTV na portfelu kredytów zabezpieczonych hipotecznie denominowany w walutach obcych na 31 grudnia 2015 wynosiło 125,69% (na 31 grudnia 2014 117,96%).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Tabela poniżej pokazuje jakość portfela kredytów zabezpieczonych na nieruchomości wobec klientów indywidualnych, wyrażoną w liczbie dni opóźnienia (DPD).

Waluta	Bez przeterminowania	Przedziały przeterminowania (DPD)			Razem
		< 1 - 90 >	< 91 - 180 >	pow. 180	
PLN	1 149 707	92 357	6 812	459 580	1 708 456
CHF	10 423 555	1 054 312	48 982	102 385	11 629 234
EUR	3 582 608	158 602	8 908	3 906	3 754 023
USD	5 572	0	0	0	5 572
Razem	15 161 442	1 305 271	64 702	565 871	17 097 285

Obraz struktury przeterminowania w podziale na waluty jest zaburzony procesem przewalutowywania na PLN kredytów w walutach obcych w momencie wypowiedzenia umowy (m.in. z powodu braku spłat).

Propozycje rozwiązań systemowych związanych z ryzykiem walutowym portfeli denominowanych w CHF, przedstawiane przez różne organy państwowe i nadzorcze, mogą mieć negatywny wpływ na wyniki finansowe i kapitały własne Jednostki Dominującej.

44. Ryzyko utraty płynności

Podstawowym celem systemu zarządzania ryzykiem płynności jest takie kształtowanie struktury sprawozdania z sytuacji finansowej Grupy, które umożliwi realizację określonych w planie finansowym celów dochodowych przy jednoczesnym utrzymaniu ciągłej zdolności terminowego wywiązywania się Grupy ze zobowiązań oraz zachowaniu nałożonych limitów ryzyka płynności, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych (regulacyjnych).

Zarządzanie bieżącą, śróddzienną płynnością Grupy prowadzone jest przez Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Poziom ponoszonego przez Grupę średnio- i długoterminowego ryzyka płynności oceniany jest na podstawie raportów płynności.

Raporty płynności informują o wysokości luki płynności (statyczna analiza luki płynności), czyli o niedopasowaniu pomiędzy terminami zapadalności aktywów i terminami wymagalności pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych, na podstawie poziomu osiąganych wskaźników płynności, które pokazują stosunek skumulowanych wpływów do skumulowanych wy wpływów w danym okresie czasu.

Raporty sporządzane są dla pozycji bilansowych i pozabilansowych w PLN i w podstawowych walutach obcych, tj. EUR, USD, CHF, JPY i GBP oraz w pozostałych walutach obcych łącznie. Raporty uwzględniają elementy modelowania w zakresie zachowania rynku finansowego i klientów Grupy (m.in. odnawianie depozytów, osad na rachunkach bieżących, prawdopodobieństwo realizacji zobowiązań pozabilansowych, rezerwę obowiązkową, uwzględnienie korekty należności z tytułu zidentyfikowanej utraty wartości).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Zarządzanie średnio- i długoterminowym ryzykiem płynności realizowane jest w Grupie przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO), który ustala pożądaną strukturę bilansu Grupy poprzez system limitów obejmujących, m.in. wielkość luki płynności, stopień koncentracji depozytów, stosunek wartości portfela kredytowego do depozytów.

Departament Zarządzania Aktywami i Pasywami prowadzi działalność na rynku finansowym, odpowiednio kształtując portfel aktywów i pasywów tak, aby zachowane zostały wymagane poziomy limitów ryzyka płynności. Polityka cenowa i produktowa Grupy jako instrument mający wpływ na strukturę bilansu Grupy jest również narzędziem wykorzystywanym do zarządzania ryzykiem płynności.

Grupa dokonuje również kalkulacji na bazie dziennej nadzorczych miar płynności zgodnie z wymaganiami Uchwały Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z późniejszymi zmianami. Są to:

- miary płynności krótkoterminowej,
- miary płynności długoterminowej.

Analizę wymagalności zobowiązań finansowych w postaci niezdyktowanych przepływów środków pieniężnych prezentuje poniższe zestawienie:

31 grudnia 2015		Przepływy pieniężne kontraktowe					
Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna	Wartość księgowa	poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	1 540 544	1 478 611	200 365	169 544	949 396	10 027	1 329 332
Wpływy	30 934 565	0	22 298 619	2 701 376	6 227 346	11 747	31 239 088
Wypływy	32 475 109	0	22 498 984	2 870 920	7 176 742	21 774	32 568 419
Zobowiązania finansowe	53 550 160	53 647 138	35 892 979	9 989 394	8 096 496	943 890	54 922 759
<i>Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>	13 083 000	13 088 797	2 753 474	4 064 115	6 642 775	263 536	13 723 900
<i>w tym kredyty otrzymane</i>	12 608 303	12 610 007	2 264 391	4 031 011	6 629 628	263 536	13 188 567
<i>Zobowiązania wobec klientów</i>	37 676 274	37 762 146	32 680 607	5 381 280	70 598	295	38 132 780
<i>Zobowiązania podporządkowane</i>	724 455	724 789	9 526	28 577	247 728	679 666	965 496
<i>Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych</i>	1 753 700	1 758 677	182 813	471 685	1 133 354	0	1 787 852
<i>Pozostałe zobowiązania finansowe</i>	312 731	312 729	266 559	43 738	2 042	392	312 731
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 882 927	0	0	1 882 927	0	0	1 882 927
Udzielone zobowiązania finansowe	8 123 825	0	83 336	3 637 258	4 403 231	0	8 123 825

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2014		Przepływy pieniężne kontraktowe					Razem
Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna	Wartość księgowa	poniżej 3 miesięcy	od 3 do 12 miesięcy	od 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	953 441	1 124 302	509 515	340 428	202 052	114 435	1 166 430
Wpływy	27 313 337	-	17 541 511	4 093 644	3 699 251	2 039 408	27 373 813
Wypływy	28 266 881	-	18 051 129	4 434 072	3 901 303	2 153 842	28 540 346
Zobowiązania finansowe	50 900 092	50 665 016	33 326 595	11 366 414	6 190 437	1 009 461	51 892 907
<i>Zobowiązania wobec banków i pozostałych monetarnych instytucji finansowych</i>	16 381 762	16 069 669	3 581 486	7 040 169	5 326 817	638 521	16 586 993
<i>w tym kredyty otrzymane</i>	13 157 060	13 158 967	1 812 289	5 484 023	5 190 108	938 616	13 425 036
<i>Zobowiązania wobec klientów podporządkowane</i>	32 803 567	32 878 290	29 397 599	3 933 835	81 316	1 256	33 414 006
<i>Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów</i>	319 673	320 006	3 755	11 265	68 169	351 487	434 677
<i>Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów</i>	1 134 434	1 136 394	128 197	365 508	702 868	0	1 196 574
<i>Pozostałe zobowiązania finansowe</i>	260 657	260 657	215 558	15 636	11 266	18 197	260 657
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	2 021 907	-	1 984	2 019 923	0	0	2 021 907
Udzielone zobowiązania finansowe	4 478 751	-	24 004	1 970 057	2 484 690	0	4 478 751

Poniższa tabela przedstawia skumulowaną lukę kontraktową płynności Grupy z uwzględnieniem transakcji pozabilansowych (bez linii kredytowych).

	do 1 miesiąca	do 3 miesięcy	do 12 miesięcy	do 2 lat	do 3 lat	do 5 lat	do 20 lat
31 grudnia 2015	-3 702 518	-11 000 766	-17 320 105	-18 291 576	-17 251 091	-12 370 669	209 470
31 grudnia 2014	-2 705 121	-12 377 383	-14 218 396	-15 508 933	-14 778 638	-12 295 993	105 923

W przedziale do „1 miesiąca” Grupa prezentuje zobowiązania wobec klientów z tytułu rachunków bieżących.

Istotą działania Grupy jest transformacja terminów zapadalności po stronie aktywnej i pasywnej sprawozdania z sytuacji finansowej, tak aby uwzględnić preferencje klientów składających depozyty i zaciągających kredyty, przy akceptowalnym poziomie ryzyka mitygowanym poprzez średnio- i długoterminowe finansowanie pozyskiwane na rynku hurtowym.

Struktura terminów zapadalności aktywów i zobowiązań oraz zdolność do zastąpienia, po możliwym do przyjęcia koszcie, oprocentowanych zobowiązań z chwilą osiągnięcia terminu wymagalności, stanowią istotne elementy oceny płynności Grupy oraz jej narażenia na zmiany stóp procentowych i kursów wymiany walut.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

45. Pozostałe ryzyka rynkowe

45.1. Ryzyko rynkowe

Ryzyko rynkowe wynika z otwartych pozycji w produktach procentowych, walutowych i kapitałowych, które narażone są na zmiany wartości na rynku. Grupa stosuje dla potrzeb konstrukcji limitów ryzyka metody symulacyjne, metody oparte na wartości punktu bazowego oraz metody oparte na wartości pozycji netto.

Proces zarządzania ryzykiem rynkowym podlega ciągłej ocenie oraz ewolucji w celu dostosowania go do zmieniających się warunków rynkowych.

Na proces zarządzania składają się:

- identyfikacja czynników ryzyka,
- pomiar ryzyka,
- monitorowanie ryzyka,
- raportowanie ryzyka.

45.2. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe to ryzyko zmiany wartości poszczególnych instrumentów finansowych spowodowanych fluktuacjami kursów walutowych. Z uwagi na prowadzoną działalność Grupa narażona jest na wpływ wahań kursowych na swoją sytuację finansową i przepływy pieniężne.

Ryzyko walutowe rozumiane jako prawdopodobieństwo wystąpienia straty jest uzależnione od:

- zmienności kursów walutowych,
- niedopasowania należności i zobowiązań walutowych.

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem walutowym jest ustalenie obszarów ryzyka walutowego i podejmowanie działań mających na celu ograniczenie ryzyka walutowego do akceptowanych przez Grupę rozmiarów.

W celu zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie stworzony został system limitów ryzyka rynkowego. W ramach podziału kompetencji w procesie zarządzania ryzykiem, Zarząd Jednostki Dominującej ustala w Polityce Zarządzania Aktywami i Pasywami poziom ogólnego apetytu na ryzyko walutowe, uwzględniając założenia budżetowe oraz wpływ potencjalnych strat na kapitał Grupy.

Polityka Grupy w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym zakłada posiadanie niewielkiej pozycji walutowej, która pozwala na oferowanie klientom konkurencyjnych warunków cenowych. Ryzyko walutowe jest nieistotne – wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka walutowego wynosi 766 tys. zł. Grupa w procesie zarządczym stosuje metody symulacyjne, wykorzystując do kalkulacji i pomiaru poziomu zagrożenia na ryzyko walutowe metodę wartości zagrożonej (VaR).

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Szczegółowe wartości poszczególnych limitów ustalane są następnie przez Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami i obejmują one:

- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji walutowej overnight dla każdej waluty,
- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji we współczynnikach greckich dla każdej pary walutowej,
- limity poziomu całkowitej otwartej pozycji walutowej overnight i intraday dla wszystkich walut łącznie,
- limit poziomu wartości zagrożonej, wyznaczonej dla 1-dniowego horyzontu utrzymania pozycji oraz poziomu ufności 99%. Wartość zagrożona wyznaczana jest metodą wariancji-kowariancji,
- miesięczne, kwartalne i roczne limity maksymalnej straty.

Wysokość ponoszonego przez Jednostkę Dominującą ryzyka walutowego, mierzonego metodą VaR zgodnie z powyżej opisanymi parametrami, prezentuje poniższa tabela:

Wartość zagrożona	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014	
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia 2015	Stan na 31 grudnia 2014
ryzyko walutowe	13	519	126	221	174

Ponadto, dla potrzeb obliczania wymogu z tytułu ekspozycji na ryzyko walutowe wykorzystywana jest tzw. metoda podstawowa wyznaczająca dopuszczalne granice ekspozycji na ryzyko niedopasowania należności i zobowiązań walutowych (tzw. pozycja całkowita) w odniesieniu do funduszy własnych Grupy.

Raporty dzienne dotyczące pozycji walutowej Grupy obejmujące analizę działalności walutowej w kontekście przestrzegania obowiązujących norm ostrożnościowych (limitów) oraz wyników ekonomicznych przedstawiane są dyrektorom jednostek organizacyjnych odpowiedzialnym za zarządzanie oraz kontrolę ryzyka oraz członkom Zarządu Jednostki Dominującej.

Na dzień 31 grudnia 2015 i 31 grudnia 2014 roku została przeprowadzona analiza wpływu zmiany kursów walutowych na pozycje walutową Grupy dla trzech walut obcych (EUR, CHF, USD) w przypadku których otwarta pozycja walutowa Grupy jest największa. Wyniki tej analizy są przedstawione w tabeli poniżej (w tys. złotych):

31 grudnia 2015	Pozycja bazowa	Pozycja przy zmianie kursu o -50 pkt	Pozycja przy zmianie kursu o +50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o -50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o +50 pkt
EUR	27 555	27 522	27 589	-33	33
USD	4 244	4 240	4 250	-5	5
CHF	16 982	16 960	17 004	-22	22
Razem				-60	60

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

31 grudnia 2014	Pozycja bazowa	Pozycja przy zmianie kursu o -50 pkt	Pozycja przy zmianie kursu o +50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o -50 pkt	Wpływ na wynik przy zmianie kursu o +50 pkt
EUR	7 421	7 413	7 429	-8	8
USD	-13 325	-13 307	-13 344	18	-19
CHF	5 375	5 369	5 383	-7	8
Razem				3	-3

Przy założeniu że kursy walut jednocześnie spadną o 50 punktów bazowych, długa pozycja walutowa netto Grupy spadnie o 60 tys. PLN, natomiast przy wzroście kursów walut o 50 punktów bazowych krótka pozycja walutowa netto Grupy wzrośnie o 60 tys. PLN.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku długa pozycja walutowa netto Grupy wynosiła 50 276 tys. zł, co stanowi 0,86 % funduszy własnych Grupy (na dzień 31 grudnia 2014 r. długa pozycja walutowa netto Grupy wynosiła 14 706 tys. zł, co stanowi 0,27 % funduszy własnych Grupy). Poniższa tabela przedstawia podział pozycji bilansowych i pozabilansowych Grupy według poszczególnych walut.

Aktywa, zobowiązania i pozycje pozabilansowe w walutach oraz pozycja walutowa Grupy					
31 grudnia 2015	EUR	USD	CHF	Pozostałe	Razem
Składniki pozycji walutowej - aktywa	11 111 882	616 960	12 401 741	252 526	24 383 110
Składniki pozycji walutowej - pasywa	11 727 413	1 980 337	3 209 911	332 488	17 250 149
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do otrzymania	16 829 196	22 105 727	1 205 429	658 354	40 798 706
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do wydania	16 186 110	20 738 106	10 380 277	576 899	47 881 392
Pozycja walutowa netto długa (+)	27 555	4 244	16 982	1 494	50 276
Pozycja walutowa netto krótka (-)	0	0	0	0	0

Aktywa, zobowiązania i pozycje pozabilansowe w walutach oraz pozycja walutowa Grupy					
31 grudnia 2014	EUR	USD	CHF	Pozostałe	Razem
Składniki pozycji walutowej - aktywa	11 670 543	841 111	11 782 222	364 344	24 658 221
Składniki pozycji walutowej - pasywa	10 835 238	1 899 302	3 885 127	337 390	16 957 057
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do otrzymania	11 662 245	14 274 956	2 029 349	423 686	28 390 237
Składniki pozycji walutowej pozabilansowe – kwoty do wydania	12 490 130	13 230 091	9 921 069	448 731	36 090 020
Pozycja walutowa netto długa (+)	7 421	0	5 375	1 909	14 706
Pozycja walutowa netto krótka (-)	0	13 325	0	0	13 325

45.3. Ryzyko zmiany stopy procentowej dla przepływów pieniężnych i wartości godziwej

Ryzyko stopy procentowej jest spowodowane faktem, że możliwe zmiany stóp procentowych na rynku mogą mieć wpływ na przyszłe przepływy pieniężne lub też na wartość godziwą posiadanych przez Grupę instrumentów finansowych.

Identyfikacja obszarów, w których Grupa jest narażona na ryzyko stopy procentowej oraz kształtowanie struktury bilansu w sposób pozwalający na maksymalizację wyniku odsetkowego są głównymi celami zarządzania ryzykiem stopy procentowej.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Polityka Grupy w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej zakłada istnienie w Grupie systemu wewnętrznych cen transferowych, w ramach którego jednostki biznesowe nie podejmujące na własny rachunek ryzyka stopy procentowej przekazują je do jednostek odpowiedzialnych za jego centralne zarządzanie.

W celu zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie stworzony został system limitów ryzyka rynkowego. W ramach podziału kompetencji w procesie zarządzania ryzykiem, Zarząd Jednostki Dominującej ustala w Polityce Zarządzania Aktywami i Pasywami poziom ogólnego apetytu na ryzyko stopy procentowej, uwzględniając założenia budżetowe oraz wpływ potencjalnych strat na kapitał Grupy.

Szczegółowe wartości poszczególnych limitów ustalane są następnie przez Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami i obejmują one:

- limity poziomu maksymalnej, otwartej pozycji na stopie procentowej mierzonej jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt bazowy.
Wartości limitów są zdywersyfikowane ze względu na źródło ekspozycji (księga bankowa i handlowa), jej walutę oraz przedział czasowy zgodnie z obowiązującą w Grupie siatką terminów przeszacowania,
- limity poziomu wartości zagrożonej, wyznaczanej osobno dla portfela bankowego i handlowego, przy założeniu 1-dniowego horyzontu utrzymania pozycji oraz poziomu ufności 99%. Wartość zagrożona wyznaczana jest metodą wariacji-kowariancji, przy czym Grupa nie posiada otwartych pozycji stopy procentowej w instrumentach o nieliniowym profilu ryzyka,
- miesięczne, kwartalne i roczne limity maksymalnej straty.

Wszystkie limity związane z ryzykiem stopy procentowej monitorowane są przez Departament Zarządzania Ryzykiem. Pomiar ryzyka prowadzony jest w cyklu dziennym. Dzielne raporty z wykorzystaniem poszczególnych limitów ryzyka rozsyłane są w formie elektronicznej do merytorycznych komórek organizacyjnych Jednostki Dominującej oraz nadzorujących je członków Zarządu.

Za okresową kontrolę zarządzania ryzykiem stóp procentowych odpowiedzialny jest Komitet ds. Zarządzania Aktywami i Pasywami (ALCO). ALCO na swych comiesięcznych posiedzeniach dokonuje oceny poziomu ryzyka, na które Grupa jest narażona i w razie konieczności zobowiązuje właściwe jednostki do podjęcia odpowiednich kroków w celu jego ograniczenia.

Grupa prowadzi wyodrębnione księgi bankową oraz handlową. Zgodnie z Zarządzeniem Zarządu Jednostki Dominującej dotyczącym szczegółowych zasad wyodrębniania księgi handlowej, zaliczane są do niej:

- operacje zawierane z zamiarem uzyskania korzyści finansowych na tej operacji w krótkim okresie wynikających ze zmian parametrów rynkowych, w szczególności kursów walutowych i stóp procentowych,

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- wszystkie operacje zabezpieczające ryzyko operacji zaliczanych do portfela handlowego,
- wewnętrzne instrumenty zabezpieczające, które mitygują ryzyka portfela bankowego.

W ramach księgi handlowej z uwagi na niejednorodność ryzyk zawieranych operacji wyodrębnione zostały portfele, które umożliwiają monitorowanie pozycji oraz limitów na poszczególnych typach operacji.

Dla potrzeb obliczania wymogu z tytułu ekspozycji na ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej Grupa stosuje metodę średniego, zaktualizowanego okresu zwrotu. Operacje niezakwalifikowane do księgi handlowej, zawierają się w księdze bankowej.

Poniższa tabela prezentuje poziom narażenia Jednostki Dominującej na ryzyko stopy procentowej, w podziale na księgę bankową i handlową, mierzonego jako wartość zmiany wartości godziwej przy wzroście rynkowych stóp procentowych o 1 punkt procentowy. Wartości w poszczególnych przedziałach prezentowane są jako wartości bezwzględne w celu pokazania ogólnego poziomu narażenia na ryzyko stopy procentowej, niezależnie od kierunku zajmowanej pozycji.

	31 grudnia 2015				31 grudnia 2014			
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia
Księga bankowa								
<1Y	67	3 176	2 154	2 111	1	2 355	544	2 355
1 – 3Y	5	630	106	93	2	617	94	71
>3Y	4	643	66	92	28	153	100	142
Księga handlowa								
<1Y	0	184	46	24	0	132	38	0
1 – 3Y	2	259	79	109	0	180	67	35
>3Y	1	201	70	58	0	149	40	69

Następna tabela prezentuje poziom narażenia Jednostki Dominującej na ryzyko stopy procentowej, w podziale na księgę bankową i handlową, mierzonego za pomocą wartości zagrożonej, zgodnie z opisanymi powyżej, zdefiniowanymi w systemie limitów parametrami modeli.

	31 grudnia 2015			31 grudnia 2014	
	Min.	Max.	Średnia	Stan na 31 grudnia	Stan na 31 grudnia
Księga bankowa	1 762	6 530	3 818	4 849	5 836
Księga handlowa	173	1 702	633	357	645

Jednostka Dominująca wyznacza również miarę Earnings-at-Risk, która prezentuje wrażliwość wyniku odsetkowego w rocznym horyzoncie czasu przy założeniu natychmiastowej i identycznej dla wszystkich walut zmiany rynkowych stóp procentowych o 100 punktów bazowych, utrzymującej się w okresie trwania symulacji. Wynik tak przeprowadzonego pomiaru za koniec roku 2015 wykazał wpływ na wynik odsetkowy w kwocie 169 059 tys. zł, co stanowi 3% funduszy własnych Jednostki Dominującej uwzględnianych w kalkulacji współczynnika kapitałowego wobec 83 319 tys. zł za rok poprzedni, co stanowiło 1,5% funduszy.

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

Poniżej przedstawiono analizę wrażliwości aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na zmiany stóp procentowych. Tabela ta przedstawia aktywa i zobowiązania Grupy według wartości bilansowej w podziale według wcześniejszego z dwóch terminów: zmiany oprocentowania przewidzianej w umowie lub terminu wymagalności.

Wycena pochodnych instrumentów finansowych, które są wykorzystywane przede wszystkim w celu obniżania poziomu ekspozycji Grupy na zmiany stóp procentowych, ujęta jest w Pochodnych instrumentach finansowych w Aktywach i Zobowiązaniach.

Zarządzanie ryzykiem

Ekspozycja Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej

31 grudnia 2015	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Kasa i środki w Banku Centralnym	1 067 024	1 636 486	0	0	0	0	0	0	2 703 510
Należności od banków	4 053	1 302 297	10 000	10 000	0	0	0	0	1 326 350
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	12 432 967	39 339	44 443	5 275	12 548	4 226	31 612	12 570 410
Pochodne instrumenty finansowe	562 046	0	0	0	0	0	0	0	562 046
Inwestycyjne papiery wartościowe	80 895	3 360 953	169 344	230 464	0	0	0	0	3 841 655
Kredyty i należności udzielone klientom	0	24 018 309	14 605 433	94 639	246 382	37 456	203 662	244	39 206 125
Pozostałe aktywa finansowe	171 990	5 447	0	0	0	0	0	0	177 437
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec banków	0	6 216 521	6 437 394	246 444	178 005	0	10 432	0	13 088 797
Pochodne instrumenty finansowe	1 478 611	0	0	0	0	0	0	0	1 478 611
Zobowiązania wobec klientów	0	19 114 397	8 852 099	6 007 016	3 719 080	68 254	945	355	37 762 146
Zobowiązania podporządkowane	0	404 336	320 452	0	0	0	0	0	724 789
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	1 256 852	501 825	0	0	0	0	1 758 677
Inne zobowiązania finansowe	309 584	3 144	0	0	0	0	0	0	312 728
Zobowiązania warunkowe									
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	1 882 927	0	0	0	0	0	0	0	1 882 927
Udzielone zobowiązania finansowe	8 123 825	0	0	0	0	0	0	0	8 123 825

Zarządzanie ryzykiem

Ekspozycja Grupy na ryzyko zmiany stopy procentowej

31 grudnia 2014	Nieoprocentowane	1M	3M	6M	12M	2Y	5Y	>5Y	Razem
Aktywa									
Kasa i środki w Banku Centralnym	1 757 367	926 508	0	0	0	0	0	0	2 683 875
Należności od banków	3	589 888	65 000	0	0	0	0	0	654 891
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	0	157 063	96 283	6 711	72 238	12 572	6 488	10 268	361 623
Pochodne instrumenty finansowe	900 213	499	0	0	0	0	0	0	900 712
Inwestycyjne papiery wartościowe	42 104	10 384 100	2 102 906	0	0	0	0	0	12 529 109
Kredyty i należności udzielone klientom	0	24 245 822	15 195 060	65 115	153 739	21 724	40 433	97 405	39 819 298
Pozostałe aktywa finansowe	134 464	0	0	0	0	0	0	0	134 464
Zobowiązania									
Zobowiązania wobec banków	0	8 115 996	8 206 216	30 863	8 600	28 000	0	0	16 389 675
Pochodne instrumenty finansowe	1 124 285	17	0	0	0	0	0	0	1 124 302
Zobowiązania wobec klientów	0	21 136 909	8 821 332	1 040 352	1 817 984	59 675	1 401	638	32 878 290
Zobowiązania podporządkowane	0	0	320 006	0	0	0	0	0	320 006
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	0	634 434	501 960	0	0	0	0	1 136 394
Inne zobowiązania finansowe	257 475	3 181	0	0	0	0	0	0	260 656
Zobowiązania warunkowe									
Udzielone zobowiązania gwarancyjne	2 021 907	0	0	0	0	0	0	0	2 021 907
Udzielone zobowiązania finansowe	4 454 747	24 004	0	0	0	0	0	0	4 478 751

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

45.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne definiowane jest jako możliwość straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów technicznych, lub ze zdarzeń zewnętrznych. Definicja obejmuje ryzyko prawne, ale nie obejmuje ryzyka strategicznego oraz ryzyka utraty reputacji.

Dla celów kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego Grupa stosuje tzw. Metodę Standardową (ang. Standardised Approach) określającą zarówno metodę wyliczania wymogu kapitałowego, jak również wymagania w zakresie procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Grupę działalności operacyjnej poprzez wdrożenie efektywnych mechanizmów identyfikacji, oceny i kwantyfikacji, ograniczania oraz monitorowania i raportowania ryzyka operacyjnego.

Polityka zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie ma odzwierciedlać profil ryzyka operacyjnego Grupy i zapewnić podjęcie odpowiednich środków w celu:

- kontroli poziomu ryzyka na akceptowalnym poziomie adekwatnym do rozmiaru i charakteru działalności Grupy,
- podejmowania działań zmierzających do likwidacji przyczyn oraz negatywnych skutków zdarzeń operacyjnych,
- minimalizacji strat powstających w wyniku zdarzeń operacyjnych,
- poprawy efektywności procesów,
- kształtowania świadomości związanej z ryzykiem operacyjnym.

Apetyt Grupy na ryzyko operacyjne wyrażony jest w postaci:

- wartości kapitału wewnętrznego alokowanego na ryzyko operacyjne,
- założonej wartości strat operacyjnych dla zdarzeń operacyjnych zidentyfikowanych w Grupie w ciągu 12 miesięcy.

Podstawowe zasady dotyczące zarządzania ryzykiem operacyjnym w Grupie to:

- właścicielami ryzyka operacyjnego są menedżerowie linii biznesowych oraz poszczególnych jednostek organizacyjnych,
- organem nadzorującym proces zarządzania ryzykiem operacyjnym jest Komitet Sterujący ds. Ryzyka Operacyjnego,
- istnieje niezależna funkcja zarządzania ryzykiem operacyjnym umiejscowiona w Departamencie Zarządzania Ryzykiem,
- występuje niezależny przegląd procedur i procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym dokonywany przez audyt wewnętrzny,
- przeprowadzane jest systematyczne gromadzenie danych związanych z ryzykiem operacyjnym,
- przeprowadzane jest szacowanie ekspozycji i raportowanie ryzyka operacyjnego,

Zarządzanie ryzykiem (cd.)

- podejmowane są działania mające na celu ograniczenie ryzyka operacyjnego do akceptowalnego poziomu.

Zgodnie z Polityką Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym w Grupie stosowane są następujące metody i narzędzia zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- gromadzenie informacji o zdarzeniach operacyjnych,
- monitoring kluczowych wskaźników ryzyka,
- analizy scenariuszy dla zdarzeń charakteryzujących się małą częstotliwością i wysoką dotkliwością,
- ocena ryzyka operacyjnego dla kluczowych obszarów ryzyka operacyjnego,
- raportowanie ryzyka operacyjnego zapewniające regularny i terminowy przepływ informacji do właściwych organów decyzyjnych.